Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
NAJER FOLKSBLAT
היינט 24 זייטען
פרייז 30 גראשען
נייער פאלקסבלאט
№ 182 | Łódź, Piątek, 5 sierpnia 1932 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, ג אב תרצ״ב | № 182
Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

די יוד. געזעלשאפט פאר לאנד-קענטשאפט אין פוילען, אפט. אין לאדז
ארדענט איין פאלגענדע אויספלוגען:

1) שבת, ד. 6-טען אויגוסט ד. י. נאך זשגאוו. מיליטערישען בית-עולם אונטער זשגאוו און רודא-פאביאניץ (געווינשען מיטצונעמען באד-קאסטיומען).
2) זונטאג, ד. 7-טען אויגוסט ד. י. נאך גלאוונע און אומגעגענד ווי: ניי-זאקאפאנע, ניי-אטוואצק, ווארכאלאוו, פערבונדען מיט פליאזשע, באדען זיך א.א.וו. (געווינשען מיטצונעמען באד-קאסטיומען). זאמעלפונקט: ווארטע-זאל 11 קלאס פון לאדז-קאל. וואקזאל פינקטליך 7 פריה.
3) זונטאג, ד. 14 און מאנטאג, ד. 15 אויגוסט ד. י. זעהר אינטערעסאנטער אויספלוג נאך טאמאשאוו, בלענקיטנע-זשרודעל, און גראט אין גאגאושיץ.
4) שבת, ד. 13, זונטאג, ד. 14 און מאנטאג, ד. 15 ד. מ. נאך ווילנע.

דער אויספלוג ווערט איינגעארדענט דורך דער איניציאטיוו פון דער מלוכה׳שער באהן-דירעקציע אין פערשטענדיגונג מיט דער יוד. געז. פאר לאנד-קענטשאפט און קאסט 36 זל. 3-טע קלאס און 46 זל. 2-טע קלאס, פאר דעם 3-טאג-אויספלוג, און נעהמט ארום זעמטליכע הוצאות ווי: באהן-בילעט פון ווארשע נאך ווילנע און צוריק, עסן, נאכטלעגער און בעזוכען אין ווילנע די ארטיגע אינטערעסאנטקייטען.
איינשרייבונגען ווערען אנגענומען ענטגילטיג ביז׳ן 5-טען דעם חודש.
ביים פאהרען פון לאדז נאך ווארשע געניסען די אנטיילנעמער פון אויספלוג פון 50 פראצ. באהן-הנחה.
בעזונדערס זענען טעטיג פאלגענדע אייגענע קאלאניעס פון י.ג.פ.ל.:
1) אין קארוויע אויף דעם באלטיק; 2) אין קאזשימיערזש אויף דער ווייסעל;
3) „ זאקאפאנע (יאשטשערבוקע); 4) „ אורליע, ביי ווארשע.
אינפארמאציעס ערטיילט און איינשרייבונגען נעמט אן דער סעקרעטאריאט פון דער יידישער געז. פאר לאנד-קענטשאפט אין פוילען, אפט. אין לאדז, וואלטשאנסקא 35, טעלעפאן 121-53 טעגליך א חוץ שבת און זונטאג פון 8 ביז 10 אווענד.
4619

אכטונג, שטריקער-פאבריקאנטען!
דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג׳ קונדשאפט, אז פון היינט אן בין איך ארויסגעטרעטען פון דער שלאסעריי מאטשעיעווסקי, זאכאדניא 16 און האב געעפענט מייז אייגענע
מעכאנישע ווערקשטעל
13 שוו. יאקובא 13
וואו עס ווערען אויסגעפיהרט זעמטליכע ארבייטען אונטער מיין פערזענליכער אויפזיכט דורך ערשטקלאסיגע מאכמענישע קרעפטען, ווי: אומארבייטונג פון פערש. מאשינען, פרעזען, שלעסער, פליסען-מאשינען, רענדער-און שפול-מאשינען (האנד און קראפט), ווי אויך שלייפעריי, רעגולאציעס אויפ׳ן ארט און ביי יענעם. פאכמענישע פראגען און קאסטענאנשלאגען — אומזיסט. פינקטליכע אויספיהרונג!
מעסיגע פרייזען!
מיט אכטונג שמידט און הערשקאר
13 שוו. יאקובא 13.
4621

אונזער חשוב׳. עהרען-סעקרעטאר ה׳
מעניע טייטעלבוים און פרוי
צו דער פערלאבונג פון זייער ליבע טאכטער
סאבינא מיט ה׳ גוטעק בליצבלאה
ווינשט א הערציגען מזל-טוב
די פערוואלטונג פון פעראיין „עזרת אחים״
אין לאדז, זאוואדזקא 28.
4676

א פאבריק פון זאדע-וואסער
געלעגענהייטליך צו פער-קויפען אדער ציצוטרעטען אלס שותף. צו ערפאהרען אין אדמיניסטר.
4699

Spółka Akcyjna Towarzystwo Ubezpieczeń
„Przyszłość"
Oddział w Łodzi, ul. Piotrkowska Nr. 87, tel. 163-52 i 122-20
Przystępując do rozszerzenia swej działalności w działach ubezpieczeń rzeczowych (ogniowy, kradzieżowy i transportowy), poszukuję się osób ustosunkowanych dla celów akwizycyjnych.
Zgłoszenia prosimy kierować pod powyższym adresem na ręce dyrektora, p. Salo Opatowskiego.
4666

שטיצט די זומער-קאלאניע פון דער ווילקער תלמוד תורה אין ווישניאווא גורא!
שוין דאס צווייטע יאהר ווי עס געפינט זיך אין ווישניאווא גורא א זומער-קאלאניע פאר ארימע תלמוד-תורה-קינדער, אונטער דער ליי-טונג פון מגיד דווילקא. די דאזיגע קינדער ווערען ארויסגענומען פון די ארימסטע היימען און ענגסטע שטיקענדע דירות און ווערען פערזארגט מיט עסען, פרישע לופט, זארגפעלטיגע בעדינונג און עס איז דער הייליגסטער חוב פון יעדען יוד צו העלפען און שטיצען ביד רחבה מיט געלד און מיטער-בייט. געדענקט-זשע אייער הייליגען חוב! די פערוואלטונג פון ווילקער תלמוד-תורה אין לאדז, זאכאדניא 56.
4664

צו אלע דאמען-מאגאזין-שניידער-מייסטער
אין לאדז, מיטגלידער און נישט-מיטגליעדער
מאנטאג, דעם 8 אויגוסט ד. י. פונקט 5 נאכמיטאג קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל, פאמארסקא 53, א גרויסע אלגעמ. פערזאמלונג פון גאנצען פאך, אויף וועלכער ס׳וועט ווערען אבגעגעבען א בעריכט פון גאנג פון שטרייק און די שוין אונטערגעשריבענע פאדערונגען דורך די מאגא-זינערס און ווייטערדיגע טעטיגקייט. אלע מוזען אונבעדינגט זיין, אויך די, וואס וואוינען אויפ׳ן דארף מוזען זיין אנוועזענד.
4700
דאמען-שניידער פון קינדער-מענטעל
מאנטאג, 11 פריה טוזט אזהר אלע זיין אין פעראיין, פאמארסקא 53, צו א זעהר דרינגענדע פערזאמלונג. אויפן ט.א. זעהר וויכטיגע פאך-פראגן אלע פערוואלטונגס-מיטגלידער דארפען זיך שטעלען צו דער דרינגענדער פערוואלטונגס-זיצונג אויף מאנטאג, דעם 8 אויג. פונקט 10 פריה און פעראיין. די פערוואלטונג

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער און שוואגער
מיכאל וואלף קאלמאנאוויטש
מיט פרל. עדזיא גראסס
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
יוסף און פייגע אינפעלד
משה און אסתר וואקסבערג
אברהם און שרה בינה מענדזאן
4640

א הערצליכען מזל-טוב
ווינשען מיר אונזער ג׳ ח׳ פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע אברהם בליצבלאה און פרוי
צו דער פערלאבונג פון זייער זוהן גרשון
מיט פרויליין סאבינא טייטעלבוים.
מיר ווינשען זיי אז זייער לעבענס-וועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין.
די פערוואלטונג פון צענטראלען ראד-פערקעהר-פעראיין, פילסודסקי 43
4675

Ciechocinek
(Zdrojowa) וולאצלאווסקא גאס
ווילא וויקטאריא
Dr. med. W. ŁASKI
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
נעמט אן פון 1-טען יוני 1932
אזוי ווי אין פאריגען סעזאן.

RODZINIE ZUSMANEK
z powodu śmierci Ich ukochanej
FELUNI
wyrazy głębokiego współczucia
składają Dora Litmanówna
Elek Domb
4597

גמנסיה בת שמנה מחלקות לנערים „בית-אלפנא"
PIOTRKOWSKA 111 (Al. Kościuszki 48)
מיר מאכען בעקאנט, דאס אונזער לעהר-אנשטאלט ווערט פון נייעם שול-יאהר פולשטענדיג רעארגאניזירט און געפינט זיך אין א נייעם פאסיגען לאקאל, וועלכער ענטשפרעכט דער ערפאדערונגען פון דער מאדערנער שול-היגיענע. דאס גימנאזיום איז איצט אונטער א נייער ליטונג פון א געניטען און א בעוואוסטען פעדאגאג.
די אויפזיכט איבער די יודאיסטישע למודים האט איבערגענומען דער בעוואוסטער קולטורעלער עסקן ה׳ ד״ר פלדמן, וועלכער וועט שטעהן אויף דער וואך פון דערהאלטונג די ערציהונג אין שטרענג יודיש-טראדי-ציאנעלען גייסט.
די איינשרייבונגען אין אלע קלאסען קומען פאר ביז דעם 1-טען ווזשעשיען, שוין אין נייעם לאקאל פיעטריקאווער 111, טעל. 176 46.
בעדייטענדע הנחות פאר אונפערמעגליכע און פע-היגע שילער. ספעציעלע ערגענצונגס-קורסען פון יודאיק וועלען טעטיג זיין פאר שילער אבסאלווענטען פון די פאוושכנע שולען.
די פערוואלטונג.
4628

יין כשר!!!
קויפט דעם איבעראל בעקאנטען און גוטען ראדזינען-ווייז
1/4 ליטער
צו 65 און 75 גר.
מיט אכטונג
פירמע „פראגרעס"
אלטער מארק 2, טעל. 184-82.
פאר לעדיגע פירטעל-ליטערדיגע פלעשער פון דער פירמע „פראגרעס" צאהלען מיר צוריק 5 גר. פאר באטשינקעס און קווארט-פלעשער צו 10 גר.

אלע זומערוואוינונג וואס פאהרען אויף
קויפען עכטען גוטען און כשר׳ן
ווייז
צו די ביליגסטע פרייזען
צו 65 און 75 גר. פאר 1/4 ליטער
ביי דער לאנגיעהריגער בעוואוסטער פירמע
„באראן"
אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאדז
30 נאוואמיעסקא 30
טעל. 210-58

סאוויעטען ווילען קויפען אין פוילען לאקאמאטיוועז און וואגאנעם

די אונטערהאנדלונגען האלטען שוין ביים פערענדיגט ווערען

וו א ר ש א, 4 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) ווי „איסקרא" איז מודיע, האלטען זיך שוין ביים פערענדיגען די אונטערהאנדלונגען, וואס ווערען זינט א לענגערע צייט געפיהרט דורך „סאוופאלטארג" מיט א רייהע פאבריקען וועגען צושטעלען פאר די סאוויעטען וואגאנען און לאקאמאטיוועז.

עס האנדעלט זיך וועגען א קניה פון 20 לאקאמאטיוועז און 80 וואגאנען אויף א סומע פון 4 מיט א האלבען מיליאן זל.

עס זענען נאך נישט געלעזט די פראגען וועגען די פרייזען און קרעדיט-טערמין.

די סאוויעטען פערלאנגען א קרעדיט אויף 28 חדשים און די פוילישע פאבריקען גיבען קרעדיט נישט לענגער ווי 18 חדשים.

„סאוופאלטארג" אונטערהאנדעלט אויך מיט אנדערע פירמעס וועגען משאות-וואגאנען, וועגען געוויסע עלעקטרישע מכשירים, וואס זענען נויטיג אויף די בערג.

מלוכה-פרעזידענט אין ספאלא

וו א ר ש א, 6 (טעלעפאניש).

צוריקקומענדיג פון גדיניע, איז דער מלוכה-פרעזידענט אפגעפאהרען קיין ספאלא.

אויטא ארייגעפאלען אין טייך

פ ע ט ר י ק א ו, 4. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) עס האט זיך איינגעבראכען די בריק „לימשאנד" און אן אויטא איז אריינגעפאלען אין טייך. נישט דעם אויטא און אויך נישט דעם שאפער האט מען ביז איצט ארויסגענומען פון טייך.

פאטעק ווערט פוילישער באטשאפטער אין פאריז

וו א ר ש א, 4. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) פאטעק האט בעקומען אורלויב, נאכן אורלויב וועט ער מעהר נישט צוריקפאהרען קיין מאסקווע. ער וועט איבערנעהמען דעם אמט פון פוילישען באטשאפטער אין פאריז.

אלס פוילישער אמבאסאדאר אין מאסקווע איז בעשטימט געווארען דער פוילישער פערטרעטער אין וויען ה' לוקאשעוויטש.

Dr. med.
A. Uryson
אינערליכע קראנקהייטען
11-טער ליסטאפאד 20, טעל. 215-85
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 6–8 אוועגד. 809ד

די ערשטע יודישע
ראהמען-פאבריק
פון י. צווייליך, לאדז,
בארוטאוויטשא 11, (אין הויף)
עמפפעהלט צו פאבריקס-פרייזען
זעמטליכע איינראהמונגען אין
לייסטען סטיל אוואהל ראהמען
ווי אויך לייסטען צו טאפעטען און גארדין-קאסטען אין א גרויסען אויסוואהל.

Dr. med.
Z. Dotyner
אוראלאג
ספעצ. ארצט פאר בלאזן נירען און אורין-קראנקה.
פיראמאוויטשא 2, טעל. 148-95.
נעמט אן פון 6–8 נאכמ.

— די —
בעוואוסטע **פעלד-בעטן**
„Palma-Patent"

וואס זענען אלעמען בעקאנט מיט זייער פראקטישקייט און דויערהאפטיגקייט
מיט א גאראנטיע אויף 3 יאהר
ווי אויך לעזשאקעס, פעלד-בעטלעך און פעלד-בענקלעך
מאטראצען געבעטע שאטקאווע, קאנאדיסקע קאזעטקעס, טאפטשאנעם
בעקומט מען נור אין דער בעקאנטער פאבריק
לאדז, פולנאצנא 24, טעל. 113-85.
הורט — דעטייל

אויטאגענישע שווייסונגען
מעטאל-בעארבייטונגען
שלאסעריי-ארבייטען
מאשינען-טיילען
פיהרט אויס ביליג
J. REDER, Łódź
קאנסטאנטינער 11/13
(רוג זאכאדניא)

פאר מאגענליידנדע
ראבארבער-וויין
פיפסין-וויין
אין פרימא קוואליטעט
צו בעקומען אין דער ווייןהאנדלונג פון
E. SZYKIER
Północna 1, tel. 107-84

זאפארט איבערצוגעבען
א געוועלב
מיט צוויי שויפענסטער און דריי צימערן. גוט פאר א מאגאזין. צו ערפאהרען: שטיינבערג, רזשגאווסקא 3, טעל. 136-02. 4655

די ביער-ברויעריי פון ס. אנשטאדט, שנעי-גאס 15 זוכט א טיכטיגען
פערקויפער
מיט קויציע פון זאדע-וואסער לעמאנידע, ווענדען זיך אין דער פירמע. 4638

Dr. med.
W. Eychner
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבען קינא „טשארי") טעל. 134-72
נעהמט אן פון 2 1/2 – 4 און פון 7 – 8 אוועגד

Dr. med.
LUDWIK RAPEPORT
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז- און אורין-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף **ציגעל-גאס 8** (פריהער 40) טעל. 236-90.
עמפפאנגס-שעה'ן פון 9–10 פריה און 6–8 אוו.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8–11 און פון 6–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9–1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען

Dr. med. **Haltrecht**
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 12.30 ביז 1.30 און פון 5–9 אוו.
זונטאג פון 10–1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע - פרייזען.

-רעשטען-
לאדז, נאוואמיעסקא 5
פראנט, 2-טער שטאק
פערשידענע קאמגארנס, ביליצער, טאמאשאווער און לאדזער
אויף אנציגער און פאלטענס
ווי אויך די מאדערנסטע דאמען-שטאפען אויף פאלטנס און קאסטיומען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך, ביי
SZCZĘŚLIWY
געפינט זיך נאר
אין פראנט, II שטאק

אשותּה
צו א גוט-איינגעארדנטען געשעפט פון א גאנגבארען טעכנישען ארטיקעל מיט אליין-פערקויף אויף גאנץ פוילען מיט א געזיכערטען ריינעם ריוח ביז 20% ווערט געזוכט מיט א קאפיטאל פון 6—8 טויזענד זל. קאפיטאל געזיכערט. אפערטען אין אדמיניסטר. אונטער „S. L. 20" 4643

Dr. Robinzon
ארדינירט איז פאדעמביץ
וו'לא וויטשארקאווסקי.

Dr. med. Ziomkowski
הויט-, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען
6-go Sierpnia 2
נעהמט אן פון 8 ביז 8.30 פריה, פון 2–4 נאכמ. און פון 7.30 ביז 9 אוועגד. זונטאג און יום-טוב פון 10—1 בייטאג
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. Wajnberg
ספעציאליסט פון הארץ- און לונגען-קראנקהייטען
ציגעל-גאס 11, טעל. 126 02
נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–4 און 8–9 אוועגד.

Dr. med. ARTUR KUHNEL
choroby kobiece i akuszerja
powrócił
Radwańska 25, tel. 178-02, od 5– 7.w

פאר גאלד, בריליאנטן, ביזשוטעריע
און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא, פיעטריקאווער 7

„PRACA"
געזעלש. צו פערשפרייטען פאך-ארבייט צווישען יודישע פרויען
וואלטשאנסקא 21, טעל. 167-15
ס'ווערען אנגענומען איינשרייבונגען פון שילערינס אויף פאלג. אפטיילונגען: 1) גארסעטען-פאך, 2) דאמען-שניידעריי, 3) האנד-שטיקעריי, 4) היטען-פוצערינס, 5) וועש-נייהערינס, 6) אנדולאציעס און 7) מאניקור. 4641
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 9–1 און 3–6

AMBULATORJUM WENEROLOGICZNE
przy lecznicy ZGIERSKIEJ 17
נעהמט אן טעגליך ספעצ. ארצט
Dr. H. ROZANER
פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען.
מענער-שוועכע פון 1–2 בייטאג.

Dr. med. **H. LUBICZ**
ספעצ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.
צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאכמ. און פון 5–8 אוועגד. זונטאג פון 9–1 מיטאג. 4684

Dr. Z. Rakowski
ספעציאליסט פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען
11-טען ליסטאפאד 9
(קאנסטאנטינער), טעלעפאן 127-81
שפרעכשטונדען פון 10—12 און 5—7, נעהמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—12.

Dr. med.
J. Makowski
Śródmiejska 25, tel. 150-02
POWRÓCIŁ.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
פרויען- און אקושעריע-קראנקהייטען
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעהמט אן פון 1–3 און פון 5–8 אוו.

Dr. med. **J. BETTE**
ספעציאליסט פון אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
Piotrkowska 6, tel. 144-95
נעמט אן פון 8–11 פריה און פון 4 ביז 9 נאכמ.

אוראלאגישער אנשטאלט
פון ד"ר מעד.
באגומיל ענדעלמאן
וו א ר ש א, זיעלנא 35, טעל. 254-30
נירען, בלאז- און אורין-קאנאלען - קראנקהייטען.
קאמפארט-צימערן, איינצעלנע און געמיינזאמע.

היטלעריסטען זאלען אריין אין דער דייטשער רעגירונג

עס פיהרען זיך שוין אונטערהאנדלונגען

בערלין, 4 (ספ. טעל.)

עס ווערען געפיהרט אונטערהאנדלונגען צווישען היטלעריסטען און דער דייטשער רעגירונג וועגען אריינטרעטען פון די היטלעריסטען אין דער רעגירונג.

מצד די היטלעריסטען פיהרט די אונטערהאנדלונגען דער היטלעריסטישער אנפיהרער גערינג, וועלכער אונטערהאנדעלט מיט'ן אויסערן-מיניסטער.

גערינג האט מסכים געווען אריינצוטרעטען אין דער רעגירונג, בתנאי, אז די היטלעריסטען זאלען בעקומען די טעקעס פון פרעמיער, אינערן, ארבייטס און ווירטשאפט.

א 5-טאגיגע ארבייטס-וואך איז אמעריקא

וואשינגטאן, 4 (ספ. טעל.) אויף א רעגירונגס-קאנפערענץ, וואס פרעזידענט הובער האט איינגעארדענט, איז היינט בעטראכט געווארן די פראגע וועגען איינפיהרען א 5 טאגיגע ארבייטס-וואך, דורך דעם וועט מען קאנען בעשעפטיגען נאך 5 מיליאן ארבייטסלאזע.

אראבישער עקזעקוטיוו אקצעפטירט דעם פרענטש-בעריכט

ירושלים, 4 (י.ט.א. טעלעגראפיש).

אין די נאהענטסטע טעג, וועט די אראבישע עקזעקוטיוו איבערגעבען איהרע בעמערקונגען צום פרענטש-בעריכט.

ווי יט"א דערוויסט זיך, איז די אראבישע עקזעקוטיוו מסכים צו אקצעפטירען דעם פרענטש-בעריכט, אויב דער ענטוויקלונגס-פלאן וועט זיך צו ערשט בעשרענקען מיט דער אראבישער קאלאניזאציע, און שפעטער מיט דער יודישער.

אויף דער אלימפיאדע

לאס-אנדזשעלאס, 4 (ספ. טעל.) אין נעכטיגען אלימפיאדע-טאג האט סראבינסקא נישט געשפילט קיין שום ראלע. זי איז געקומען די פירטע און לעצטע מיט 4 מעטער.

העדליאש האט פארנומען דעם 3-טען ארט מיט א שוואכען רעזולטאט.

ווייטערדיגער טערור אין דייטשלאנד

בערלין, 4. (ספ. טעל.) עס קומען ווייטער אן ידיעות וועגען טערור-אקטען אין פארשידענע שטעט אין דייטשלאנד.

אין מעקלארקען האט מען געווארפען א באמבע אויפ'ן געריכטס-בנין, אין וועלכען עס האט אויסגעבראכען א שרפה.

אין אלשטין זענען מעהרערע פערזאן פער-וואונדעט געווארען. די סאציאליסטישע און קריסט-ליכע פערבאנדען האבען זיך געווענדעט צו דער פאליציי, וועגען ארויסגעבען געהעריגע פעראָרד-נונגען, אויב נישט, וועלען זיי ארגאניזירען א זעלבסטשוץ.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, האט די פאליציי פערבאטען מאניפעסטאציעס, בעת די לויות פון די געפאלענע אין די לעצטע טעג.

קלארא צעטקין (קאמוני.)

די עלטסטע דעפוטאטקע פון דייטשען רייכסטאג זי וועט עפענען דעם רייכסטאג.

שטורמישע דיסקוסיע אויף דער זיצונג פון אקציאנס-קאמיטעט

שארפער אנגריף געגען ד"ר ארלאזאראוו

לאנדאן, 4 (י.ט.א. טעלעגראפיש).

אויף דער לעצטער זיצונג פון אקציאנס-קאמיטעט איז געקומען צו א שטורמישער דיסקוסיע בעת ס'איז בעהאנדעלט געווארען דער נייער עמיגראציע-געזעץ. די מיטגלידער פון אקציאנס-קאמיטעט האבען געהאט טענות צו ארלאזאראוו'ן, פארוואס ער האט גארנישט געזאגט וועגען דעם נייעם געזעץ, און מ'האט זיך ערשט דערוואוסט דערפון פון א יט"א דעפעשע.

ארלאזאראוו האט געענטפערט, אז ער האט געוואוסט, אז ס'גרייט זיך א נייער געזעץ. די מיטגלידער האבען דערום אריינגעטראגען אנ'איני-טערפעלאציע געגען ארלאזאראוו'ן. מ'דערווארט א תשובה פון דער עקזעקוטיווע.

ד"ר רופין האט רעפערירט וועגען דער קא-לאניאל-פאליטיק פון דער עקזעקוטיוו. נאך דער רעדע פון אינזש. פאסקין (רעוויזיאניסט), האט געהאלטען א רעפעראט ד"ר ראבערט שטריקער. ער געפינט איין, אז די אמטען פון פארבשטיין'ען און נוימאנ'ען דארפען צוזאמענגעלאזען ווערען.

רייכסבאנער אינטערוועניר וועגען טעראר

בערלין, 4 (ספ. טעל.) דער פארזיצער פון רייכסבאנער-פערבאנד האט אינטערוועני-רט ביים אינער'ן-מיניסטער וועגען די 15 רייכסבאנער, וועלכע זענען אומגעקומען אין די לעצטע טעג און איהם געבעטען אנצונעהמען שריט, צו מאכען א סוף צום טעראר.

שלום-אקציע פון 19 אמעריקאנער מלוכות

צו דער מלחמה צווישען פאראגוויי און באליוויע

וואשינגטאן, 4 (ספ. טעל.)

די רעגירונגען פון באליוויען און פאראגוויי האט מען געכטען איבערגעגעבען, פון 19 אמערי-קאנער מלוכות, אנ'אפעל, וואס איז נעכטען אונ-טערגעשריבען געווארען אין וואשינגטאן.

די דאזיגע מלוכות פאדערן מען זאל דעם קאנפליקט צווישען באליוויע און פאראגוויי איבער-געבען צו אנ'אינטערנאציאנאלען ארביטראזש און צו ביידע צדדים זאלען זיך צוריקציהען אויף די ערטער, וואו זיי זענען געשטאנען איידער עס האבען זיך אנגעהויבען די קריגס-אפעראציעס.

די 19 מלוכות דראהען באליוויע און פא-ראגוויי, אז זיי וועלען נישט אנערקענען קיין שום טעריטאריאלע ענדערונגען, וואס זענען ענטשטאנען אויפ'ן וועג פון קריג.

היינט איז געקומען קיין וואשינגטאן א תשובה פון באליוויע, אז די האלטונג פון פאראגוויי צווינגט איהר צו א פערטיידיגונגס-אקציע.

דער פארשטעהער פון פאראגוויי האט אויך היינט אפגעגעבען אנ'ערקלערונג, אז דאס מיליטער פון באליוויע האט די ערשטע אנגעהויבען די קריגס-אפעראציעס און אז די רעגירונג פון פא-ראגוויי וועט זעהר גערן מסכים זיין אויף אנ'אינ-טערנאציאנאלען ארביטראזש, נאר בתנאי, אז דאס באליוויער מיליטער זאל זיך צוריקציהען פון גראן טשאקא.

דייטשער קאנסול אין ווארשא פערלאזען זיין אמט

ווארשא, 4 (טעלעפאניש)

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אינצידענט צוליב'ן אראפנעמען די פוילישע פאהן פון בנין פון דייט-שען קאנסולאט אין ווארשא, האט דער דייטשער קאנסול אין ווארשא פערלאזען זיין אמט. אויף זיין ארט קומט דער דייטשער באטשאפטער אין מאסקווע ה' שליט.

שטאט-טעאטער, ציגעל-גאס 27

יודיש-דראמאטיש טעאטער אין פוילן

XVII יאר ווילנער טרופע

דיר. מ. מזאה.

היינט, פרייטאג און מארגען, שבת 9.15 אווענט

פרנסה

מוזיקאלישע קאמעדיע אין 3 אקטען

פון ה. גאטעספעלד

רעזשי: ד"ר מ. ווייכערט, מוזיק: הענעך קאן, דעקאראציע: וו. ווינטרויב, טענץ: ל. ראטבוים.

אין 3-טן אקט גרויסער רעווי-פראגראם.

שבת ביי טאג, 4 זייגער נאכמ.

"אזעף"

בינע-רעפארטאזש אין 8 בילדער פון

אל. מארסטאי און פ. שטשעגאליעוו.

פרייזען:

פארטער און פארטער-לאזשען 1 זל.

אמפיטעאטער און לאזשען 1 שטאק—80 גר.

גאלעריע 50 גר.

ווער ס'קומט פריהער, בעקומט א בעסערן פלאץ.

בילעטען צו בעקומען אין בעטעל-קאסע פון שטאט-טעאטער טאגיטשקי 1.

ווילנער משומדת צוגערויבט איהר קינד

ווייל זי וויל נישט, אז איהר קינד זאל אויסוואקסען אנ'אנטיסעמיט

ווילנא.

אויף טראקט באטארענא גאס 20 וואוינט א געוויסער מיכאל ראקאווסקי. מיט א יאהר 8 צוריק האט מיכאל ראקאווסקי חתונה געהאט מיט א יודישער פריילין שרה גוטקין, וועלכע האט זיך צוליב איהם גע'שמדט און האט בעקומען דעם נאמען סטעפאניא. מיט דריי יאהר צוריק זענען זיי זיך אבער פונאנדערגעגאנגען. די משומדת איז אוועק פון איהר מאן איבערלאזענדיג אויף זיינע הענד איהר 4-יעהריג קינד.

נעכטען אווענד איז דער זעלבער מיכאל ראקאווסקי געקומען צולויפען אין פאליציי-קאמיסאר-יאט און געמאכט א סענסאציאנעלע מעלדונג, אז זיין געוועזענע פרוי סטעפאניא געבוירען גוטקין האט צוגערויבט זיין קינד.

לויט זיינע ווערטער איז דאס געשעהען אויף פאלגענדען אופן:

נעכטען ביי טאג ווען ער איז נישט געווען אין שטוב, איז אהינצו געקומען זיין פרוי, וועלכע האט צוגענומען זיין 7-יאהריגען זוהן און אוועק-געגאנגען אין א אונבעוואוסטע ריכטונג. מיכאל ראקאווסקי האט דעריבער געפאדערט, די פאליציי זאל איהם אומקעהרען דאס צוגערויבטע קינד.

אין שייכות מיט דער דאזיגער געשיכטע דערוויסען מיר זיך פאלגענדע סענסאציאנעלע פרטים:

מיכאל ראקאווסקי האט זיך מיט 8 יאהר צו-ריק אויף א דאנסינג אין א טאנץ-קלאס בעקאנט מיט דער יודישער פריילין שרה גוטקין, וועלכער ער האט לייכט פערפיהרט. זי האט זיך דאן גע-שמדט און חתונה געהאט מיט איהם.

אין עטליכע חדשים ארום נאך דער חתונה האט זי געבוירען א קינד – דאס איז דאס יונגע-לע וועלכען זי זאל האבען איצט געהאט, לויט ראקאווסקי'ס רייד, צוגערויבט.

א פאר יאהר נאך דער חתונה איז דאס צו-זאמענלעבען פון דעם יונגען פאר אינגאנצען קא-ליע געווארען.

די משומדת האט זיך בעקלאגט, אז זי ליידט פון איהר מאנס אנטיסעמיטיזם און מיט 3 יאהר צוריק זענען זיי זיך פונאנדערגעגאנגען. זייער זוהן האט אבער ראקאווסקי פערהאלטען ביי זיך. נישט האבענדיג קיין אנדער ברירה און נישט האבענדיג די מעגליכקייט צו קעמפען פאר איהר קינד האט די פרוי געמוזט נאכגעבען איהם.

לעצטענס אבער האט זיך די פרוי דערוואוסט אז איהר קינד – איהר פלייש און בלוט ווערט דערצויגען אין אנטיסעמיטישען גייסט. זי האט דעריבער בעשלאסען אפצוראטעווען איהר קינד און נעכטען איז זי געקומען בעת ראקאווסקיס אפוועזענהייט צו איהם אין שטוב און צוגענומען איהר זוהן, וועלכער איז מיט גרויס פרייד אוועק מיט דער מוטער.

ראקאווסקי'ס מעלדונג וועגען דער כלומרש-טער צורויבונג פון זיין קינד איז פערפראטאקא-לירט געווארען און וועגען ענין איז פערפיהרט געווארען אנ'אויספארשונג.

א וואסער-אויטא אויף פעסער

שטורם-ווינט, דונערן און שלאגס-רעגנס

אומגעקומענע קינדער, זעלנער און פויערים

ווארשא, 4 (טעלעפאניש).
איבער'ן גאנצען לאנד האט זיך מיטוואָך ביי-נאכט אדורכגעטראגען א געוואלדיגער שטורעם, וואָס האָט אָנגעמאכט גרויסע היזקות און מענשליכע קרבנות.

אין דאָרף וואלקא, לוקאָווער פאָוויאט, איז דער'הרג'עט געוואָרען פון א דונער דער פויער אנטאָני קאַפּציאַ.

אין דאָרף גראושיבנא איז א דונער אריין צווישען א גרופע קינדער. 1 קינד איז דער'הרג'עט געוואָרען און 7 קינדער זענען שווער-פערוואונדעט געוואָרען.

אין דאָרף זבארי איז פון א דונער דער'הרג'עט געוואָרען די 18-יעהריגע יאנינא לוקשאַק.

אין דאָרף קריאווא איז א דונער אריין אין דער סטאָדאָלע, וואו עס האָבען געארבייט 7 ארבייטער. 2 פון זיי זענען דער'הרג'עט געוואָרען און 5 זענען שווער-פערוואונדעט געוואָרען.

אין פערשידענע געגענדען האָט דער שלאַקס-רעגען געבראכט פערפלייצונגען און אָנגעמאכט גרויסע שאָדענס.

אין פאווראזרקא, לוקאָווער פאָוויאט, איז דונער א-יין צווישען א גרופע זעלנער, וועלכע זענען דאָרט געווען אויף איבונגען. 4 זעלנער זענען דער'הרג'עט געוואָרען און 8 זעלנער זענען פערוואונדעט געוואָרען. אויפ'ן וועג צום שפיטאָל זענען 2 פערוואונדעטע זעלנער געשטאָרבען.

ארום קעלץ זענען אויסגעבראָכען שרפות אין עטליכע דערפער. דאָרט איז אויך געפאלען א האגעל, די גרויס פון אַן'איי. דער האָגעל האָט פערניכטעט די בוימער אויף א גרויסען שטח.

גדיניע, 2 (ספ. טעל.)
מיטוואָך ביינאכט האט דאָ געהערשט א געוואלדיגער שטורם. דער ווינד האָט אוונקעריסען די באהן-בריקען איבער'ן פּאָרט-קאנאל, ויאָס פּאָהרען קיין אקסיוויע.

דער שטורם האָט אויך אָנגעמאכט גרויסע שאָדענס אין פּאָרט „יאכטקלוב" ביים ווילסאָן-ברעג.

איינינע יאכטען זענען בעשעדיגט געוואָרען. אויך דאנציג און די סביבה האָבען בעדייטענד געליטען פון שטורם.

בריסק, 4 (יט"א טעלעגראפיש)
נעכטען פארנאכט האָט זיך איבער בריסק און דער אומגעגענד אריבערגעטראָגען א שטורם-וועלכער האָט אָנגעמאַכט גרויסע היזקות. הונדערטער בוימער און פּאַרקאַנס זענען אויסגעריסען געוואָרען. די טעלעפאָן-סלופּעס זענען צובראָכען געוואָרען. די עלעקטרישע דראָטען זענען צוריסען געוואָרען. ס'זענען אויך געווען 5 טויט-פאלען, דערונטער איין יודיש מעדעלע. פיל מענשען זענען פערוואונדעט געוואָרען. פון די אומגעוואָרפענע טעלעגראף-סלופּעס זענען דער'הרג'עט געוואָרען 3 פרויען, דערונטער איין יודישע. צווישען די פערוואונדעטע געפונען זיך 2 אמעריקאנער יודען.

נייע דייטשע קליינע פליה-מאשין

צוגעפאסט צו א רייזע איבער איירעפא

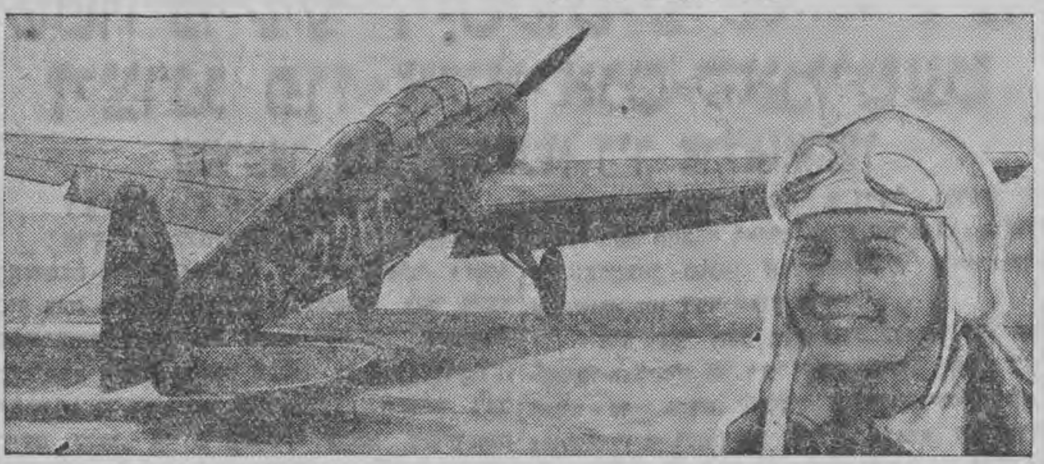

רענטשס — די פליהערין עלי ביינהארן, וועלכע גרייט זיך צום לופט פליה איבער איירעפא

מערדער פון ריגער יודישער פאמיליע

פּרודניקאוו פערמשפט צום טויט

ריגע, 4 (ספ. טעל.)
דער צווייטער און לעצטער טאָג פון סענסאַציאָנעלען שמושקין-פּראָצעס אין ריגע האָט אַרויסגערופען נאָך אַ גרעסערען אינטערעס.

אין אָנהויב פון דער זיצונג ווענדט זיך דער געריכטס-פאָרזיצער צום אָנגעקלאָגטען פּרודניקאָוו מיט דער פראַגע, וואָסערע פערלאַנגען ער האָט. פּרודניקאָוו בעראָט זיך מיט זיין אַדוואָקאַט און און בעט דעם געריכט צו בעשטימען אַן עקספּערטע, וועלכער זאָל פעסטשטעלען, אַז ער האָט קראַנקע פּיס. דער דאָזיגער עקספּערט דאַרף קאָנסטאַטירען אַז ער, פּרודניקאָוו, קען נישט לויפען, און דערבעי פאַלט אָפּ די בעשולדיגונג געגען איהם מחמת דער פערברעכער, פאַר וועלכען מען האַלט איהם, איז דאָך געלאָפען איבער די גאַסען. געגען דער בקשה פון פּרודניקאָוון טריט אַרויס דער פּראָקוראָר אויך דער ציוויל-מאַנער אַרוו. מעווענבערג ווייזט אָן, אַז דאָ גייט נישט די רייד וועגען אַ ספּאָרט-אָלימפּיאַדע, און פאַר'ן געריכט איז נישט וויכטיג, צי פּרודניקאָוו האָט געזונטע אָדער קראַנקע פּיס. בעת דער עולם האָט געיאָגט פּרודניקאָוו'ן איז דאָך קלאָהר, אַז ער האָט „האָבענדיג אפילו קראַנקע פּיס, געקאָנט אויסגעצייכענט לויפען".

דאָס געריכט שליסט זיך אָן צו דער מיינונג פון פּראָקוראָר און ציוויל-מאַנער און וואַרפט אָפּ פּרודניקאָווס בקשה.

נאָך דער דערלעדיגונג פון מעהרערע פאָרמאַליטעטען, ווערט געגעבען דאָס וואָרט דעם פּראָקוראָר פאָלק. אַבאָלטינש.

רעדע פון פראקוראר

— דער דרייפאַכיגער מאָרד פון דער שמושקין-משפּחה, — הויבט אָן דער פּראָקוראָר, — האָט אויפגערעגט די ברייטע געזעלשאַפטליכקייט. די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז איין מאָרד האָבען אַנטיילגענומען צוויי פערברעכער; איינער אַ העכערער, און איינער אַ קלענער. ביידע זענען זיי געווען בעוואָפענט מיט רעוואָלווערען, וועלכע זיי האָבען געלאָזען אין דער אַרבייט.

עס איז אמת, אַז אין פערברעכען האָבען אַנטייל גענומען נאָך מעהרערע אַנדערע פערזאָנען, וועלכע האָבען אונטערשטיצט דעם אָנגעקלאָגטען און פערשטאָרבענעם דאָמבראָווסקי, האָבען צוגעשטעלט געוועהר א. א. וו. דאָמבראָווסקי האָט אָבער, אפילו אויפ'ן טויטען בעט, נישט געזאָגט, ווער דאָס איז דער צווייטער פערברעכער, און ווי זיי האָבען בעקומען דאָס געוועהר. דאָס איז אויך קיין וואונדער נישט. דאָמבראָווסקי איז געווען אַ רוטיניערטער און געפעהרליכער פערברעכער, פונקט אַזוי ווי דער אָנגעקלאָגטער פּרודניקאָוו. זיי פערשטייען, ווי צו בעהאַלטען זיך פון דער מאַכט און נישט ענטדעקען זייערע מיטהעלפער. די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז דאָמבראָווסקי און פּרודניקאָוו זענען די הויפּט-פערברעכער.

זייער פּלאַן האָבען זיי שוין אויסגעאַרבייט זיצענדיג נאָך אין דער צענטראַל-תפיסה. זיי האָבען אין דער תפיסה אָגאַגע'ערט, אַז זיי וועלן בערויבען אַ רייכען יודען, וועלכער האָט ב ייזיך אין שטוב אַ געלד-שאַנק.

דער פּראָקוראָר ווייזט ווייטער אָן, אַז שמושקינס דינסט, אַנאַ ווערבא, האָט אין דעם דער'הרג'עטען דאָמבראָווסקי'ן און אין דעם אָנגעקלאָגטען פּרודניקאָוו בעשטימט דערקענט די ביידע פערברעכער בעת זי האָט דערזעהען פּרודניקאָוו'ן אין קרימינאַל-פּאָליציי, איז זי געפאַלען אין חלשות. עס דאַרף גענומען ווערען אין אַכט, אַז אַנאַ ווערבא קען נישט האָבען קיין טעות, מחמת מען האָט איהר געוויזען פאַר'ן אמת'ן מערדער מעהרערע צעהנדליג אַנדערע פערזאָנען.

דער געליטענער לייב שמושקין האָט אויך דערקלערט, אַז פּרודניקאָוו איז ענליך צום צווייטען פערברעכער. די אַלע ערקלערונגען זאָגען געגען עדית, אַז פּרודניקאָוו איז דער פערברעכער, אַז ער האָט אָנטייל גענומען אין מאָרד פון דריי אומשולדיגע נפשות. אין דעם קען קיינער נישט צווייפלען. (דער אַלטער שמושקין וויינט בעת דער רעדע פון פּראָקוראָר.)

די שילד פון פּרודניקאָוו און טקאַטשוק איז פולשטענדיג בעוויזען געוואָרען.

פּרודניקאָוו איז די פּערזאָן, וואָס האָט דער'הרג'עט די דריי אומשולדיגע מענשען, און טשאַטשיק האָט איהם אויסבעהאַלטען. איך פאָדער דעריבער, — רופט אויס דער פּראָקוראָר, — צו בעשטראָפען דעם אָנגעקלאָגטען פּרודניקאָוו מיט דער העכסטער שטראָף, — מיט טויט דורך אויפהענגען.

פּרודניקאָוו זיצט אויפ'ן אָרט, פונקט אַזוי רוהיג ווי פריהער. ער מאַכט נאָר צו די אויגען, און מען בעמערקט, ווי ער אָטעמט שווער אָפּ).

פּרודניקאָוו מוז געמשפּט ווערען מיט דער העכסטער שטראָף אויף דערפאַר, ווייל ער איז אַן אומברחמנותדיגער מערדער. נישט קוקענדיג אויף זיין שולד, לייקענט ער פונדעסטוועגען, דאָס בעווייזט, אַז ער איז אַ מענש, וואָס וועט זיך קיינמאָל נישט אויסבעסערען.

די שטראָף דאַרף אויך אָפּהאַלטען אַנדערע פערברעכער צו בעגיין אַזעלכע שוידערליכע מאָרד-טאַטען.

פאַר טקאַטשוק פאָדער איך, — פערענדיגט דער פּראָקוראָר, די שטראָף, וועלכע עס זעהט פאָראויס דער געזעץ.

רעדע פון ציוויל-מאנער אדוו. לעווענבערג

— מיר האָבען אָנגעגעבען אַ ציוויל-אָנקלאַגע אין סכום פון דער קלענסטער סומע — 1 לאַט, אָבער דעם פערלוסט פון שמושקין קענען מיר נישט אָפּשאַצען מיט קיין געלד.

צי קען מען אָפּשאַצען מיט געלד דאָס לעבען פון די דריי אומגעקומענע נפשות? צי קען מען מיט געלד צורעכטמאַכען אָט דאָס אַלץ, וואָס די פערברעכער האָבען אָפּגעטון. עס איז נישטאָ קיין מאַטעריעלע ווערטען אין דער וועלט, מיט וועלכע מען וואָלט קענען שטילען דעם ווייטאָג פון אָפּגעליקליכען פאָטער (לייב שמושקין ציטערט און וויינט אויפ'ן קול). די פערברעכער האָבען אין משך פון 3—5 מינוטען געמאַכט אַ סוף צו דריי לעבענס. בעת דער פאָטער האָט געוויינט, זענען נישט געווען קיין מענשען, וועלכע האָבען זיך געקענט בערוהיגען. די מויערען האָבען דאָך געקאָנט וויינען פון דעם שוידערליכען פערברעכען. מען האָט נאָך געקאָנט פערשטיין, ווען מען וואָלט דער'הרג'עט אין אַן אויפרעגונג, אין אַן אָפּענעם קאַמף. אָבער די דריי מענשען זענען דער'הרג'עט געוואָרען צוליב געלד-גיריגקייט, צוליב'ן כעס, ווייל דער רויב-אָנפאַל האָט ווייניג געגעבען. בעת די קרבנות זענען שוין געלעגען אין בלוט, האָבען די חיה'שע מערדער נאָך אין זיי געשאָסען.

א שוידערליך פערברעכען זענען בעגאנגען דאָמבראָווסקי און פּרודניקאָוו.

איצט, בעת דער אַלטער שמושקין קוקט אויפ'ן אָנגעקלאָגטען, זעהט ער הינטער איהם די בילדער פון זיין אומגעקומענע פרוי און טעכטער פּרודניקאָוו האָט צוגענומען ביי שמושקין די האָפנונג און די טרייסט פון זיינע יאָהרען. שמושקי וויל היינט פאַר זיך גאָרנישט האָבען. ער וויל נאָר, אַז קיין אַנדער מאָטער און קיין אַנדער מאַן זאָל נישט דאַרפען איבערלעבען אַזעלכע ווייטאָגען, ווי ער, שמושקין וויל נאָר, אַז אַזאַ מין צווייטער פערברעכען זאָל נישט פאָרקומען. דאָס וואָלט אפשר געווען פאַר איהם אַ געוויסע בעפרידיגונג.

— דאָס לעצטע וואָרט בעקומען די אָנגעקלאָגטע.

פּרודניקאָוו שטעהט אויף פון זיין אָרט און זאָגט: „איך בין אומשולדיג, אָבער איך קען נישט בעווייזען מיין אומשולד. איך בעט מיך פריישפּרעכען".

און טקאַטשוק זאָגט, אַז ער איז אומשולדיג און בעט איהם פריישפּרעכען.

דריי פערטעל 1 אַ זייגער נאַכט אוועק דאָס געריכט אויף דער בעראַטונג, וועלכע געדויערט דריי שעה. נאָך דער בעראַטונג דערקלערט דער פאָרזיצער דעם פּסק-דין:

דאָס געריכט אָנערקענט דעם אָנגעקלאָגטען פּרודניקאָוו פאַר שולדיג אין אָנטיילנעהמען אין דרייפאַכען פערברעכען. ער ווערט דעריבער בעשטראָפט מיט טויט דורך הענגען.

דער אָנגעקלאָגטער טקאַטשוק ווערט אָנערקענט פאַר שולדיג אין אויסבעהאַלטען פּרודניקאָוון און ווערט ציגעמשפּט צו אַ יאָהר תפיסה.

דעם טויט-אורטייל האָט פּרודניקאָוו אויסגעהערט גאַנץ רוהיג.

דער איטאליענער בעטאני

האָט געזיגט אין רייטער-טורנעע אין אַכען.

אַנ'אויפרייס אין אַנ'איטאליענישע מעטאל-פאבריק

3 טויטע און 6 פערוואונדעטע

רוים, 4 (ספ. טעל.)
אין דער מעטאל-פאבריק אין טורין איז היינט פאָרגעקומען אַנ'אויפרייס פון וואָס עס איז ענטשטאַנען א שרפה.

3 ארבייטער זענען אומגעקומען און 6 זענען שווער פערוואונדעט געוואָרען.

די פאבריק איז אינגאַנצען פערברענט געוואָרען.

שטרייק אין שעכט-הויז אין ווארשא

ווארשא, 4 (טעלעפאניש)
נעכטען האָט אויסגעבראָכען א שטרייק פון די ווארשעווער שעכט-הויז-ארבייטער. עס שטרייקען 1500 ארבייטער, דערונטער 1000 יודישע ארבייטער.

דער שטרייק איז אויסגעבראָכען צוליב דעם, וואָס דער מאגיסטראט, וועלכער נעמט איבער דאָס שעכט הויז, האָט פערערגערט די ארבייטס-בעדינגונגען, אויף וועלכער די ארבייטער ווילען נישט איינגעהען.

שטרייה פון שטאָטישע בעאמטע אין לעמבערג

לעמבערג, 4 (ספ. טעל.) צוליב דער רעדוקציע פון 10 פראָצענט האָט היינט אויסגעבראָכען א שטרייק פון די שטאָטישע בעאמטע. די טראמווייען האָבען נישט קורסירט. די עלעקטראָווניע און וואסער-לייטונג זענען געווען טעטיג, ווייל עס האָבען געארבייט מיליטער.

דער שטאָט-פרעזידענט האָט אויפגעפאָדערט די שטרייקענדע אין משך פון 24 שעה צוצוטרעטען צו דער ארבייט.

אין אָוועגד איז ביים ארבייטס-אינספעקטאָר פאָרגעקומען א קאָנפערענץ פון ביידע צדדים, נאָר אָן רעזולטאט.

שארפע רעפרעסיעס געגען טעראר אין דייטשלאנד

בערלין, 4 (ספ. טעל.) היינט האָט די דייטשע רעגירונג פערעפענטלט א דעקרעט, וואָס פיהרט איין שארפע רעפּרעסיעס געגען טעראר.

געגעז שוויים פוז פים!

געגעז ארציססעס! נוצט נור דעם שוין זייט 25 יאהר בעוואוסטען פראָשעק און פלאָסטער „ראדיקאל" פרייז 30 גר: א שאכטעל מיט א זופעל 50 גראָשן. היט אייך פאר פערש. נאָכמאָכונגען, וועלכע ברענגען יין נוצען, נור שאָדען די פיס און אייער געזונד. אויך פלין „ראדיקאל" געגען וואנצען, גאראנטירט אויף א גאנצען זומער. פרייז פון א פלעשעל 70 גר.

אלעס צו בעקומען ביים ציימונגס-פערקויפער וועלנארוש, אלט-שמארט 1, אויך ביים ציימונגס-פערקויפער פנחס וועלגארוש, פיעטריקאָווער 34 (רוג צעגעלניאנא).

3919

די סאוויעטען ווילען קיין שום קריג נישט

אזוי ערקלערט דער „פילסודסקי פון עסטלאנד"

טאלין, 4 (ספ. טעל.) דער פאפולערסטער עסטלענדישער מלוכה-מאן, גענעראל לײידאנער, וועלכען מען רופט „דער פילסודסקי פון עסטלאנד" (לײידאנער איז אויך דעלעגאט פון עסטלאנד אויף דער ענטוואפנונגס-קאנפערענץ) האט אין צוזאמענהאנג מיט דער שליסונג פון נישט-אנגרייפס-אפמאך צווישען די סאוויעטען און פוילען, עסטלאנד, לעטלאנד און פינלאנד ערקלערט, אז אין עסטלאנד איבערשאצט מען נישט די בעדייטונג פון נעשלאסענעם אפמאך. אין עסטלאנד האלט מען, אז די בעציהונגען צווישען די סאוויעטישע און די אנדערע מלוכות דארפען רעגולירט ווערען לויט אלגעמיינע און נארמאלע יסודות און נישט אויפ'ן סמך פון עפעס ספעציעלע אפמאכען.

ווייטער האט דער גענעראל ערקלערט, אז לויט זיין מיינונג האט נישט רוסלאנד בדעה צו פיהרען וועלכען עס איז נישט קריג און אויך די שכנים פון רוסלאנד האבען נישט אין זין אנצופאלען אויף די סאוויעטען. אין רוסלאנד רעדט מען זעהר פיל וועגען דעם, אז די מלוכות גרייטען צו אנ'אנפאל אויף די סאוויעטען, אבער עס דאכט זיך אויס, אז דאס ווערט מעהר אויסגענוצט אלס מיטעל פון אגיטאציע, איידער אלס איבערצייגונג אין דער ווירקליכקייט פון א געפאהר.

ארגאניזירען די יודישע עמיגראציע

„גאזעטא ווארשאווסקא" גיט יודען עצות

פון זינט מען האט אנגעהויבען צו שמועסען וועגען דעם פארשטעהענדיגען יודישען אלוועלטליכען קאנגרעס הערט נישט אויף די ענדעקישע „גאזעטא ווארשאווסקא" (אמאליגע „דווא גראשע") ארײנצושטעקען איהרע דריי גראשען אין דעם ענין, ארויספאהרענדיג אלע מאל מיט אנ'אנדער עצה פאר די יודען. עס איז איצט, א שטייגער, אקטועל די פראגע, וועלכע עס האט אויפגעהויבען דער איטאליענישער פראפעסאר טעדעסקי, וועגען שליסען אנ'אלוועלטליכע קאאליציע געגען אנטיסעמיטיזם. א סברה, אז אין דעם ענין איז שוין אפילו אונטערגענומען געווארען א קאנקרעטע איניציאטיווע. קומט די דווא גראשע און קנעלט איין, אז פון דעם עסק וועט גארנישט ווערען, אז דאס קאן די יודען נאר ברענגען שאדען. אין איידער זיך צו פארנעהמען מיט אזעלכע נישט רעאלע זאכען, וואלטען די יודען געטון בעסער, ווען זיי פארנעהמען זיך מיט דעם פראיעקט, וועלכען עס טראגען ארײן אויפן יודישען קאנגרעס די יודען פון ארץ-ישראל, דהיינו, עס זאל ארגאניזירט ווערען אנ'עמיגראציע פון יענע לענדער, וואו עס איז פערהאן צופיל יודען.

דאס איז, שרייבט די גאז. ווארשאווסקא, דער איינציגער גערעכטער און רעאלער אופן צו פארבעסערען די יודישע לאגע און איבער דעם וואלט מען געדארפט ערנסט זיך פארטראכטען. צום בעדויערען דאמינירט צווישען די יודישע טוער דער טיפ מענשען, וואס האבען גארנישט געלערנט און האבען גאָרנישט פארגעסען. זיי וואלטען וויי- טער וועלען לעבען ווי די פאראזיטען אויפן קער- פער פון אנדערע פעלקער און זיך זיכערען פאר זוא לעבען אינטערנאציאנאלע קאנוויענצען געגען אנטיסעמיטיזם. אבער דאס איז א פערשפעטיגטע פאליטיק, וויל...

דא קומט דער אלטער פזמון פון דער ענ- דעציע: דער מצב אין אייראפא האט זיך געביטען. די יודען האבען פערלוירען זייערע איינ- פלוסען, אין דער גאנצער וועלט געהט א שטורם געגען די יודען א. א. וו.

עס וואלט געווען אינטערעסאנט צו הערען פון דער נישט געבעטענער ראטגעבערין, ווי רעאל עס איז דער פראיעקט פון דער יודישער עמיג- ראציע, צי ליגט די מניעה דווקא אין די יודען, וועלכע ווילען דורכאויס לעבען ווי די פאראזיטען אויף פרעמדע קערפערס, אדער עס איז נאך פער- האן א שטערונג אין די לענדער. וואס לאזען צו זיך קיין עמיגראנטען נישט ארײן און אזעלכע זענען איצט אלע לענדער אהן אויסנאהם.

„זעצט איהם אוועק אויף מיין ארט"

קאמישער עפיזאד פון די דייטשע וואהלען

אין דער וואהל-אגיטאציע אין דייטשלאנד האבען אויך נישט געפעהלט קיין קאמישע מאמענ- טען. אזוי, למשל, האט א רעדנער אויף א נאציא- נאל-סאציאליסטישער פערזאמלונג אין אויבערריין פסדר בעריהמט היטלער'ס קאנדידאטור און אין פארם פון א רעטארישער קשיה יעדער ווײלע גע- פרעגט לויט דער רייה, וואו זאל ער געבען אנ- ארט זיין העלד, צ'לעבען ביסמארק'ן, נאפאלעאנ'ען, לעבען מוסאליני'ן, קראמוועל'ן א. אנד. ארײנפלעכ- טענדיג דערביי אהן שיעור שבחים און הוכע פראזען.

א צוהערער, וועמען ס'איז דערעסען געווא- רען די גאנצע פלאפלעריי, צי ער האט כתם נישט פערשטאנען, וואס מ'האקט איהם דא אין קאפ. — האט זיך אין א געוויסען מאמענט אויפגעשטעלט פון זיין שטול, גענומען דעם הוט אין האנד און הויך אויסגערופען: „זעצט איהם אוועק אויף מיין ארט, איך געה טרינקען ביר".

די בעמערקונג האט ארויסגערופען א הייטער- קייט און אויפרעגונג אין זאל. דער גרעסטער טייל עולם האט שוין אבער פערלאזען די פערזאמלונג און איבערגעלאזט די ערטער פאר'ן רעדנער מיט זיין העלד.

לעמבערגער יודישער שענקער

זיך דערשאסען

הארצרייסענדער בריף פון זעלבסטמערדער

לעמבערג, א שוידערליכער פאל איז געשעהען געכטען פארמיטאג אין טערקישען באד אויף שפיטאלנא גאס נומער 11. א 50 יאהריגער יודישער לעמבערגער סוחר האט זיך דערשאסען אויף טויט.

הערמאן גראס האט געהייסען דער זעלבסט- מערדער און געוואוינט האט ער אויף טריבונאל- סקא גאס 6.

גראס איז געווען אמאל א שענקער. ער האט געהאלטען א לענגערע צייט די רעסטאראציע אין טעאטער-קאפע-הויז.

מיט א פאר חדשים צוריק איז דאס טעא- טער-קאפע-הויז איבערגעגאנגען אין אנדערע הענד און ממילא אויך די רעסטאראציע. איצט האט זיך סעגאל געפונען אהן מיטעל צום לעבען.

אין די לעצטע צייטען האט זיך די נויט, ביי די סעגאלס אין שטוב, פערשטארקט. הערמאן סעגאל איז גאנצע טעג ארומגעלאפען, געפרובט זיך נעמען צו פערשידענע לופט-געשעפטען, אבער לײדער עס איז נישט געגאנגען.

נעכטען האט הערמאן סעגאל בעשלאסען צו שיידען זיך מיטן לעבען.

ארום 1 אזייגער בייטאג איז ער געקומען אין טערקישען באד און זיך געקויפט א בילעט אין „שוויק". סעגאל איז ארויפגעגאנגען זיך אבגעבאדען ארײנגעגאנגען אין א קאבינקע און אבגעשריבען א בריף.

באלד איז אנגעקומען עפיס א יונגעל פון גאס, וועלכען סעגאל האט פריהער בעשטעלט, אז ער זאל קומען ביי איהם נעמען דעם בריף און אפטראגען א היים צו זיין פאמיליע.

דאס יונגעל האט גענומען דעם בריף און אוועקגעגאנגען. אין דעם מאמענט האט מען גע- הערט א שאס. מענשען זענען ארײנגעלאפען אין דער קאבינע און פאר זייערע אויגען האט זיך פארגעשטעלט א שרעקליך בילד. סעגאל איז גע- לעגען איינגעוויקעלט אין א ליילעך, נעבען איהם א רעוואלווער און פון זיין שלעף האט גערונען בלוט.

עס איז באלד אנגעקומען די קארעטע פון דער „גיכער-הילף", וועלכע האט סעגאל'ען אוועק- גענומען אין שפיטאל. א שעה שפעטער האט ער אויסגעהויכט די נשמה.

אין בריף, וועלכער איז הארצרייסענד, האט סעגאל צוו. אנדערע געשריבען צו זיין פאמיליע: „זייט געזונד"! איך געה פון דער וועלט, וויל איך קאן אייך נישט מפרנס זיין. ווען איהר וועט דערהאלטען דעם בריף, וועל איך שוין זיין טויט.

דער דאזיגער זעלבסטמארד האט געמאכט א שווערען איינדרוק אין די קרייזען פון לעמבער- גער יודישע סוחרים.

סענסאציאנעלע רעוועלאציעס פון דער ריגער פרידענס-קאנפערענץ

פוילען האט געקאנט בעקומען מינסק און איהר סביבה, אבער סט. גראבסקי האט נישט געוואלט נעמען

לעמבערג.

אנומאלט האט „דילא" פערעפענטליכט אנ'- ארטיקעל וועגען די פויליש-סאוויעטישע פרידענס- פערהאנדלונגען אין ריגא, בעמערקענדיג דערביי, אז „יאפע און מאנואילסקי האבען דייטליך פ"ר- געשלאגען דער פוילישער דעלעגאציע קאמענעץ פאדאלסקי, דעם פראסקיראוו, סטאראקאנסטאנ- טינאוו און שכנות'דיגע פאוויאטען און נאך הייסע דעבאטען אין דער פוילישער דעלעגאציע, האט זי בעשלאסען נישט אנצונעהמען די דאזיגע מתנה".

אין צוזאמענהאנג דערמיט פערעפענטליכט איצט אין „דילא" א בריף דער געוו. פוילישער אויסערן-מיניסטער, מיטגליד פון דער פוילישער מלוכה דעלעגאציע אין ריגא ה' יאן וואשילעווסקי. אלס פארזיצער פון דער טעריטאריאלער קאמיסיע פון דער דעלעגאציע בעזיצט ער די גענויעסטע אינפארמאציעס און אט וואס ער שרייבט:

1) אויף דער ערשטער פלענאר-זיצונג פון דער ריגער פרידענס-קאנפערענץ, איז די סאוויעטי- שע דעלעגאציע ארויסגעטרעטען אין נאמען פון צוויי „סובערענע מלוכות" — סאוויעט-רוסלאנד און סאוויעט-אוקראינא מיט א פארשלאג פון גרעניצען, וואס זענען קלענער פון יענע, וועלכע פוילען האט פערלאנגט, די אזוי גערופענע „קערזאן-ליניע"ן דער פארשלאג האט די פוילישע דעלגאציע אפגע- ווארפען און זיך פערוואהרט, אז די פראגע פון מזרח-גאליציען קאן נישט ווערען דיסקוטירט אין ריגא דערפאר, ווייל גאליציען האט קיינמאל נישט געהערט צו רוסלאנד.

2) די גרעניץ-פראגען זענען דעבאטירט געווארען אין אינערע זיצונגען פון דער פוילישער דעלעגאציע, וועלכע האט איהר פארזיצער געגעבען ענטשפרעכענדע אינסטרוקציעס. אויף גרונד פון די דאזיגע אינסטרוקציעס האט דאמבסקי זיך געווענ- דעט מיט קאנקרעטע פארשלאגען צו יאפען, די אלגעמיינע ליניע פון די גרעניצען איז געווארען בעשטימט אויף א קאנפערענץ צווישען דאמבסק. און יאפע און זי איז געווארען בעקאנט געמאכט דער געמישטער קאמיסיע.

3) מאנואילסקי האט נישט געשפילט קיין שום ראלע אין דער פראגע פון די גרעניצען. ער איז בלויז געווען א פיגור, וואס האט געדארפט מארקירען די „סובערעניטעט" פון סאוויעט-או- קראינא.

4) די טעריטאריאלע פארשלאגען זענען ארויסגעגאנגען אויסשליסליך פון דער פוילישער זייט. נישט יאפע און נישט מאנואילסקי האבען נישט געמאכט קיין פארשלאגען וועגען די גרעני- צען און האבען נישט פארגעשלאגען קיין שום אוקראינישע פאוויאטען.

5) די פוילישע דעלעגאציע איז געשטאנען פרינציפיעל אויף דער ליניע פון דער גאליצישער גרעניץ ביים זברוטש, און וואס שייך וואהלין, האט זי פערלאנגט די ליניע, וועלכע איז געווארען בע- שטימט אין ווארשא מיט דער פעטלורא-רעגירונג, מיט קליינע ענדערונגען פון סטראטעגישען כאראקטער.

6) ווען אין ריגע זענען געווארן געפירט די פערהאנדלונגען, האט מען געקאנט ארויספיהלען, אז די באלשעוויקעס זענען געווען נוטה צו ברײ- טערע טעריטאריאלע קאנצעסיעס, אבער אויסשליס- ליך אויף קאסטען פון ווייסרוסלאנד, ווען דער פוילישער צד זאל געווען זיך איינגעקשנען, וואלט פוילען אויך געווען בעקומען מינסק. די באלשע- וויקעס וואלטען געווען נאר געפאדערט א דעקלא- ראציע פון „אויטאנאמיע" אינהאלט לויטן ביישפיל פון „סיבערענעם" ווייס-רוסלאנד מיט עטליכע פאוויאטען אין מינסקער קאנט, וועלכע האט שוין דעמאלס עקזיסטירט אין ראטען-פערבאנד. אבער די מעהרהייט פון דער פוילישער דעלעגאציע ניט סט. גראבסקי בראש, איז געווען דאגעגען און נאר וועגען דעם האט זיך געפיהרט א הייסע דעבאטע אין דער פוילישער דעלעגאציע.

וואס שייך אוקראינישע טעריטאריעס, זענען די באלשעוויקעס זעלטען געגאנגען אויף הנחות. אזוי ארום איז א לעגענדע די בעהויפטונג, אז די סאוויעטישע דעלעגאציע זאל אין ריגא געווען פארגעשלאגען אוקראינישע פאוויאטען פאר פוילען

בעקאנטמאכונג.

די בעוואוסטע און רענאמירטע
קאנקורענץ-פערפומעריע
י. דרוקער
5 זאוואדזקא 5
טעל. 175-92

מאכט בעקאנט איהרע געעהרטע קונדשאפט, אז פון 1-טען אויגוסט ה. י. זענען די פרייזען אויף אלערארט קאסמעטיק ווייטער רעדוצירט געווארען

עמפפעהלט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע פאריזער פערפומען, די פיינסטע פודערן, טואלעט-זייפען א. א. וו.

בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען ספעציעלען ראבאט!!!

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע. אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 8-2 און פון 5 9 אוועגד.
בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

די טעאריע, וואס פיהרט צו פאגראמען

דאס בעריהמטע ווערטעל פון אויגוסט בעבעל „דער אנטיסעמיטיזם איז דער סאציאליזם פון די דומע קערלען" איז קיינמאל נישט געווען אזוי ריכטיג און טרעפליך ווי איצט. אין דער נאציאנאל-סאציאליסטישער בעוועגונג פון אדאלף היטלער'ן איז דאס ווארט כמעט געווארען פערוואנדעלט אין דער פולער ממשות. עס איז דערגאנגען דערצו, אז מיליאנען מענשען, וועלכע זענען אין אלעם איבעריגען זיכער נארמאל און געזונד, גלויבען מיט אנ'אמונה שלימה, אז זייער איינציגע דערלעזונג בעשטעהט דערין, צי עס וועט געלונגען די יודען צו פערניכטען און אויסצוראטען. אין דייטשלאנד האט דער דאזיגער גלויבען אנגענומען דעם כאראקטער פון א פערשפרייטער קרענק, פון עפעס אנ'עפידעמיע. פונקט אזוי ווי אין מיטעלאלטער האט מען געגלויבט אין מכשפות, אזוי גלויבט מען איצט אין דעם לאנד פון געטהע'ן און פון שילער'ן, אין דער קראפט און אין דער מאכט פון דער אנאנימער מלוכה. פולשטענדיג גערעכט איז דער בעקאנטער ראדיקאלער דייטשער שרייבער קארל אסיעצקי, וועלכער זיצט איצט אפ א שטראף פון אנדערטהאלבען יאהר פאר פערעפענטליכען א פאציציסטישען ארטיקעל) שרייבענדיג אין לעצטען נומער „וועלט-ביהנע", אז פאר די ברייטע ספערען פון דייטשען בירגערטום און פויערטום ד. ה. פאר די ספערען, וועלכע לעבען איצט איבער דעם שרעקליכסטען קריזיס, איז דער אנטיסעמיטיזם געווארען א מין רעליגיע, אדער לכל הפחות, עפעס אזוינס, וואס פערטרעט א רעליגיע. נאציאנאליזם און אנטיסעמיטיזם, שרייבט אסיעצקי, זיי בעשטימען דאס איגערליכע פאליטישע בילד פון דייטשלאנד.

דאס ווארט וועגען „סאציאליזם פון דעם נארישען מענש, דארף מען אבער אויף אזוי פיל קאריגירען, וואס דער אנטיסעמיטיזם איז, בעזונדערס אין דייטשלאנד, דאס טעגליכע ברויט שוין נישט פון פשוט'ען פאלקס-מענש, נישט בלויז פון פיליסטער, וואס טרינקט זיין ביער אין דער פראווינץ, נאר אויך פון געוויסע קרייזען פון דער אינטעלעקטועלער וועלט. אויף אט דער אומגעהויער סימפטאמאטישער ערשיינונג מאכט אויפמערקזאם אסיעצקי אין זיין ארטיקעל. אסיעצקי רופט אן אט דעם נייעם מין אנטיסעמיטיזם „ליטעראַרישער אנטיסעמיטיזם". ער אונטערשיידעט זיך פון די פריהערדיגע אנטיסעמיטישע טעאריעס פון טשעמבערלענען מיט זיין שולע, וואס ער אפערירט נישט מעהר מיט פראגען ווי „ראסע", „אריער", „צפונ'דיגע". אויפ'ן ארט פון די דאזיגע נעפעלדיגע טעאריעס, וועלכע זענען דורך דער וויסענשאפט דעמאסקירט געווארען אלס פרוכטען פון פולשטענדיגער עם-הארצות און קראנקהאפטיגער פאנטאזיע, זענען געקומען וויסענשאפטליכע בעגריפען, וואס זענען לחלוטין נישט בעסער בעגרינדעט. עס איז געקומען א נייע מין מיסטיק, וועלכע איז פונקט אזוי און אפשר נאך מעהר נעפעלהאפטיג. אסיעצקי רעכענט זיך אב מיט די צוויי הויפט-פערטרעטער פון אט דעם נייעם דייטשען וויסענשאפטליכען אנטיסעמיטיזם. איינער פון זיי האנס בליכער, דער געוו. אידעאלאג פון דער דייטשער יוגענדליכער בעוועגונג (וואנדערפעגעל), וועלכער איז איצט אוועק אויף גאר אנדערע וועגען, זעהט איין דעם תמצית פון לעבען פון מענשען און פעלקער אין בלוט. דאס בלוט, דאס איז עס די סובסטאנץ, וועלכע דעצידירט וועגען גורל פון יחידים און פון פעלקער. א צווייטער אזא טעאָרעטיקער פון דעם נייעסטען מין פון דייטשען אנטיסעמיטיזם, ד"ר ווילהעלם שטאפעל בויט זיין טעאריע אויף די בעגריפען „פאלקסטום" און „פאלק", וועלכע בעקומען ביי איהם אויך אנ'אמת מיסטישען כאראקטער. שטיצענדיג זיך אויף אזא מיסטיק פון פאלק און פון פאלקסטום, קומען די ביידע שרייבער צום אויספיהר, אז דער תהום צווישען די גערמאנער און יודעיער איז אנ'אייביגער און איז נישט צו איבערשרייטען. ביידע פעלקער זענען זיך א־נערליך פרעמד און מוזען אויף אייביג בלייבען פרעמד איינער דעם אנדערען. ביידע שרייבער ווארפען אפ דעם ווירטשאפטליכען אנטיסעמיטיזם, שטאפעל וויל אפילו נישט צוגעהמען ביי די יודען זייער גלייכבערעכטיגונג. עס געהט נאר וועגען דעם, אז די יודען זאלען שטעהן פונדערווייטענס פון דייטשען לעבען, פון דער דייטשער קולטור, פון די גייסטיגע ענינים און אויך פון דער פאליטיק.

אסיעצקי שרייבט וועגען אט דעם גאנצען „ליטעראַרישען אנטיסעמיטיזם" מיט סארקאזם און איראניע. ער זאגט. אז זעלטען ווען האט א טעאריע פון געזעלשאפטליכען לעבען זיך אויסגעצייכענט מיט אזוי פיל פינסטערקייט, כאאטישקייט און נישט ווילענדיגער הומאריסטיק. אט די אלע פראזען איבער דער טעמע פון בלוט פון פאלקסטום, אט די גאנצע געהיימניספולע מיסטיק איז א טיפישער פראדוקט פון א קראנקער עפאכע פון צוריסענקייט און גייסטיגען קריזיס. אויב אזעלכע טעאָרעטיקער ווי בליכער און שטאפעל זאגען זיך אפ פון ווירטשאפטליכען אנטיסעמיטיזם און פון פאגראם-לאזונגען, האט אזא ריינוואשען די הענד נישט קיין שום בעדייטונג, ווייל זייערע טעאריעס פיהרען אין דער אומבעדינגטער קאנסעקווענץ צו דער צווילדונג פון המון, צו דער פערגיפטונג פון דער אטמאספערע, און סוף כל סוף צו פאגראמען. צי גיבען זיך נישט אפ קיין דין וחשבון אט די מיסטיקער פון בלוט, אז זייער טעאריע און מיסטיק פיהרט אין א גלייכער ליניע צו בלוט-פערגיסונג.

אין זיין פאלעמיק מיט דעם ליטעראַרישען אנטיסעמיטיזם לאזט אסיעצקי דורך איין מאמענט, אויף וועלכען מיר וואלטען וועלען אויפמערקזאם מאכען.

אננעהמענדיג, אז די טעאריע פון בלוט אלס דעם גרונט-יכור פון שיקזאלען ביי פעלקער און מענשען ענטהאלט אפילו אין זיך א קערנדל אמת, דאן וואס איז דערפון געדרונגען: צי קענען מיר דערפון דרינגען אויף וועלכען עס איז נישט אופן, אז צווישען פעלקער דארף עקזיסטירען אנ'אייוערנע וואנד? צי בערעכטיגט די פערשידענקייט פון בלוט וועלכען עס איז נישט פאליטישע אונטערדריקונג אדער קולטורעלען קרייצצוג? ליגט דאך דאס גאנצע פראבלעם פון דער מענשליכער ציוויליזאציע און פון איהר צוקונפט דווקא אין אידעאל פון פרידליכען צוזאמענלעבען פון ראסען און פעלקער, נישט נאר אין די אינטערנאציאנאלע בעציהונגען, נאר אויך אין די טעריטאריאלע ראהמען פון איין מלוכה. די נאציאנאלע פערשידענקייט פון דער מענשהייט איז א פאקט, וואס דארף ווי א נאטירליכער אוצר זיין א ברכה פאר די מענשען און נישט קיין קללה. בלויז אין דער עפאכע פון אונגעהויערען גייסטיגען און קולטורעלען כאאס, אין א דורכאויס קראנקער עפאכע, אין אנ'עפאכע פון פאטאלאגישער שנאה קענען געבוירען ווערען טעאריעס, וואס זייערע מיסטישע לאזונגען ווערען פערוואנדעלט אין ארגומענטען פאר פאגראמען.

ד"ר וו. בערקעלהאמער (נ. דז.)

דער פאליטישער מאמענט

די וואהלען אין דייטשלאנד און די וועלט-פאליטיק

נאך לאזאן הערשט אין דער וועלט א געוויסע ענטשפאנונג און א שטרעבונג, צו דערנעהנטערען די מעגליכקייטען פון שלום צווישען די פעלקער. אמת, נישט אלע מארשירען אין גלייכען פוס צום דאזיגען גרויסען ציל. פראנקרייך, למשל, וויל א טו פרי דערהאלטען דעם סטאטוס-קווא אויף די גרענניצען. ענגלאנד אקעגען־ז.שע וואלט גרייט געווען אויף געוויסע שנויים אדער פירושים אינ'ם ווערסאַילער טראקטאט; ביידע זענען זיי מסכים, אז די מלוכה־ה־בות זאלען אפגעווישט ווערען, כדי עס זאל קענען פערוואדקליכט ווערען, דער לאזאנער בעשלוס מכוח דער פערקלענערונג ביז'ן מינימום די דייטשע רעפאראציע־צאהלונגען, קווענקעלט זיך אבער אין דעם פרט אמעריקע, ווייל זי קען זיך נישט פערגיבען אזא לוקסוס, פון שענקען אלע חובות, בפרט, אז זי האלט נאך אייראפע פאר נישט ראוי צו אזא חסד.

און אין דער פראגע פון ענטוואפנונג האט מען נישט געקענט ארויסבעקומען קיין קאנקרעטע פארמול פון פערגרינגערונג, און מ'האט געמוזט אפ לייגען די זשענעווער קאנפערענץ שליסענדיג איהר בלויז מיט פסוקי דרחמי.

אבער דאך איז ביי אלעמען כמעט אהן אויסנאהם, פערהאן אנ'אויפריכטיגער וואונש, אז דער גרויסער וועלט־קריזיס זאל געהיילט ווערען בדרך שלום, אהן אנ'איבערחזרונג פון א בלוט־פערגיסונג, וואס בלויז ביים דערמאנען עס, כאפט אן אלעמען א ציטער.

אפילו דער ראטענפערבאנד, וואס זיין סטיכיע איז דאך רעוואלוציע איבערקעהרעניש, האט אויך אויפ'ן ווייטען מזרח געבראכט גרויסע קרבנות אויפ'ן מזבח פון פאציפיזם, און דא, אין זיין מערב־גרענניץ האט ער מיט מעשים בעקרעפטיגט זיין אויפריכטיגען ווילען, צו דערהאלטען און פערשטארקען דעם שלום אויף די גרעניצען, כדי צו קענען אליין און אויך געבען די מעגליכקייט די שכנים, אין א רוהיגער אטמאספערע איינארדנען די איגענע איבערליכע פעהלערישען.

דאס איינציגע לאנד אין דער וועלט, וואס שטעלט אין סכנה דעם שלום וואס אטעמט מיט אויפרייס און איבערקעהר, איז דייטשלאנד. דאס דאזיגע לאנד פון קלאסישען דיסציפלין און געצעמעסיגקייט, דא לאנד, וואו די רעכטע היטער פונ'ם געזעץ זענען אימפעראטאר האט געקאנט ווערען א רעפובליק־פרעזידענט, אויסגעקליבען אפילו מיט סאציאל דעמאקראטישע שטימעס, דאס לאנד וואס האט ערשט נעכטען פערווייזען א וואונדער, אדורכצופיהרען מיליטערישע דיקטאטור אויף טרוקען, אהן איין טראפען בלוט. דאס לאנד ווא רעוואלוציעס ווערען געמאכט און אפגעשאפט צירליך־מאניר'לעך, דורך געשריבענע דעקרעטען, דאס דאזיגע לאנד וויל זיך בשום אופן נישט לאזען דיסציפלינירען דורכ'ן קאנגלאמעראט פון די פעלקער, וויל זיך נישט אונטערווארפען נישט קיין בעשלוסען, נישט קיין שטימונגען, וויל דווקא אציבד, אין שלום־צייט, אנווארפען איהר ווילען דער וועלט, פונקט ווי זי האט בעת מלחמה געוואלט בעהערשען די גאנצע וועלט מיט איהר יונקערען שטיוועל.

מיט א פערכאפטען אטעם ממש האט די גאנצע וועלט געווארט אויף די וואהל־רעזולטאטען פון לעצטען זונטאג אין דייטשלאנד. די וועלט האט געווארט ווייל געוואוסט און פערשטאנען האט מען, אז פון דעם, צי היטלער וועט בעקומען א מעהרהייט שטימען, צי נישט, איז אפהענגיג די ווייטערדיגע געשטאלטונג פון דייטשען פאליטישען לעבען, די מלוכה־ארדנונג אין לאנד, די אויסערן פאליטיק און במילא שוין אויך די פאליטישע מיטואציע אי'ן גאנץ אייראפע און אפשר אויך אין דער גאנצער וועלט. בפ"ט זענען געווען זעהר וויכטיג די וואהלרעזולטאטען, ווייל היטלער האט שוין וואכענלאנג געטרומייטערט וועגען זיין זיכערען נצחון און ער האט שוין זיך געגרייט איבערנעהמען די מאכט צוליב דעם צוועק האט ער מיט זיינע בלוט־דורשטיגע באנדעס פערשטארקט דעם טעראר אין לאנד. עס האט זיך פונאנדער־געפלאקערט א בי־גערקריג מיט אלע פיטשעווקעס, און ביי אזא מין סיטואציע איז שווער געווען נביאות צו זאגען ווי אזוי וועט זיך דער דייטשער בירגער אריענטירען אין דער לאגע, פאר וועמען וועט ער אפגעבען זיין שטים, און וועמען פון די זיך שטארק בעקעמפענדע פאליטישע פארטייען וועט ער אנפערטרויען זיין גורל, און די צוקונפט פון דער דייטשער מלוכה און פאלק.

אין פלוג האט זיך געקענט דאכטען, אז היטלער וועט זיכער מנצח זיין, האט זיך דאך די דייטשע רעגירונג פון פאפען—שלייכער, ביי דער אקטיווער אונטערשטיצונג פון פרעזידענט הינדענבורג, געשטעלט כמעט ווי אפען אויף היטלערס צד. ווי נאך די נישט־לאנג פארגעקומענע וואהלען צום פרייסישען לאנדטאג האבען געגעבען א בעדייטענדען צוואוקס פון שטימען פאר היטלער'ן, אזוי גלייך האט זיך אנגעהויבען דער פערשטארקטער אטאק פון אלע רעאקציאנערע כוחות געגען פרייסען, וועלכע איז געווען ווי בעקאנט, א פעסטונג פון דער דייטשער סאציאל־דעמאקראטיע, מען האט אראפגעזעצט בראונען, סעווערינגען, מען האט געבראכען די קאנסטיטוציע, אוועקגעזעצט א קאמיסאר אין פרייסען, געמאכט א „סאנאציע" אין דער פאליציי, בעזייטיגט גזשעשינסקי, ווייס'ן ביין א רייה אנדערע העכערע בעאמטע, וואס האבען בולטע סימפאטיעס צום ווייימארער לאגער, מען האט די וויכטיגסטע אמטען בעזעצט מיט אייגענע מענשען — דאס אלץ האט מען געטון הארט פאר די זונטאג־וואהלען, בכדי צו האבען דעם גאנצען וואהל־אפאראט אין האנד אריין און מיט אלע מיטלען צו געבען היטלערן מיליאנען שטימען.

מ'האט רעגירט מיט א שטארקער האנד און די רעאקציאנערע קליקע האט בעוויזען מיט מעשים אז זי פיהרט נישט קיין קאטאוועס־שפיל, נאר גרייט זיך ערנסט איבערצונעהמען די מאכט, דא איז אבער געמאכט געווארען א קליינער טעות אין חשבון. היטלער—פאן־פאפען — שלייכער האבען זיך פערגאלאפירט, זיי האבען זיך געגארט, ריכטיגער, דער בירגער האט זיי אפגענארט...

די ידיעות, וועלכע מיר פערמאגען יא, זענען פולשטענדיג גענוג, אום צו האבען א קלאר בילד וועגען דער געשטאלטונג פון די פאליטישע כוחות אין צוקונפטיגען דייטשען רייכסטאג. אויב ער וועט נאך בכלל אויפגערופען ווערען דורך דער איצטיגער רעגירונג. היטלער האט געוואונען ביי 120 נייע מאנדאטען, ער האט אבער נישט קיין מעהרהייט. ווי ס'האט זיך איהם געוואלט, ער איז פערבליבען ביי זיינע 13 מיליאן שטימען, און ווען אפילו ער זאל שוין אין נייעם רייכסטאג שליסען א קאאליציע מיט די דייטש-נאציאנאלע (37 מאנדאטען) און אנדערע קלענערע גרופען, האט ער אויך נישט די נויטיגע מעהרהייט אויף דער אלגעמיינער צאל פון 602 דעפוטאטען. און דאס איז וויכטיג פעסטצושטעלען. די סאציאל-דעמאקראטען, וועלכע האבען זיך לעצטענס מיט זייער פחדנות'דיגער פאליטיק קאמפראמיטירט ביי דער דייטשער ארבייטערשאפט, האבען פערהעלטניסמעסיג וועהניג פערלוירען זייער מאנדאטען בעזיק (זיי האבען איצט 133 מאנדאטען) אויף זייער חשבון האט זיך נאטירליך געשטארקט די קאמוניסטישע פראקציע (געוואונען 11 מאנדאטען). א וויכטיגע עובדה איז בלי שום ספק די פערשטארקטע צענטער-גרופע פון ד"ר ברינינג, וועלכע האט געוואונען ביי א קארגען צעהנדליג מאנדאטען. ברינינג, דער געוו. דייטשער פרעמיער. איז זעהר שטארק פאפולער אין דייטשלאנד צוליב זיין סאלידער און רוהיגער פאליטיק פון די צייטען, ווען ער איז געשטאנען ביים מלוכה-רודער.

אלזא, אין אלגעמיין גענומען זענען קיין גרויסע איבערגרופירונגען און כוחות-ענדערונגען אין דעם פאליטישען צוזאמענשטעל פון נייעם דייטשען רייכסטאג נישט פארגעקומען. ס'איז א לאגע, ביי וועלכער קיין שום לאגער קען נישט שאפען אהן קיין קאאליציע מיט אנדערע גרופען קיין מעהרהייט און איבערנעהמען די מאכטאין דער האנד

בכל אופן האט איצט די גאנצע וועלט דערזעהן, אז דאס דייטשע פאלק איז נאך ניט אינגאנצען פערכפאט פון דער היטלעריסטישער וואהנזיניגקייט און אז נאך נישט אזוי שנעל וועט היטלער אויפ'ן לעגאלען וועג האבען די מעגליכקייט איבערצונעהמען דעם רעגירונגס-רודער. .

די זונטאגדיגע בלוטיגע רייכסטאג-וואהלען וועלען אויך זיין א דראהענדער מאמענט פאר דער איצט רעגירענדער קליקע, אז זייערע חשבונות זענען געווען אביסעל צו פריצייטיג און אז מ'וועט מוזען אביסעל דעם גאלאפ צו ווילהעלמען אפשטעלען...

ווער ווייסט אבער, צי היטלער—פאפען—שלייכער וועלען זיך רעכענען מיט די וואהל-רעזולטאטען, צי האבען זיי שוין נישט אמאל פון פריהער א צוגעגרייטען פלאן וועגען א מלוכה-איבערקעהרעניש. ווער ווייסט, וואס פאר א סורפריזען ס'קען אונז נאך ברענגען דער מערב דיגער שכן.

„אין דער צייט, ווען מ'בויט דעם סאציאליזם"...

צוויי בריף: פון א סאוויעטיש מיידעל צו איהר חתן דעם „ווייסגווארדייער" און פון אנ'אינטעליגענט צו זיין פריינד אין אויסלאנד

דער בעקאנטער רוסישער קריטיקער און שריפטשטעלער, געארגי אדאמאוויטש, וועלכער געפינט זיך איצט אין דער עמיגראציע און ארבייט אין א רייהע עמיגראנטישע רוסישע אויסגאבען, האט פערעפענטליכט איינעגע ארטיקלען אונטער דעם נאמען „רוסישע בריף", וואו ער קאמענטירט די שטימונגען פון דער יוגענד און פון דער אינטעליגענץ, וועלכע איז פערבליבען אין סאוויעט-רוסלאנד.

ער ברענגט אנ'אויסצוג פון א בריף. וואס עס שרייבט א כלה פון רוסלאנד צו איהר חתן, וועלכער וואוינט אין דער עמיגראציע. דאס יונגע פאר האט זיך נישט געזעהען שוין מעהר ווי 10 יאהר, זיי זענען צושיידט געווארען, ווען זיי זענען נאך געווען קינדער, נאר זיי האבען פערהאלטען טריי־הייט איינער דעם צווייטען און אונטערגעהאלטען די פריינדשאפט מיט בריף פון צייט צו צייט. דא נישט לאנג האט ער „איהר" אנגעשריבען א בריף, אין וועלכען ער האט זעהר פארזיכטיג, ווי ער האט ערקלערט, געוואלט „אויספארשען דעם אידעאישען באדען".

אנ'ענטפער איז געקומען א קורצער און ענערגישער. זי שרייבט, אז זי האט דערהאלטען דעם בריף, ווען זי איז געקומען פון דער ארבייט. בעקומען, דורכגעלייענט און אזוי ביז געווארען, אז זי האט זיך באלד אוועקגעזעצט שרייבען אנ'ענטפער. ווי אזוי עפעס, ווען די אימפעריאליסטען פון דער גאנצער וועלט גרייטען אנ'אנגריף אויף די סאוויעטען, דעמאלט, ווען דער ארבייטער קלאס בויט זיגרייך דעם סאציאליזם, דעמאלט, ווען עס קומט פאר איבעראל א מאראלישע „איבערבויאונג", קומט ער, עפעס א נעבעכדיג „יונגעל-עמיגראנט" און רעדט וועגען פרייהייט, הומאניזם? פרייהייט! האט דען איליטש (לענין) איינמאל פאר אלעמאל נישט ערקלערט, אז דאס איז אנ'אויסגעטראכטער בורזשואזער ליגען, כדי צו פערבלענדען דעם ארבייטער - קלאס. הומאניזם! איז דען דאס נישט... איבריגענס, וואס איז צו רעדען א סך! ער, דער „חתן" איז אין דער עמיגראציע אינגאנצען „צופוילט" געווארען און דעריבער ענדיגט זי: „בלייב געזונד, איוואן,-אונזערע וועגען זענען פערשידענע. מיינער צו גליק, צו ליכט, צום קאמוניזם. דיינער—צו קרעפטלאזען צארן און פערניכטונג". און די לעצטע בעגריסונג – שפאטיש:

„גליקליך צו דערפוילען"... דאס מיידעל איז איבערצייגט, אז די עמיגראנטען בלייבט נאר „צו דערפוילען"...

די שרייבערין פון דעם דאזיגען בריף ווערט געשילדערט פון פריהער, אלס א מיידעל פון טיפ פון די „טורגעניעוו-מיידלעך" מיט לאנגע צעפ מיט ענטוזיאסטישע אויגען, וואס זוכען שטענדיג עפעס דערהויבענעס, מיט שטרעבונג צו העלדענטאט, א טיפ פון דעם אייביג-ווייבליכע'ן, ליבע צו מוזיק א. ד. גל.

מיר ברענגען דא א צווייטען, זעהר כאראקטעריסטישען בריף. דעם בריף שרייבט אנ'אומפארטייאישער סאוויעטישער בירגער צו זיין פריינד אין אויסלאנד

איך ווייס, שרייבט ער, אז מיר וועט שווער זיין אויף דיר צו ווירקען, און ווען דו וואלסט דא אהער צוריקגעקומען, וואלט דיר מעגליך געווארען

(ווייטער זעה 14־טע זייט)

לאָדז, 5 אויגוסט 1932

נייער פאלקסבלאט

לאָדז, 5 אויגוסט 1932

וואַגנער מיט זיין אידעע

און היטלער מיט זיין האַק

קאָן מען געזעצליך פערווערען דעם אנטיסעמיטיזם?

פון ד"ר ח. זשיטלאָווסקי

מען בויטיגט זיך, נישט מעהר אין טיפערע חקירות, כדי איינצוזעהען, אַז אויף דעם וועג פון געזעצליכע פעראָרדנונגען קאָן מען נישט בעשאַפען קיין דירעקטע געזעצגעבונג אַנטקעגען אַנטיסעמיטיזם; און ווייניגער פאַר אַלץ איז דאָס מעגליך אין אַ מאָדערנעם שטאַט, געגרינדעט אויף פרייהייט און דעמאָקראַטיע.

וואָס איז אַנטיסעמיטיזם? ווי זאָל מען דאָס פאָרמולירען אין אַ געזעץ אַזוי, אַז קיין „פערברעכער" זאָל זיך נישט קאָנען אַרויסדרעהען פון איהם? איז אַנטיסעמיטיזם — פאָגראָמען? אָבער פאָגראָמען ווערען אַלעמאָל פעראורטיילט פונ'ם געזעץ. זיי זענען געווען „פאָליציילך פערבאָטען" אַפילו אין דעם צאַר'שען רוסלאַנד, וואו די רעגירונג פלעגט זיי אָפט אַליין אָרגאַניזירען, אָפשאַפען אַלע יענע געזעצען, וואָס מאַכען אַן אונטערשיד צווישען יוד און נישט-יוד? אָבער אַלע אַזעלכע אַנטי-יודישע געזעצען זענען שוין אומעטום אָפגעשאַפט; און אויב אַ שטאַט וועט וועלען זיי ווידער איינפיהרען, וועט דאָס זיין זיין אייגענע אינעווייניגסטע אָנגעלעגענהייט, אין וועלכער קיין אַנדער שטאַט טאָר זיך נישט אַריינמישען.

און אויב מען זאָל שוין געפינען אַ וועלכע עס איז יורידיש דריידעל, וואָס זאָל געבען דעם אינטער בעציאָנאַלען רעכט אַ מעגליכקייט צו פערזיכערען יודישע גלייכבערעכטיגונג און אַ גלייכע פאַקטישע בעהאַנדלונג און אַ גלייכע פאַקטישע בעהאַנדלונג פון יודען און נישט יודען, וועלען אַלע אַזעלכע יורידישע פעראָרדנונגען בלייבען אַ שטיק בעשריבען אָדער בעדרוקט פאַפיר אויב די פעלקער אָדער די רעגירונגען וועלען זיין קעגען זיי.

דאַרף מען דאָ דערמאָהנען יענע יורישע „גלייכבערעכטיגונג" אין רומעניען, וואָס איז אונז גאַראַנטירט געוואָרען אין דעם „בערלינער טראַקטאַט"?

מיר פערגעסען אַז דער אַנטיסעמיטיזם האָט שוין לאַנג אויפגעהערט צו זיין אַ פראַגע פון רעכט. עס איז אַ פראַגע פון פאַקטישע בעציהונגען צווישען יודען און נישט-יודען, און זיי זענען אַזעלכע, וואָס קיין געזעצליכע נעץ ווי געדיכט זי זאָל נישט זיין געשטריקט, קאָן זיי נישט אַריינפאַנגען.

מען קוקט אַליין אויפ'ן אַנטיסעמיטיזם גוי אויף אַ „טראַגישען קאָנפליקט", אָבער, ליידער, טראַכטען מיר זיך נישט גענוג אַריין אין דעם בעדייט פון דעם וואָרט „טראַגיש", מיר בעהמען אויף דעם אַנטיסעמיטיזם מעהר מעלאָדראַמאַטיש. באָר אין אַ מעלאָדראַמע קומט פאָר דער קאָנפליקט צווישען איין צד וואָס איז די פערקערפערונג פון דער ריינסטער אומשולד, און דעם אַנדערען צד, וואָס איז די פערקערפערונג פון אַלדאָס-ביין אַין דער מענשליכער נשמה, איז אַ טראַגעדיע איז דער ענין נישט אַזוי פשוט, דאָ קאָן זיין אַ צונויפשטויס פון מענשליכע נשמות, וואָס שטעהען גלייך הויך אין זייער מענשליכער חשיבות, און דער קאָנפליקט זייערער וואַקסט אַרויס פון אומשטענדען און סיטואַציעס, אין וועלכע ביידע קעמפענדיגע צדדים זענען גאָט די בשמה שולדיג.

מען טאָר נישט פערגעסען, אַז עס איז דאָ אַנטיסעמיטיזם און אַנטיסעמיטיזם ס'איז דאָ דער אַנטיסעמיטיזם פון דעם בלינדען המון, פון דעם רעליגיעזען קריסטליכען פאַנאַטיקער. פון דעם מנובל'דיגען דעמאַגאָג, דאָ איז דער קאָנפליקט אפשר אַ מעלאָדראַמע, אַ שטרעבען פון דער שוואַרצער קאַץ צו פערצוקען די ריינע, ווייסע אומשולדיגע טויב. ס'איז אָבער דאָ אַן אַנטיסעמיטיזם פון דעם גאַר הויך-געבילדעטען, פון דער גאַר הויכער און איידעלער מענשליכער נשמה. און מיט אָט דעם אַנטיסעמיטיזם, ווילען מיר זיך נישט אָנהויבען צו רעכענען.

ווייסט דען אונזער געבילדעטער עולם, אַז אַזעלכע גיגאַנטען פון דער מאָדערנער קולטור, ווי דער פילאָזאָף פיכטע, ווי טאָלסטאָי, דאָסטאָיעווסקי, ווי דער איידעלסטער שאַרל פוריע— מענשען, אין וועמענס נשמות עס האָט געברענט די "גערעכטיגקייט צו יעהען, וואָס טראָגט אַ מענשליך פנים, " (פיכטעס אַנ'אויסדרוק) — ווייסט דען, זאָג איך, אונזער געבילדעטער עולם, אַז זיי אַלע האָבען געליטען אויף דער אַנטיסעמיטישער חולאת, אַז אין זייערע אַזעלכע הויכע און איידעלע נשמות האָבען זיי תמיד געמאַכט „דיסקרימינאַציעס" בנוגע דעם אידען?

לאָזט מיך דאָ דערצעהלען אַ קלייניקען, אָבער כאַראַקטעריסטישען פאַקט פון מיינע אייגענע איבערלעבונגען. עס איז אויף מיין גורל אויסגעפאַלען אַ גרויס גליק און אַ גרויסער כבוד צו זיין אינטים בעפריינדעט מיט אַ סך גאָר געהויבענע גדולים פון דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג. ווענען קיינעם פון זיי איז מיר קיינמאָל נישט אַרויפגעקומען דער חשד, אַז ערגעץ-וואו טיף אין זייערע נשמות ליגט צונויפגעדרעהט אין דרייען אַ וועלכע עס איז „דיסקרימינאַציע", און ווענען אייניגע פון זיי איז מיין גלויבען געווען זיכער און פעסט, ווי אַ פעלז, אַז זיי געהערען צו די אמת'ע תמימותדיגע יודען-פריינט, אוהבי ישראל, מיט אַ גאָר געהויבענער מיינונג וועגען דעם בעדייט און דער חשיבות פון דעם יודישען פאָלק. אַזוי האָבען זיי גערעדט מיט מיר, אַזוי פלעגען זיי רעדען אין דער עפענטליכקייט.

צו יענע אוהבי ישראל האָב איך תמיד -- און מיט גוטען רעכט — צוגערעכענט אויך די וואונדערליכע פרוי. — אפשר די וואונדערליכסט עפון אונזערע צייטען, — די פרוי ברעשקאָווסקאַיאַ, וועלט-בעריהמט אונטער'ן נאָמען „באַבושקאַ".

דערוויס איך זיך נישט לאַנג צוריק אַז ווען די „באַבושקאַ" איז אין דעם אָנהויב פון די ניינציגער יאָהרען געקומען קיין בערן און האָט גענומען אַרבייטען צווישען דער דאָרטיגער יוגענט, האָט זי, אין אַ מסיבה פון נישט-יודישע חברים זיך אויסגעדריקט אַזוי:

„זשידקי, זשידקי, זשידקי... קאָגדאַ-זשע באַשי פרידוט?" (יודעלעך, יודעלעך, יודעלעך... ווען וועלען שוין קומען אונזערע?).

אויף איינעם אַ נישט-יודישען חבר האָט אָט די בעמערקונג געווירקט ווי „אַ מעסער אין האַרצען"...

אין ראַטענלאַנד האָט פערווערט דאָס וואָרט „זשיד", און ווער עס בענוצט איך מיט איהם, פאַלט אונטער דעם חשד פון „קאָנטר-רעוואָלוציע".

און וואָס איז מיט אַזעלכע לויכטענדיגע העלדען, ווי אַ הערצען, אַ באַקונין? דערוויסען מיר זיך נישט פון זייער בריף-וועקסעל, פערעפענטליכט נאָכ'ן טויט, אַז אויך אין זייער קרייז האָט געהערשט, אַזוי צו זאָגען, אַ פערבאָרגענער אַנטיסעמיטישער פונק? נאָר אַ טשעכאָוו. יענער אַבסאָלוט-תמימותדיגער מענש, יענע טיף-מענשליכע נשמה האָט געהאַט דעם קוראַזש עפענטליך צו כאַפען אַ שנעפסעל פון אַנטיסעמיטישען פעך-און-שוועבעל בפני כל עם ועדה. אין דעם פרט פון אַנטיסעמיטישע דיסקרימינאַציעס אין געפיהל איז אין דער לעצטער צייט אַרויסגעטראָטען ב. שאָו...

זאָל מען נישט מיינען אַז אָט די טיף איינגעוואָרצעלטע אַנטיפאַטיעס צו אונז זענען ריינע „פריוואַט-זאַכען", וואָס קאָנען אונז אַ ברעקעל נישט שאָדען, אויב זיי בעווייזען זיך נישט אויף דער גאַס, פאַר דער עפענטליכקייט, דאָס איז אַ גרויסער טעות, סימפאַטיעס און אַנטיפאַטיעס פערוואַנדלען זיך אין אידעען. און אידעען רייסען זיך אַרויסגעזאָגט צו ווערען. האָבען זיי זיך טאַקע אַרויסגעריסען נאָך אין דעם יאָהר 1850 ביי אַזאַ קאָלאָסאַלער פיגור אין דער געשיכטע פון דעם קולטורעלען בעוואוסטזיין, ווי ריכאַרד וואַגנער, קיין זאַך אין דער אַנטיסעמיטישער ליטעראַטור האָט מיך נישט אַזוי פערוואונדערט ווי וואַגנערס דערקלערונג, אַז „מיר האָבען פערלוירען אונזערע פריהערדיגע סימפאַטיעס צום פיל-געפייניגטען פאָלק"... געהאַט סימפאַטיעס צו ■ ■ ■ אונז — פערלוירען! ווי אַזוי? דורך וועמעס שולד?

און זאָל מען נישט מיינען, אַז אויך אַרויסגעזאָגטע אידעען זענען נישט געפעהרליך פאַר אונז. אידעען רייסען זיך אַרויסגעזאָגט צו ווערען, און אַרויסגעזאָגטע אידעען רייסען זיך פערוואַנדעלט צו ווערען אין פראַקטישע מעשים, שוין היינע, דוכט מיר, האָט געזאָגט, אַז וואו־הין די אידעע געהט מיט איהר געדאַנק, געהט איהר נאָך דער תליון מיט זיין האַק, אויף דעם וועג, אויף וועלכען וואַגנער איז אַרויפגעטראָטען מיט זיין אידעע, איז איצטער היטלער אַרויף מיט זיין האַק...

אין דעם איצטיגען אַרטיקעל האָבען מיר נאָר אַ האַרעלע אויפגעהויבען דעם ברעג פון יענעם פאַרהאַנג, וואָס פערשטעלט פאַר אונז דאָס אמת'ע געשטאַלט און דעם אמת'ן בעדייט פון דעם אַנטיסעמיטיזם. אָבער שוין פון דעם געזאָגטען דאַרף, דוכט מיר, זיין קלאָר, ווי דער טאָג, אַז עס קאָן גאָר קיין רייד נישט זיין וועגען בעקעמפען דעם אַנטיסעמיטיזם מיט „געזעצען" אָדער „פראָטעסטען".

מען גראָבט ארץ=ישראל...

דער ווייטער „אמאל" און דער נאהענטער „מארגען". — ארץ-ישראל איז א לעבעדיגער ביאור צום תנ"ך. — א בלינדער יוד, וואס האט פארפאסט א וועג-ווייזער איבער ירושלים. — צעהנדליגער קריסטליכע ארכעאלאגען און ביבעל-פארשער מאכען אויסגראבונגען אין ארץ-ישראל. — די אויסגראבונגען בעשטעטיגען א סך דערצעהלונגען פון תנ"ך. — די אראבישע ארבייטער פלעגען אמאל גנב'ענען אויסגעגראבענע שטיינדלעך, מיינענדיג, אז דאס איז גאלד. — דער אינטערעס פאר פארשונג און ארכעאלאגיע.

פון י. אלימלך

פערגאַנגענהייט און צוקונפט.

ביי וואָס פאַר אַ פאָלק אויב נישט ביי יודען איז אַזוי פערבונדען דער עבר מיט'ן עתיד?

איז דאָך די יודישע געשיכטע אַ לאַנגע קייט אין וועלכע יעדער דור און יעדער יאָהרהונדערט איז אַ רינגעלע!

און אין וואָס פאַר אַ לאַנד אויב נישט אין ארץ ישראל איז אַזוי צו מערקען די צונויפגעבונדענקייט פון אָט דעם ווייטען „אַמאָל", מיט דעם נאָהענטען „מאָרגען"!

ארץ ישראל איז אין אַ געוויסער מאָס אַ ביאור און אַ פירוש צום עבר. אַן אילוסטראַציע און אָפּשפיגלונג פון די אַלטע פערלאָפענע צייטען.

לעבט מען אין ארץ-ישראל פיהלט מען זיך נעהנטער צום „אַמאָל" — ארץ-ישראל וויקעלט פאַר אונז פונאַנדער אַ שטיק פערגאַנגענהייט.

די אַלטע יודישע געשיכטע, דעם לעבען אין דער תנ"ך תקופה, קען מען פערשטיין נאָר אין ארץ-ישראל, אין לאַנד וואו ס'פערשווינדט דער מהלך פון „נעכטען" און „היינט" — אין לאַנד וואו מ'ווערט נאָהענט צו דעם „אַמאָל" אין צייט און אין אָרט.

2 עבר און עתיד האָבען זיך פעראייניגט.

די אויפבוי-אַרבייט ווערט געפיהרט אין צוויי ריכטונגען: פערגאַנגענהייט און צוקונפט.

יודישע הענד בויען און שאַפען אַ ווינקעל פאַר דעם עתיד, די חלוצים צוגראָבען און בעאַרבייטען די ערד, כדי :: שאַפען נייע קולטור-ווערטען פאַר דער צוקונפט.

די אַרכעאָלאָגען ענטדעקען אוצרות פון דער פערגאַנגענהייט וואָס ליגען בעהאַלטען אין די טיפע נישען פון ארץ-ישראל.

נישט אומזיסט זאָגט מען אַז אין א"י רעדט יעדער שטיין, צום יודענס נשמה און דערציילט וועגען אַלטע פערלאָפענע צייטען — אויף שריט און טריט שטויסט מען זיך אָן פנים אל פנים מיט דער פערגאַנגענהייט.

געוועזען אַמאָל יודען, אמת געציילטע וואָס זייער ליבע צו ארץ-ישראל האָבען זיי אויסגעדריקט אין מקיים זיין דעם פסוק: „כי רצו עבדיך את אבניה"... אָדער "סובו ציון והקיפוה" — זיי האָבען אויסגעמאָסטען דאָס לאַנד, געזוכט געפאָרשט און אויף יעדען שריט זיך בעגעגענט מיט אַ שטיק געשיכטע מיט אָפגעריסענע בלעטער פון דער אַלטער יודישער היסטאָריע.

געווען אַזאַ מין טרייער און ליבער יוד אין ירושלים, אברהם משה לונץ, האָט ער געהייסען, זיין ליבע צו ארץ-ישראל איז געווען אויסערגעוועהנליך גרויס — ער האָט ממש אין יעדען שטיינדעל אַ ביאור צו אַ פסוק פון תנ"ך געזעהען. אַ וועג-ווייזער איבער ירושלים האָט דער דאָזיגער יוד געוואָלט שאַפען — יודען, וואָס קומען אין ירושלים עיר הקודש זאָלען וויסען נישט נאָר וואו צו גיין און וואָס צו זעהען, נאָר זיי זאָלען זיך אויך בעקענען מיט דער געשיכטע פון אַלע ערטער און אַזוי אַרום זיך פערבונדען מיט'ן עבר. האָט אָבער א. מ. לונץ'ן אַן אומגליק געטראָפען — ער איז בלינד געוואָרען. מיינט איהר אָבער אַז ער האָט זיין געדאַנק אַרויסצוגעבען אַ „פיהרער" אויפגעגעבען און זיין פאָרשונגס-אַרבייט אָוועקגעוואָרפען, חס ושלום! דער בלינדער א. מ. לונץ איז אַרומגעגאַנגען איבער די גאַסען פון ירושלים, האָט יעדען ווינקעלע מיטן שטעקעלע ■ ויסגעטאַפט און אויסגעמאָסטען און אַ וועג-ווייזער איבער ירושלים פערפאַסט — דיקטירט זיינע קינדער דעם אינהאַלט פון זיין בוך. די מסקנות פון זיין לאַנג-יאָהריגער פאָרשונגס-אַרבייט.

איצט האָבען זיך צו דער מלאכה אַרכעאָלאָגיע גענומען. און דווקאַ גויים, דער אינטערעס ביי די קריסטליכע אַרכעאָלאָגען און ביבעל-פאָרשער האָט אָנגענומען אַזאַ שטאַרקען טעמפּ, אַז ארץ-ישראל, דאָס לאַנד פון די ביבלישע געשעהענישען ווערט היינט צו טאָג ממש צוגראָבען און צואַקערט.

ס'האָבען זיך אַ לאָז געטון קיין א"י איינע נאָך דער אַנדערער פערשידענע וויסענשאַפטליכע עקספעדיציעס, וועלכע גראָבען, זוכען און נישטערען אומאויפהערליך, מיליאָנען דאָלאַרען ווערען אויסגעגעבען, הונדערטער מענשען מיט כל המינים מכ־שירים זענען פערטון אין דער אַרבייט, מ'גראָבט די ערד און מ'זוכט כדי אַרויסצוקריגען פון איהרע געדערים, וועלכע נישט איז סמנים וואָס זאָלען „דער־ציילען "וועגען דער ווייטער פערגאַנגענהייט.

ווי מאָדנע דאָס זאָל נישט זיין — און אפשר איז דאָס גאָר נישט מאָדנע נאָר אַ גאַנץ געוועהנליכע דערשיינונג: קריסטליכע געלערנטע פון אַלע עקען וועלט האָבען זיך בעזעצט אין ארץ-ישראל, כדי צו שטודירען דעם תנ"ך, גלחים און וויסענשאַפטסלייט זיצען אין ירושלים און שרייבען פירושים אויף דעם אַלטען תנ"ך, — זיי זוכען אין די אויסגראָבונגען אַ בעשטעטיגונג אויף די דערציילונגען פון דער ביבעל. די אַלטע און נייע ביבעל — דערקלערען די קריסטליכע פאָרשער — טיילען מיט פאַקטען וואָס זענען פאָרגעקומען אין שטעט און דערפער, וועלכע זענען איצט פערשוואונדען פון דער אויבער-פלאַך פון דער ערד. דערפאַר בעמיהען ז זיי זיך טאַקע אויסצוזוכען שפורען פון די דאָזיגע צושטערטע ישובים — אָט די אויסגראָבונגען קענען וואַרפען אַ נייעם שיין אויפ'ן ביבלישען מאַטעריאַל.

די אַרבייט פון די אַרכעאָלאָגען האָט טאַקע זעהר אַ וויכטיגע בעדייטונג פאַר די פאָרשונגען פון תנ"ך. די אַרכעאָלאָגישע ענטדעקונגען לעצטע יאָהרען געמאַכט געוואָרען אין ארץ-ישראל האָבען בעשטעטיגט אַ סך דערציילונגען און בעריכטען פון תנ"ך. די אַרכעאָלאָגישע ענטדעקונגען דערציילען אונז בכלל וועגען דעם אַמאָליגען לעבען אין ארץ-ישראל.

די אויסגראָבונגען אין ארץ-ישראל האָבען זיך אָנגעהויבען מיט אַ דרייסיג-פערציג יאָהר צוריק, די דייטשע געלערנטע בריגער און ראַמאַשעווסקי, האָבען אין יאָהר 1898 געמאַכט אַרכעאָלאָגישע סטודיום-רייזעס אין מזרח הירדן, וואו זיי האָבען ענטדעקט אַ רייה אַלטע רוימישע גרעניץ-בעפעסטיגונגען, פאַר'ן קריג האָבען די אויסגראָבונגען אָבער נישט געהאַט קיין גרויסען ערפאָלג פשוט, צוליב דעם, וואָס מ'האָט דערויף געמוזט האָבען אַ ספעציעלע דערלויבעניש פון סולטאַן און דאָס פלעגט אָנקומען מיט גרויסע שוועריגקייטען, מ'האָט דאָן חושד געווען די אייראָפּעער אַז זיי זוכען אין א"י בעהאַלטענע אוצרות, און ווען די אַראַבישע אַרבייטער פלעגען געפינען עפּעס אַ שטיינדעל אָדער אַ רינגעלע, פלעגען זיי די דאָזיגע מציאות צוגנבענען מיט דער האָפנונג אַז אָט דאָס זענען די גאָלד מיט די דימענטען וואָס מ'האָט געזוכט.

נאָך דער מלחמה האָבען זיך די אויסגראָבונגען אין א"י אָנגעהויבען אין אַ פיל גרעסערען און ברייטערען מאַסשטאַב, — מ'האָט זיך געפיהלט פרייער ווי אין דער צייט פון דער טערקישער הערשאַפט, מ'האָט גענומען אויסגעפינען היילען, וואו ס'האָבען געלעבט מענשען פון דער שטיין-עפּאָכע, מ'האָט אויסגעגראָבען כלים וואָס מ'האָט אַמאָל געברויכט. מ'האָט געפונען פערשידענע מצבות און אַפילו דערפער און שטעט.

אַלע ציוויליזירטע פעלקער האָבען געשיקט זייערע שלוחים אין א"י, כדי דאָרטען צו זיצען, און פאָרשען דאָס היסטאָרישע לאַנד, אַמעריקע האָט אין א"י געגרינדעט אַן „אַמעריקען ערקעאָלאָדזשיקל אינסטיטוט "וועלכער האַלט אויס צעהנדליגער פראָפעסאָרען, וואָס פערנעהמען זיך מיט שטודירען ארץ ישראל. דער דאָזיגער אינסטיטוט ווערט אויסגעהאַלטען דורך דעם מיליאָנער ראָקפעלער, וועלכער האָט אויך געשאָנקען צוויי מיליאָן דאָלאַר אויף אויפצושטעלען אין ירושלים אַ גרויסען מוזעי פאַר פאַלעסטינישע אַלטערטימליכע זאַכען, אויך פראַנקרייך האָט אַ סך געלערנטע און אַרכעאָלאָגען, וואָס פערנעהמען זיך מיט אויסגראָבונגען אין א"י, אויך די דייטשען האָבען אין א"י אַן אינסטיטוט פאַר אַלטערטום פאָרשונג און אַפילו די דענער און האָלענדער נעהמען אויך אַנטייל אין די דאָזיגע וויסענשאַפטליכע אַרבייט.

— און יודען ?— וועט דאָך מסתמא פרעגען דער לייענער.

יאָ, אויך יודען האָבען די לעצטע יאָהרען בעקומען אַנ'אינטערעס פאַר פאָרשונג און אַרכעאָלאָגיע — דער אינטערעס און דער יודישער אַנטייל אין די אויסגראָבונגען וואָלט אָבער געווען פיל גרעסער ווען יודען וואָלטען אויך געהאַט אַ ראָקפעלער...

וואלד

פון י. י. סיגאל

הינטערן קליינעם הינטערשטאטישען ישוב שטעהט א שטיקעל וואלד, אנ'איבערבלייבעכץ פון אמאל ווען דער ישוב איז נאך קיין ישוב נישט געווען. וואו נישט וואו האט זיך נאר ארויסגערוקט א הויז, א קליין שטיבעל — וואס איז דאכט זיך געווען איינע אליין, עס האט אבער דאך נישט געהערט צו זיך. עס איז געווען א שטיבעל פון שטאט, טאקע א לעצטס. אבער דאך א שטאט'ש, א שטיבעל איז זיך ארויסגעגאנגען פון שטאט אין זיך אוועקגעשטעלט אנטקעגען דער אפענער באטירליכער וועלט. להבדיל טאקע ווי א מענש. טרעפט, א מענש געהט זיך אזוי ארום אין זיין גאס פון שטאט, געהט און געהט און איז פערטראכט גאט ווייס אין וואס פאר א מין ענינים אדער וועלטען, פלוצלונג כאפט ער זיך אז ער איז ווייט אוועקגעגאנגען פון זיין הויז, זיין גאס און שטאט, דערזעהט זיך פלוצלונג שטעהן הינטער'ן שטאט און מיט'ן פנים אנטקעגען א פרייער וועלט מיט ערד און הימעל. אזוי איז זיך דאס שטיבעל געבליבען שטעהן. דאס איז געווען אין אנהויב. שפעטער אביסעל זענען צום שטיבעל צוגעקומען נאך שטיבלעך. אדער בעסער: פון שטיבעל זענען ארויסגעקומען נאך אנדערע. ווייל די אנדערע שטיבלעך האבען זיך גערוקט פאראויס, האט עס אויסגעזעהן ווי זיי וואלטען ארויסגעקומען פון דעם ערשטען שטיבעל, האט אנגעהויבען וואקסען דער ישוב. זענען געווארען גאסען, האבען זיך אויפגעפענט קלייטען, האבען זיך געוויזען וואס אמאל מעהר און מעהר מענשען. קינדער און גרויסע, האבען זיך שוין אפילו געוויזען א פאר ויידעלעך און באבעלעך איבער'ן נייעם שליאך, מיט איין ווארט: ס'איז געווארען א ישוב, א בעזעצט ארט.

דער ישוב שטעהט אבער צוגעבונדען צו דער שטאט פון וואנען עס איז ארויסגעוואקסען. ס'איז אייגענטליך טאקע די זעלבע שטאט, נאר עס זעהט אויס קלענער מיט זיינע נידעריגערע הייזער. מיט זיין שטילען טעמפא, מיט זיין ריינערער און פרישערער לופט, העכערען הימעל און — די פאר בהמות וואס ווייזען זיך אמאל אריבערגעהענדיג צום הויפט-שליאך.

אבער רליכטיג איז געווען אין דעם דאזיגען הינטערשטאטישען שטעטעל. אז מ'איז אהין אריינגעגאנגען אדער אריינגעפאהרען האט מען זיך דער-פיהלט דערהויבענער, ווי מ'וואלט ארויפגעגאנגען אויף א העכער ארט, אויף א בארגיגען געגענד, אין אמת'ן איז אבער דער ישוב געשטאנען אויף דער זעלבער הויך און פלאך ווי די גאנצע שטאט, אין אפשר נאך אביסעל נידעריגער. נאר דער העכערער הימעל, דער נישט-פערבויטער שטח, די פרישקייט, און זון-ווארימקייט האבען אויפגעהויבען דאס געמיט און מ'האט זיך געפיהלט לייכטער. די פיס זענען געגאנגען גרינגער און אויפ'ן קאפ איז אויך געווארען לופטיגער, די גוטע שטימונג וואס האט ארומגענומען, האט גלייטערט די געדאנקען. די דאגות זענען אפגעשוואומען אן א זייט, מ'האט זיך דער-מאהנט בעסערע און שעהנערע טעג פון אמאל. עפעס האט מען געהערט אין זיך אנ'עבא פון א בענקגעזאנג פון פערגאנגענע צייטען ווען מ'איז נאך אליין אויך געווען גרינגער אין ווייניגער בעוועצט מיט איי-בערלעבונגען וואס האבען געקוקט העלער און רייגער אויף דער וועלט, אויף זיך, און אויף אנ-דערע.

שטילערע שטיבער און — ווען מ'זאל מאכען אנ'אונטערזוכונג אין די שטיבער, וואלט מען אויס-געפונען אז אין זיי וואוינען שטילע מענשען. און די מענשען לעבען א שטילע רלעבען. אפשר זענען עס די, וואס די שטאט האט זיך זיי צוגעגעסען, אפשר אזעלכע, וואס האבען זיך קיינמאל נישט געקאנט צוגעוואוינען צו דער שטאט אין האבען איהר נישט ליב. מידע, שווייגענדיגע און פערשווייגענדיגע, זעהען איין דאס נישט אמת'ע וואס ציהט צו דעם מענשען, וואס מוז זיך נאר אין איינזאמליכקייט פערטומלען, קען קיינמאל נישט בלייבען מיט זיך אליין. האט מיט זיך נישט וואס צו רעדען, אדער שווייגען. מוז זיין מיט אלעמען, אין אלעמען איז אנגעבונדען זיין אינטערעס אין, טאמער טיילט ער זיך אפ, דערפיהלט ער זיך צו לופטיג און האט מורא דערפאר: ער קאן נאך חלילה אוועקפליהען. מיט אלעמען איז ער פערקייטעלט, איינגעדיינגעלט, און אז קייט קלינגט או אין קייט, הערט זיך א קלאנג, ווייסט מען, אז מ'איז דא, מ'לעבט און מאיז נאך צווישען מענשען.

אין שטילערע מקומות הערט מען זיך צו בעסער צו זיך. קאן מען פון זיך ארויסהערען אנ'אמת'ז געדאנק, און אויך גאנצער דערפיהלט מען זיך און פערבונדענער צו דער וועלט. דערהערט מען אויך דאס שטילערע לעבען. ווייל לעבען לעבט אלץ נישט נאר דאס, וואס האט א קול, רעדט, שרייט און טומעלט. דער הימעל אין דערהויך איז א לעבעדיגע אויסגעשפרייטקייט, פון בלוי. דאס בלוי דערפרעהט, דרינגט אריין איבוויניג אין אונז, גלעט און מאכט פיהלען גוט און ליכטיג, אין עס דען נישט א לעבען. א לעבען אין א בעזונדער מין פאהם און אזוי איז די ערד, אזוי איז איטלעכער בוים בעזונדער, אזוי איז דער גאנצער וואלד.

און — ביים ברעג פון ישוב, ביים סוף, שטייט טאקע א שטיק איבערגעבליבען וואלד, ביז איצט האט מען איהם געהאלטען אין איין אויסהאקען, מ'האט געפיהרט פון איהם די לאנגע שטאלען פון וועלכע מ'האט ארומגעהאקט די צווייגען, אין שטאט אריין. מסתמא צו מאכען פון זיי טעלעגראף-סלופעס אזוי האט עס אויסגעוויזען. פאראיאהרען זומער האט מען דעם וואלד גוט ארומגעארבייט, מען האט די העכסטע און עלטסטע בוימער פון איהם אוועקגענומען. עס האט אויסגעזעהן ווי מ'וואלט בעפאלען א שטאט און די עלטסטע אין בעסטע, וואס האבען זיך אין איהר געפונען, צוגענומען און אוועקגעפיהרט און קיינער ווייסט נישט וואו.

האבען זיך די איינציגע אפגעשטעלט בשעת די וואגענס זענען דורכגעפאהרען און געפיהרט אויף זיך די לאנגע בוימער-שטאמען, געשטאנען און גע-קוקט ווי נאך לוויה'ס, נאך מתים און די אויגען האבען פערטרויערט זיך געשאטענט. עס האט באנגע-געטון. די מאמעס האבען אבער נישט אויפגעהערט געהן מיט זייערע קינדער אין דעם שטיק וואלד. כאטש מ'האט פון איהם געריסען די בוימער. זענען נאך אבער היבש געשטאנען און געגריבט. די מאמעס האבען זיך פערקליבען מיט זייערע קינדער, אין א ווייטער ווינקעל פון וואלד. וואו מ'האט נישט געקענט הערען דאס קרעכצען פון די ארונטערגעזעגטע בוימער, און זיך געקיהלט פון די היצען אונטערן שאטען פון די ברייט-צובלעטערטע צווייגען.

היינטיגען זומער איז א נייעס געשעהען: שטאט האט אויפגעהערט טשעפען דעם וואלד, און דערקאנט האט מען עס אין דעם, וואס אין א שעהנעם בייטאג האבען די מענשען, וואס זענען געקומען זיך אפקיהלען פון דער ברענענדיגער היץ, דערזעהען, ווי עס זענען צוגעפאהרען וואגענס, און פון די וואגענס האט מען ארונטערגעטראגען גרינע בענק און לאנגע ברייטע גאסען-טישען און זיי אויס געשטעלט דא-דארט איבער'ן גאנצען שטיק וואלד.

האט מען פערשטאנען.

און מ'האט זיך שטיל געפרעהט.

שפעטער-צו האט מען זיך געשטעלט בויען עפעס א פלאטפארמע אין מיטען וואלד. זענען קיין דער געשטאנען און געקוקט פונוויטענס ווי די מענשען ארבייטען.

שפעטער האט מען די קיילעכדיגע פלאטפארם אפגעפארבט. האט מען געבראכט נאך בענק מיט אייזערנע פארענטשעס, און שטיינערנע פיס. און מ' האט זיי אויסגעשטעלט ארום דער פלאטפארמע.

האט מען ווידער פערשטאנען וואס דאס איז און מען האט זיך געפרעהט.

און — איינמאל אין א שעהנעם פארנאכט האט זיך צוטראגען איבער'ן קליינעם הינטערשטאטישען מקום א קול פון מוזיק, א רוף צו די איינוואוינער זיי זאלען זיך צונויפקומען.

מ'איז נאך געזעסען ביי די טישען אין זיך אפ-גערוהט נאכ'ן אוונטמאל, האט דער נייער קלאנג פון מוזיק ארויסגעהויבען אלעמען פון דער מידקייט, האט מען זיך אויפגעהויבען פון די ערטער און מען איז אוועק צום וואלד.

דער וואלד האט געשפילט.

עפעס א גרויסע פרייד האט אלעמען ארומגע-כאפט. די פרייד האט אויך געהערשט אין וואלד. צווישען די בוימער, אינ'ם גאנצען פארבאכט.

און אנ'א'נ'ליכע זיכערקייט האט אלעמען א רומגענומען: דאס איבערגעבליבענע שטיק וואלד וועט שוין בלייבען גאנץ, מ'וועט שוין מעהר נישט אויסהאקען קיין איין בוים.

האט מען זיך צוזעצט אויף די בענק ערום דער פלאטפארמע מיט'ן שפילענדיגען ארקעסטער און — געהערט.

אז ס'איז טונקעלער געווארען איז נאך דער עולם גרעסער געווארען. יונגע פארלעך האבען זיך געלאזט הערען פון ווייטענס צווישען די בוימער. א הויך געלעכטער, וואס האט באלד איינגעשטילט ס'איז געווען יום-טוב אין וואלד.

אויג אויף אויג מיט די ליעטניקעס...

צוליב דעם ,וואס די „מענשהייט“ איז איצט אויפ'ן דארף, האבען מיר בעשלאסען, צו בעזוכען די דאזיגע „מענשהייט“, כדי צו זעהן און צו הערען, ווי אזוי עס לעבען זיך אונזערע מענער און ווי אזוי אינזערע ווייבלעך „אוזשיען“ אויף דער „שוויעזשע פאוויעטשע“.

דעם ערשטען בעזוך האבען מיר געמאכט

אין פאדעמביע

קודם-כל א פאר ווערטער וועגען פאדעמביע גופא:

פאדעמביע ליגט צווישען זשגוב און טושין. ביז מיט עטליכע יאהר צוריק, איז נאך פאדעמביע געווען גאר א קליין דערפעל, מיט פויערישע כאט-קעס, מיט שטרויענע דעכער — א דארף.

וואס טוט ק"ק טושין!? פארצעלירט זי דעם גרויסען וואלד ,און יודען כאפען „פלעצלעך“, ווער ס'האט א האנד מיט א פיס, און א פאר גילדען אין דער קעשענע ,כאפט א „פלעצעל“. האבען זיך יודען אזוי „בעפלעצעלט“, אז ס'פלאצט זיי נעבעך די גאל....

איצט איז שוין פאדעמביע א „מדינה“. מיט גאנצע „וואלקענקראצערס“, ווילי'עס מיט נעמען ווי: „רענעסאנס“, „זאכענטא“, „מאדערא“, „ווערסייל“, אנדערע ווילי'עס זענען אויף די נעמען פון די ווייבער: „לוציא“, „געניא“, „רעניא“, „פעליציא“ א. אז. וו. א. אז. וו.

איצט איז שוין פאדעמביע א „מדינה“ מיט עלעקטרישע בעלייכטונג, מיט א „דאנסינג“ — א סוכה מיט א גראמאפאן ,און „פארלעך“ ריטשען זיך טאנגא — א „מדינה“! — און אויב איהר ווילט — „א יודישע מדינה“...

פאדעמביע צייכענט זיך אויס מיט איהר ביסעל יודישקייט, און דאס איז טאקע כדאי צו בעשריי-בען:

„גער“ בעזיגט „אלעקסאנדער“

אין פאדעמביע געפינט זיך א חסידישער פענ-סיאנאט איז דער פענסיאנאטניק א פאכמאן, אדרענט ער איין די ווילי'ע ווי נח די תיבה — „מין למינו“— צוויי „אדזשאלען“: א גערער „אדזשאל“ און אנ'-אלעקסאנדערער „אדזשאל“.

געהען זיך ביידע: די גערער עססען בעזונדער און די אלעקסאנדערער עססען בעזונדער. געהען בע זונדער, עסען בעזונדער, שלאפען בעזונדער, דאס בעמליכע "די ווייבער: די גערער ווייבער מוטלען בע זונדער, און די אלעקסאנדערער ווייבער מוטלען אויך בעזונדער.

דעם פערגאנגענעם שבת האט אבער „גער“ בעזיגט „אלעקסאנדער“, געשעהן איז עס צוליב א מנין: היות ווי „אלעקסאנדער“ האט געפעהלט איי-נער צום מנין, און „גער“ האט געהאט א „פולען קאמפלעט“, האט זיך „אלעקסאנדער“ געמוזט לע-גען אי'בער'ן בענקעל — „אלעקסאנדער“ האט בעל כרחי געמוזט זאגען צוזאמען מיט „גער“ א גע-מיינזאמען "„אמן“...

אזוי ארום האט „גער“ בעזיגט „אלעקסאנ-דער“!...

(פון דער סעריע: „לאדזער דאטשעס“)

פון י. אבערושאנעק

שעניקעס „נא פראקאט“

אזוי ווי פאדעמביע איז א „ריין יודישע שטאט“ איז אויך דא א רבי.

איינער א לאדזשער יוד האט אויסגעבויט א ווילע מיט גרויסע ווערענדעס ,מיט גרויסע זאלען, און ווי לצים שמועסען, איז די ווילע אויסגעבויט גע-ווארען אויף א דאנסינג, נאר אזוי ווי אויף א דאנ-סינג, האבען זיך נישט געפונען קיין בעלנים, איז דערפון געווארען... א רבישער הויף...

איז דארט אין דעם „הויף ליהודים:“ יעדען פרייטאג קומען הונדערטער חסידים, מיט סאמעטענע היטלען, מיט שטריימלען. דער רבי גיט „שלום“, מען גיט אפ קוויטלען. די שמשים האלטען „ארד-נונג“ — ס'איז לעבעדיג!...

מילא בייטאג ווי בייטאג, וואס טוט מען אבער ביינאכט? וואו לעגט מען די חסידים שלאפען?

איז דאך אבער דער בעל-ווילע א יוד א סוחר, גיט ער זיך אנ'עצה: קויפט ער אפ עטליכע טוץ שעניקעס און גיט זיי אוועק „נא פראקאט“ — 2 זלאטעס אפצוק-געלד פאר א שעניק... ארימעלייט דינגען דריי אין שעניק פאר 2 זלאטעס.

פרייטאג צו באכטס, קומט יעדער חסיד מיט זיין שעניק אין דעם גרויסען זאל, „יכל הקודם זכה“ — ווער ס'קומט פריהער מיט'ן שעניק, פערכאפט א שטי-קעל פאדלאגע, און שלאפט ווי ביים טאטען אין וויין-גארטען...

אזוי ארום האט דער בעל-ווילע פערבונדען עולם-הבא מיט עולם-הזה אין „אבי האנדעל שעד“!...

וואיטשעך גראמאנסקי — דער מקוה'ניק

אז ס'איז דא א רבי מיט חסידים, איז מ'פער-דינגט שעניקעס, טא פארוואס זאל שוין נישט זיין א כשרע מקוה אויך?

האט מען טאקע ערשט די פערגאנגענע וואך גע'כשרט א נייע מקוה.

ווי הייסט דער מקוה'ניק? — ר' וואיטשעך גראמאנסקי.

פון דעם נאמען „וואיטשעך גראמאנסקי“ קענט איהר שוין פערשטעהן, אז דער דאזיגער מקוה'ניק דאווענט נישט ביים דריטען מנין — אנ'אמת'ער וואיטעק מיט א פאר גרויסע שטייפע וואנסעס, מיט א געגאלעטע טראמבע. — א גוי נאר מיט א יודי-שען קאפ.

ווי קומט א גוי צו א מקוה? גאר פשוט:

דער גוי האט אין פאדעמביע אויסגעבויט א פליאזשע ,מיט א וואסער, מיט לודקעס, מיט באד-הייזלעך, איז אין איין ווען האט ער אויך געמאכט א מקוה פאר די יודען.

האט טאקע וואיטשעך דער מקוה'ניק די טעג בעקומען א הכשר אויף דער מקוה, אין פאר דער מקוה, האט ער ארויסגעהאנגען א „מודעה“ מיט אזא נוסח:

„מודעה.

איך בין מודיע ,אז אויף מיין מקוה, האב איך בעקומען א הכשר, אין איז כשר למהדרין מן המהדרין. ממני

וואיטשעך גראמאנסקי“.

אזוי ארום האט שוין דאס יודישע פאדעמביע א „כשרע "מקוה למהדרין מן המהדרין...

2—4 לטובת „אלעקסאנדער“

די חסידישע יוגענד, פערנעהמט זיך אויך מיט ספארט. די שטארקסטע קלובען זענען „גער“ און „אלעקסאנדער“.

דעם פערגאנגענעם זונטאג איז אויף א פלאץ אין „טושין-ליאס“ פארגעקומען א רעוואנזש-קאמף צווישען די „מאנשאפטען“ פון „גער“ און מיט „אלעק-סאנדער“.

בחורימלעך, מיט קאפעלעך אויף די קעפ, מיט גארטלעך, מיט פאה'לעך, אונטער די אויג'ען, האבען זיך אויסגעשטעלט אין צוויי קאמפענדע מחנות, און דער מעטש איז געגאנגען לויט אלע דינים פון פוסבאל שלחן-ערוך: מ'האט געקאפעט דעם באלעם, די פאלעס זענען געפלויגען, די גארט-לען האבען זיך געפלאנטערט צווישען די פיס. מ'האט געשריגען „קאלאש“ און טאמער האט א נער'ער אריינגעשאסען א „גאל“ אין דער אלעקסאנדערער „בראמקע“ האבען איהם אלע בחורים געדרוקט די האנד, „יישר כוח“.

אין דער-מיט פלאץ איז געזעסען דער „שופט“, מיט א רויטע פאשטיילע אין דער האנד, אין אפגע-היטען, ס'זאל זיין ערהליך.

דער רעזולטאט איז געווען 2—4 לטובת „אלעק סאנדער“...

דער דייטש און מלוה מלכה

אין שכנות פון רבינס הויף, געפינט זיך א ווילע, וואס געהער צו אנ'אלטען דייטש. די ווילע האט ער שוין אנ'ערך 15 יאהר.

די טעג רופט ער צו זיך א שכן, און זאגט צו איהם:

— הער איצעק, פיליבט קאופען זי מיינע ווילע, יא? "

— „ווארום דען?“ — פרעגט איהם דער יו-דישער שכן — „האבען זי דען נישט קיינע פאר-באסא כאליליא“?...

— „יא, זעהען זי, הער איצעק“ — האט דער אלטער דייטש שווער אפגעזיפצט — "אלעס איבער די... די... מאלוע מאלקעס“ „זאנאבענד ביז שפעט אין דער נאכט, איך וויל שלאפען, אין די יודען מא-כען זאלכע גראסע מאלווע מאלקעס, מ'קאן דאך פערדרוקט ווערען, ניכט?“...

— "הער איצעק“ — האט זיך דער דייטש געבעטען ביים יוד: „קאופען זי דאס דינג. איך פער קאוף זי איהן ביליג — איך מוס דאך דיזע מאלווע מאלקעס לאז ווערען!“...

צו מא'גענס האט ר' איצעק אויסגעשטעלט דעם דייטש 12 וועקסעל-בלאנקעס און דער דייטש מיט א „דאנקע שעהן“ "אין לאז געווארען“ פון די יודישע „מאלווע מאלקעס“...

שקצים אין קאפלעך

ווי ביטער ס'איז די מינדערהייטען, זעהט מען אין די פאדעמביער שקצים: די פאדעמביער שקצים געפונען זיך נעבעך אין א זעהר טרויעריגער לאגע. אויף הונדערט יודישע בחורים זעהט מען איין שייגעץ. זענען די פאדעמביער שקצים געפאלען אויף א המצאה: אזוי ווי די חסידישע בחורים טראגען קאפלעך געווען מיט מיידלעך און רעדען פויליש האבען זיי זיך אויך אנגעטון קאפלעך, געהען אויך מיט יודישע מיידלע און רעדען פויליש.

איצט טראגען שוין אלע פאדעמביער שקצים זיידענע קאפעלעך און מאכען זיך לעבען!...

ער לעבט פאַר דער קונסט

אַנ׳אַרטיסט פון „סקאַלאַ״ זאָגט צו אַ צווייטען אַרטיסט: אויב דו ווילסט האָבען אַ גוטען שניי־דער טאָ גײַ צו ראָזענשטיינען, ער איז אַ גוטער בעל־מלאכה, אַלע אַרטיסטען לאָזען זיך ביי איהם נייען.

— אַזוי? — האָט דער צווייטער געענטפערט, אויב אַזוי קענסטו מיר זאָגען פון וואָס לעבט ער?

צווישען שרייבער

ערשטער: דו זעהסט, אָט געהען מיינע קינדער.

צווייטער: דאָס זענען כאָטש יאָ דיינע אָרי־גינאַלען?

וועלכע איז ביליגער?

איך האָב צוויי טעכטער: איינע זאָגט, אַז זי וועט פריהער נישט חתונה האָבען ביז זי וועט אַלט ווערען דרייסיג יאָהר, און די צווייטע זאָגט, אַז זי וועט פריהער נישטן אַלט ווערען דרייסיג יאָהר ביז זי וועט חתונה האָבען.

א וואַזשנע סעזאָן

ביי דער קאַסע פון אַ היגען קינאָ איז די היינ־טיגע וואָך געווען אַנ׳אויפשריפט:

„אַלע פלעצער נישט פערקויפט״.

זי איז געזונד ווי א נוס

פּאָטער (צום בחור, וואָס איז געקומען שויען די טאָכטער): נו, ווי געפעלט אייך מיין טעכטערל? זי איז געזונד ווי אַ ביס!

בחור: יאָ, מ׳זעהט עס, ווי אַזוי דען וואָלט זי פערלעבט אַזאַ עלטער!...

זי איז נעבעך מיאוס אריינגעפאלען

צווישען קאַלעזשאַנקעס

נו, ווי לעבט זיך דיר עפּעס מיט דיין אַלטען מיליאָנער?

— ביטער! ער האָט מיך מיאוס אָפּגענאַרט. פון זיין מע־ , האָב איך מיך דערוואוסט אַז ר׳איז מיט גאַנצע צוואַנציג יאָהר יונגער ווי ער האָט מיר איינגערעדט.

משוגעים, נעבעך!

געזעהען און פערצייכענט אין „האַכאַנובקע״

בעת אַ בעזוך אין „קאַכאַנובקע״ פרעגט אַ זשורנאַליסט דעם דאָקטאָר ווער איז דאָס דער, וואָס זיצט אויפ׳ן הילצערנעם פערד?

— ער איז משוגע געוואָרען צוליב דעם, וואָס אַ מיידעל האָט איהם אָפּגעזאָגט חתונה צו האָבען מיט איהם.

— און ווער איז דער, וואָס האַקט זיך דעם קאָפּ אין דער וואַנד?

— דער האָט טאַקע חתונה געהאַט מיט דעם מעדעל, וואָס האָט נישט געוואָלט חתונה האָבען מיט יענעם, וואָס זיצט אויפ׳ן הילצערנעם פערד.

ער האט א בעסערען זכרון

ווייב (צום מאַן): אַך מיין גאָט! וואו האָב איך אַהינגעטאָן מיין קאָפּ דעם מאָמענט, ווען איך האָב געשלאָסען מיט דיר חתונה צו האָבען?

מאַן: אין מיינע אָרימס אויף אַ באַנק אין „הע־לענאָוו״.

—:XX:—

פוילען — א לאנד פון חכמים

וואס דאקטוירים זאגען, און וואס דער „קונדס״ זאגט

דאָקטוירים שטעלען פעסט ,אַז הונגער ווירקט זעהר גוט אויף די גייסטיגע ענטוויקלונג פון מענש. אויב דאָס זאָל זיין אמת, וועט פוילען מיט דער צייט ווערען אַ לאַנד פון לויטער חכמים...

בעסער שפעטער ווי קיינמאל נישט

אדער: מענדעלע כטערצעווער׳ס טרייסט

מענדעלע סטערצעווער איז מיט צוויי חדשים צוריק געשעהן אַנ׳אומגליק: זיין ווייב איז איהם געשטאָרבען.

די הייבטיגע וואָך איז מענדעלע פון גרויסע צרות... געשטאַנען אונטער דער חופה מיט אַ יונג מעדעל.

פאַר דער חופה האָט זיך דער „חתן־בחור״ שטאַרק צעוויינט.

— וואָס וויינסטו אַזוי שטאַרק? — האָט איהם געפרעגט דער שדכן.

— פאַרוואָס מיין ווייב איז נישט געשטאָרבען כאָטש מיט אַ צעהן יאָהר צוריק — האָט מענדעלע געכליפּעט.

— בערוהיג דיך מענדעל — בעסער שפּעטער ווי קיינמאָל נישט — האָט דער שדכן געענטפערט.

צווישען שטרויענע עלמנ׳ס

אונטערגעהערט אויף דער באַהן־סטאַציע איז קאַלומנע

ערשטער: גיב מיר אַנ׳עצה, וואָס טוט מען? ווען איך קום אויף דער זומער־וואוינונג, טרעף איך מיין יודענע הוידען זיך אין האַמאַק מיט׳ן ווירטס כניאָק.

צווייטער: דו מוזט אַ סוף מאַכען דערצו, זיי ענערגיש און ווייז אַז דו ביזט אַ מאַן.

ערשטער: איך האָב טאַקע אַזוי געטון.

צווייטער: וואָס האָסטו געטון?

ערשטער: כ׳האָב פערקויפט דעם האַמאַק.

פון ווישניאווא גורא

א העפליכער גאספאדאזש

ליעטניק: (צום ווירט): וואָס איז דאָס פאַר׳ן ווירטשאַפט? אין מיין צימער פעהלען אין פענסטער צוויי שויבען, דער ווינד רייסט, אַז די האָהר שטעלען זיך מיר קאַפּויר, זעהט דאָס וואָס גיכער צו ער־לעדיגען.

אין אַ שעה אַרום קומט צום ליעטניק אַ יונג־גערמאַן מיט אַ קעסטעלע אין דער האַנד, און שטעלט זיך איהם פאָר:

— איך בין אַ פריזיער ,דער ווירט האָט מיך בעשטעלט כ׳זאָל אייך אָפּשערען די האָהר.

אויפ׳ן היטלער־פראנט

דער יוד געהט נישט אין דער מלחמה אריין — דאָס איז אַ בעזלינער יוד, וואָס געהט בימי היטלער אין דער גאַס אריין זוכען אַ מאָרק פרנסה.

רעקלאמע-פארציעס

אין אַ לאָדזשער ערשט־ראַנגיגען רעסטאָראַן

גאַסט (צום קעלנער): וואָס גיט איהר מיר היינט אַזאַ קליינעם קאָטלעט ,בעכטען א׳ן דער קאָט־לעט געווען צוויי מאָל אַזוי גרויס.

קעלנער: ווי זענט איהר בעכטען געזעסען?

גאַסט: נו, דאָרט ביים פענסטער.

קעלנער: נו, יאָ, ביים פענסטער ,וואָס געזעהן אַרויס אין גאַס, געבען מיר איבריג רעקלאַמע־פאָר־ציעס!...

אויפ׳ן ווארשעווער ברענט דאס היטל...

אויף דער באַהן פון וואַרשאָ קיין לאָדז, פרעגט איין יוד דעם צווייטען:

— זענט איהר נישט אַמאָל אַ וואַרשאַוער?

— וואָס פרעגט איהר דען, איך האָב דען אייך עפּעס צוגענומען?

צו דער ריכטיגער צייט

וואָס זאָגסטו נישט צו לייזער לעדערשניטערס זוהנדעל. ער איז דאָך אַנטלאָפען פון היינטיגע דער חופה!

3

— וואָס איז? ער איז אַראָפּ פון שכל?

— פערקעהרט ער איז געקומען צום שכל!

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

בייל‍אַגע צום נייעם פאלקסבלאַט נומער 182

פרייטאג, דעם 5 אויגוסט 1932

זיי „אפערירען״ מיט „זאכליכע״ ארגומענטען

דורך דעם „פּאַראַדנע איינגאַנג״ זענען עס די דייטשע יודען געגאַנגען ערפיהלען זייער בירגערליכען חוב...

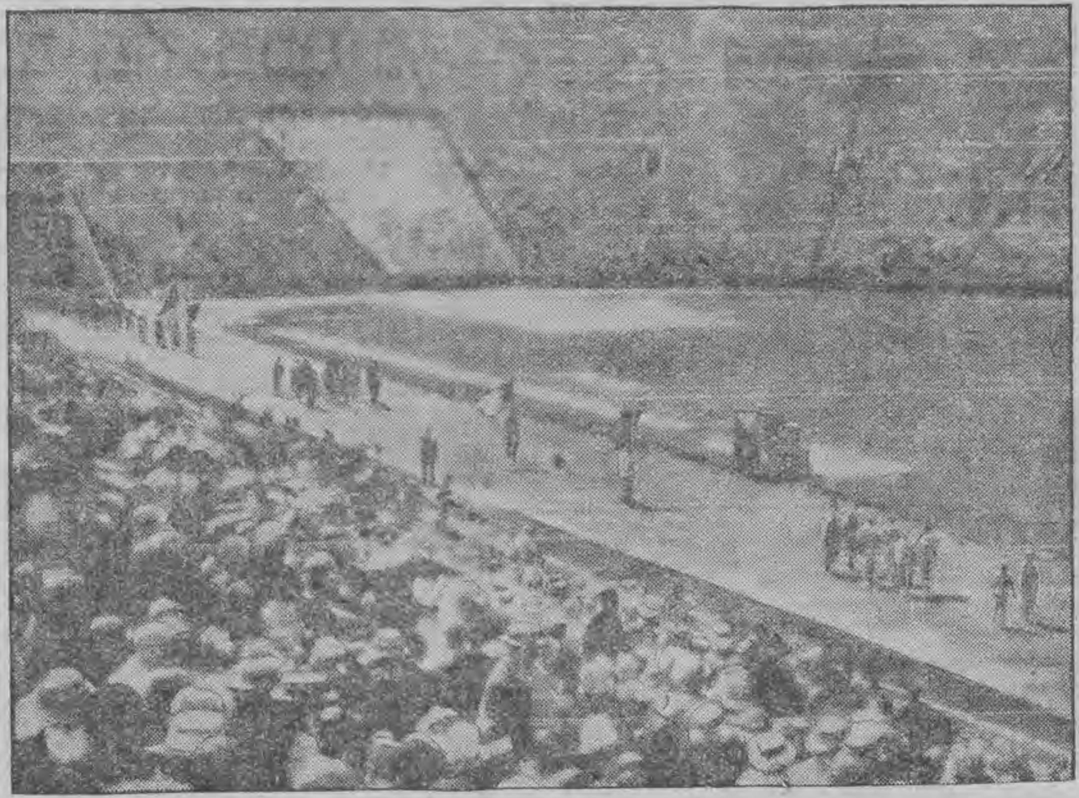

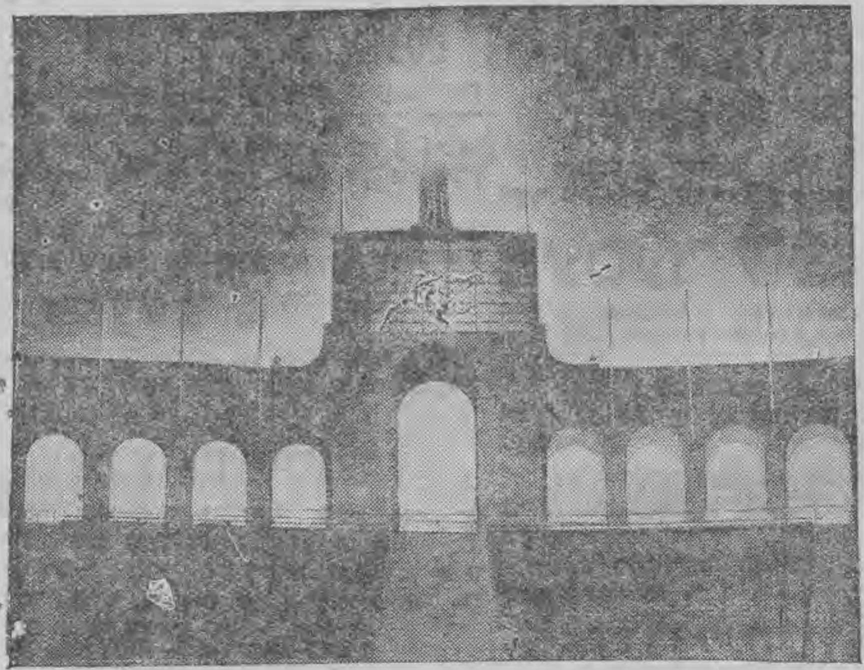

אויבען רעכטס: פרייוויליגע־ארבייטסדיגסט אין דייטשלאנד האט געעפענט די ערשטע ארבייטס־אויס־שטעלונג.

אינדערוייט רעכטס: דאס אמעריקאנער פארפאלק ברעס, האט אונטערגענומען א ליפט־רייזע וואס וועט דויערען דרייסיג טעג אהן איבעררייס.

אויבען אינדערמיט: דאס ערשטע ראדיא־בילד פון דער אלימפיאדע אין לאס־אנדזשעלאס, די דעפילאדע פון פארשטעהער פון 49 מלוכות וואס בעטייליגען זיך אין דער אלימפיאדע.

לינקס: קארל האמערשמידט, דער פיהרער פון די דייטשע זינגער, איז געשטארבען.

אונטען רעכטס: רודאלף איסמאר, מינכען, האט בעקומען א גאלדענעם מעדאל אויף געוויכט־הויבען. אויף דער אלימפיאדע. אין קרייז: עללען ברוינמילער האט בעקומען א זילבערנעם מעדאל וועלכע האט געווינען דעם צווייטען פלאץ.

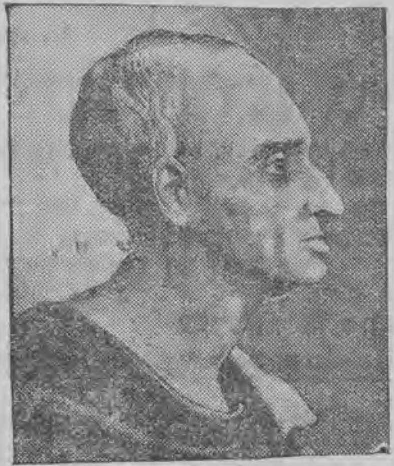

אויבען לינקס: דער אלימפיא־סטאדיאן אין עלעקטרישער בעלייכטונג.

אינדערוייט לינקס: קוסאטשינסקי, (פוילען) וועלכער האט אין וועט־לויפען בעקומען א גאלדענעם מעדאל אויף דער אלימפיאדע אין לאס - אנדזשעלאס.

אונטען לינקס: די קאנקורענטען פון קוסאטשינסקין: אין שנעל־לויפען: פון לינקס: דער נעגער טאלאן, דער נעגער מעטקאלף, דער דייטש ראנאט.

רעכטס: 150־טע יאהרצייט פון אנדרע מארגראף דער כעמיקער וועלכער האט געגרינדעט די צוקער אינדוסטריע.

אינדערמיט: קעניג קארל אין זיין זוהן מיכאעל אין סקויטען אוניפארמען.

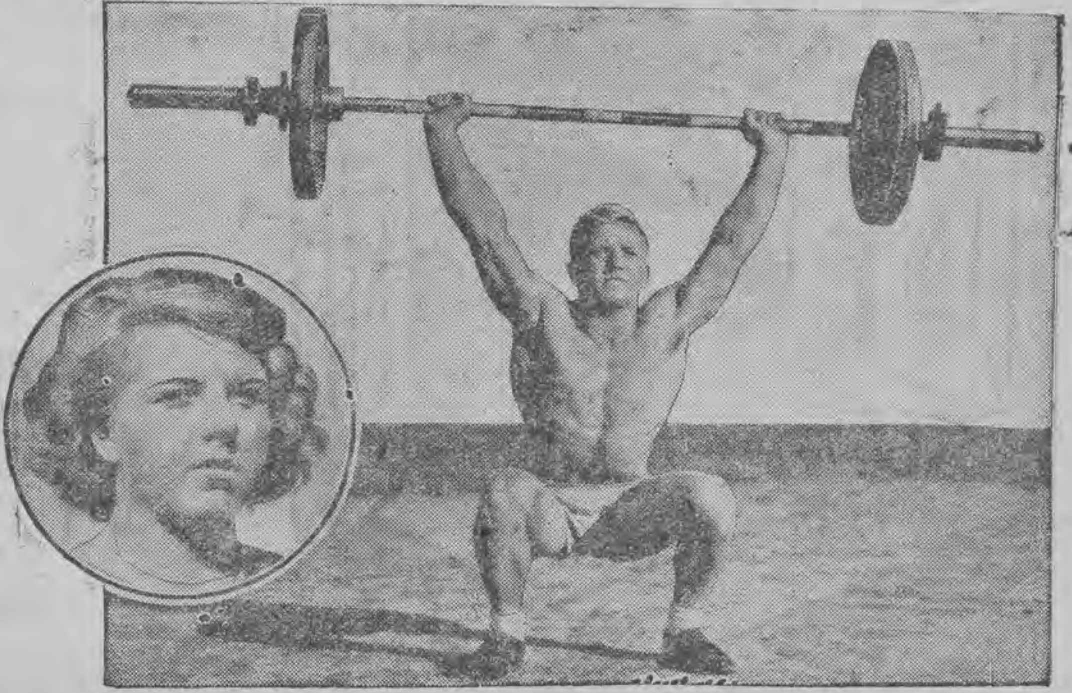

ענדערונג אין פראנצ. אויסערן־מיניסטעריום: פיליפ בערטעלא (לינקס)) טרעט אפ זיין ארט אלס גענעראל סעקרעטאר דעם פראנצ. באטשאפטער אין מאדריד זשאן הערבעט.

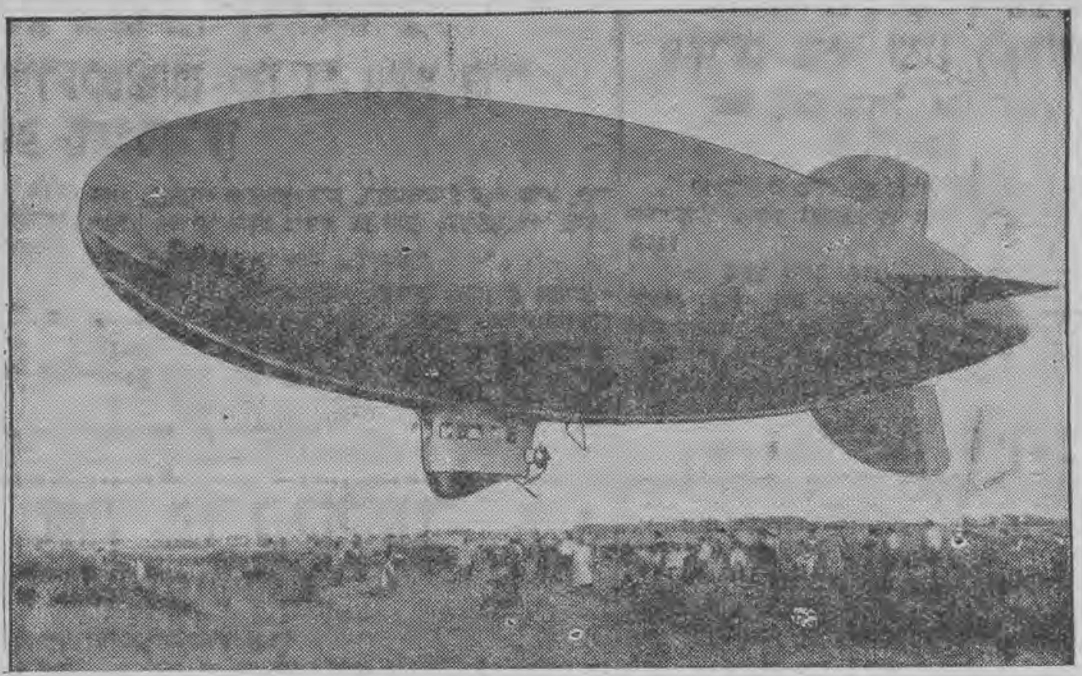

אויבן : דער נייער קוואל אין וויסבאדען.

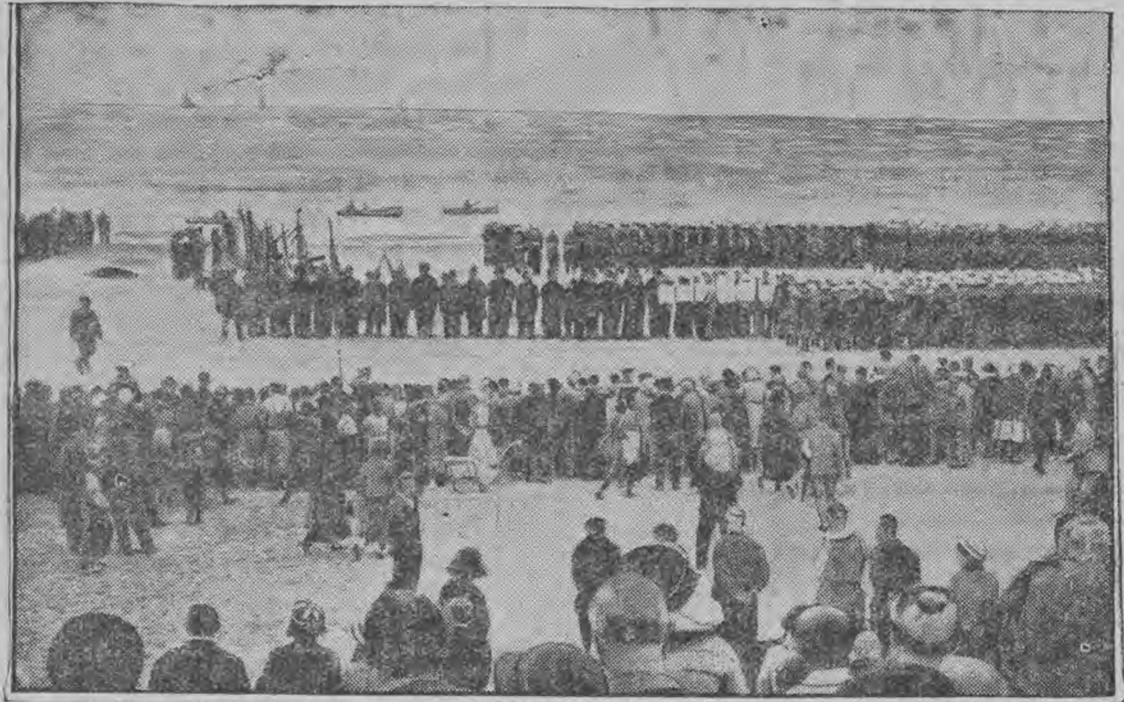

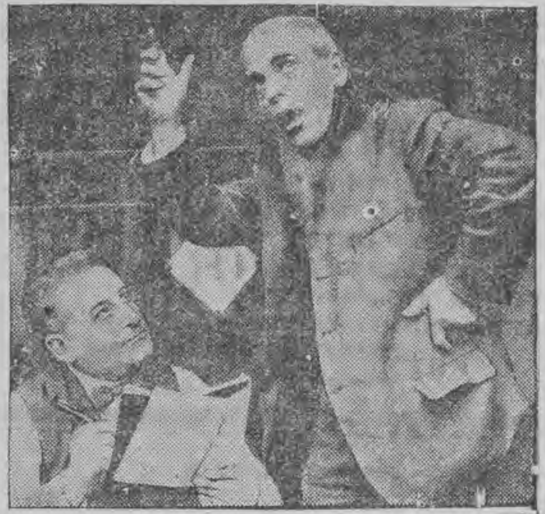

אויבן רעכטס: די נייע פארסעוואל־ לופטשיף האט זיך דאס ערשטע מאל אויפגעהויבן אין דער לופט.

אינדערזייט רעכטס: דער ענגלישער גייסטליכער דאַר־ווידואן, וועלכער איז אנגעקלאגט געווארען פאר אומ־מאראליש זיך אויפפיהרען איז געווארען א קאבאַר־עט־ארטיסט.

אונטען רעכטס.: דייטשע פרייוויליגע זאמלען נדבות פאר די ,וואס האבען געליטען פון פאר־פלייצונג.

דער דייטשער געלד־פעלשער ד״ר סאלאבאן (שט״ב) מיט זיין פרוי פאר׳ן געריכט. זיי האבען געברענגט אין פערקעהר 40 טויזענד פאלשע 2־מארק־שטיק.

אויבען לינקס : טרויער־הזכרה נאך די דערטרונקע־נע פון „ניאבע“, איז פארגעקומען אין סווינעמינדע

אינדערזייט לינקס: גענעראל שלייכער רעדט דורך ראדיא.

אונטען לינקס: דאס פייער־שיף „פעהמארנבעלט“ איז אנגעקומען א פאר מינוט צו שפעט דער דערטרונ־קענער שיף „ניאבע“ צו הילף.

גלח ד״ר זייפעל, בעקאנטער עסטרייכי־שער מלוכה ־ מאן איז געשטארבען אין עלטער פון 56 יאהר.

פראַ־ץ שטעהר, וועלכער איז ארויסגעזוקט דורך די נאצי־אנאל־סאציאליסטען אויפ׳ן אמט פון רייכס־פרעזידענט.

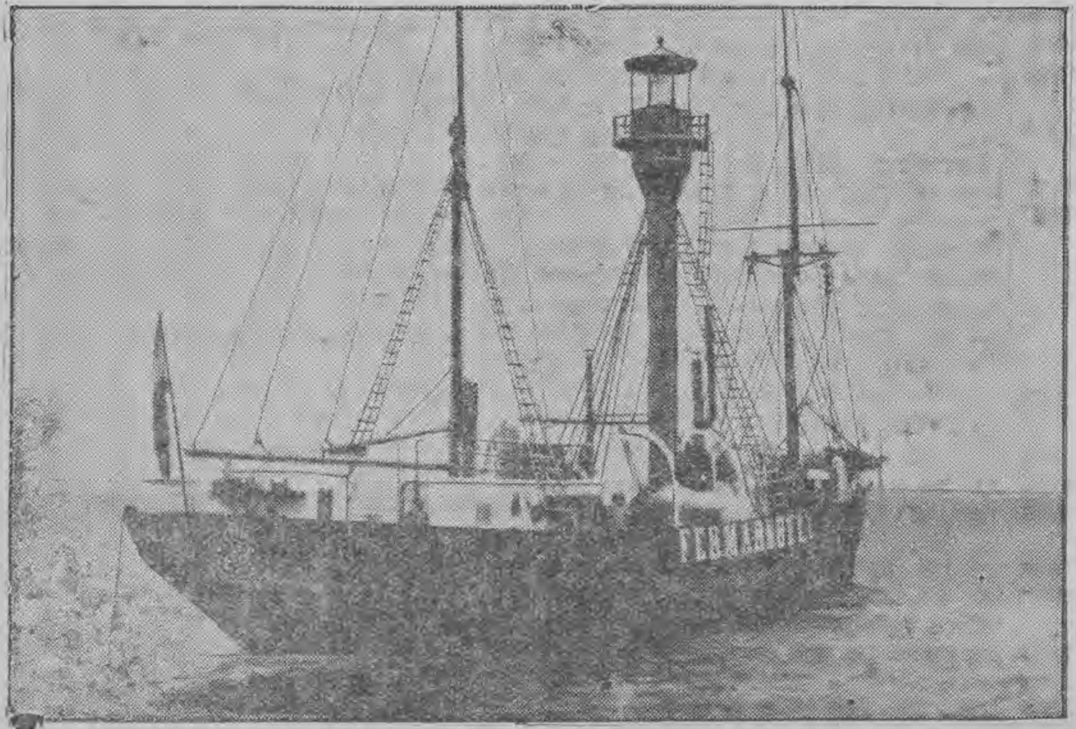

פאליטיק פון דער וואך

שוין נאך די וואהלען אין דייטשלאנד און גארנישט, די וועלט שלאפט. קריזיס און ווייטער קריזיס, פאליטיק און ווייטער פאליטיק, און קיין מלחמה זעהט מען ווייטער נישט.

מיר קאנען גארנישט פערשטעהן אונזערע פאליטיקער, וואס טוט זיך אזוינס מיט זיי? וואס האבען זיי זיך אוועקגעזעצט מיט פערלעגטע הענד?

אמת עס איז טאקע איצט וואקאציע - צייט, מען דארף זיך אויסרוהען, אבער א גינסטיגע געלעגענהייט טאר מען דאך נישט אדורכלאזען בפרט נאך אין דער פאליטיק.

אזא גינסטיגע געלעגענהייט צו מאכען א מלחמה ווי עס איז איצט טרעפט דאך זעהר זעלטען. טא פארוואס נוצט מען נישט אויס די געשאפענע געלעגענהייט.

פאר וואס עס איז איצט א גינסטיגע געלעגענהייט פאר א מלחמה?

און מען לאזט די וועלט הפקר — אהן א מלחמה.

דאס זעהט איהר איז שוין א גרויסער דיפלאמאטישער סוד, וואס מען דארף פאר דער ברייטער עפענטליכקייט נישט זאגען.

מיר זעמיר דאך עפעס דיפלאמאטען זאגען מיר נישט אויס קיין סוד פון חדר.

ער איז איהם מוחל

וואס א יודישער ארטיסט בעקומט אין איינעם פון די היגע טעאטערן

ארטיסט (צום טעאטער-דירעקטאר): זייט מוחל הער דירעקטאר, שוין דר ייוואכען ווי איך בעקום נישט א גראשען פענסיע.

דירעקטאר: כ'בין אייך מוחל

וואס זאגען זיי און וואס טראכטען זיי?

גאסט: (אויף דער דאטשע), אך, וואסערע גלענצענדע וואוינונג איהר האט! ליכטיג, טרוקען, מיט אלע וויגאדעס — א גן-עדן! (וואס טראכט ער אין הארצען): נאר חזירים קענען וואוינען אין אזא חזיר-שטאל.

א פשיאטשולקע (צו דער אנדערער): איך, ווי דער הוט קליידט איהן! זי זעהען אין איהם אויס ווי א צוואנציג-יעהריגע פאניענקע, נאר זיך צו פערליבען אין איהן! (און וואס טראכט זי זיך בשעת מעשה): אזא מזל זאל זי מיר האבען ביים זעקסטען מאן, ווי דער קאפעלינדער קליידט איהר, זי זעהט דאך אויס ווי א פראווינציעלע מאלפע פון העלענאוו!

א סוחר (צום קונה): זאל איך אזוי לעבען, מיין ווייב זאל מיר אזוי לעבען, ווי איך קען נישט לייזען איין גראשען ביליגער פון צעהן זלאטעס. (אין הארצען טראכט ער) ווי זעה איך שוין, ער זאל צייהלען א פינפער'ל...!

בעל-הבית'טע (צום גאסט): א שאד, וואס איהר געהט שוין אוועק. קומט צו אונז אפטערס! איהר זענט ביי אונז א זעהר אנגעלעגטער גאסט! (און וואס טראכט זי): אזא אנשיקעניש! אזא גיגעל! נישט פטור צו ווערען פון איהם! הענד און פיס זאל ער צוברעכען, אז כ'זאל איהם שוין מעהר פאר מיינע אויגען נישט זעהען!

לאדזער סטאטיסטיק

לויט די סטאטיסטישע ציפערען איז צו זעהען, אז אויף איין פראצעס אין לאדזער קרייז-געריכט זענען דא 118 מיט א פערטעל אדוואקאטען, און אויף איין פערמעגליכען פאציענט 96 מיט דריי פערטעל דאקטוירים.

רייכסנאכט

נאך די וואהלען צום דייטשען פארלאמענט, אויף רייכסנאכט, ווייל ס'ווערט פינסטער אין די דארף געענדערט ווערען דער נאמען פון רייכסטאג אויגען.

א פלענאר-זיצונג

פון דער רעפעראציע-קאמיסיע

דו הערסט, מיין ווייב האט בעשטעלט אויף היינט נאכמיטאג די מאסאזשיסטקע, מאניקוזשיסטקע, דענטיסטקע, און דעם פריזיער, אלע אין איין שעה.

— אויב אזוי וועט דאס זיין א פלענאר-זיצונג פון דער רעפעראציע-קאמיסיע.

מיר לאכען פון קריזיס!

— .1 —

דער זכרון-פראפעסאר

פאהרט זיך אונזער א יוד, א „פראפעסאר" אויפ'ן באהן, וואס אבאנסירט זיך אין דער פרעסע, אז ער שטארקט דעם זכרון און קוקט ארויס אויף גאנץ וועלט.

ער קוקט און טראכט: וואלט די וועלט געווען מיינע, וואלט איך זי אנדערש געפיהרט; וואלט איך געמאכט, אז איך זאל יעצט זיצען אין זייער היים ביי מיין ווייב און קינדער אין הייליגער זאל קריכען מיט'ן פענזעל אויפ'ן לייטער אזוי ווי אמאל

די באהן פליהט, זיין קאפ פליהט און זיינע געדאנקען כל־העין.

אט קומט צו דער קאנדוקטאר נאך א בילעט. כאפט זיך אונזער „פראפעסאר" אז ער האט נישט זיין בילעט, ער האט איהם פערגעסען... ער זוכט אויפ'ן באנק, ער זוכט אין די קעשענעס, ער זוכט אפילו דארט, וואו מען דארף נישט זוכען און — נישטא.

שלעכט! ביטער! פאסקודנע!

וואס טוט מען? וואס פאר א עצה גיט מען זיך? זאל ער שרייען? זאל ער וויינען? עפעס מוז ער דאך טון?

איז ער זיך מיישב אין ע רווערט שטארק הער צווייפעלט, און אז א מענש איז פערצווייפעלט געהט ער שיקער נישט ארונטער פונ'ם זינען... „איך וועל זיך א מעשה אנטון!" שרייט ער: — „איך וועל זיך דורכ'ן פענסטער ארויסווארפען; דאס יודישע פאלק וועט פערלירען א זייל פון דער וויסענשאפט.

פרעגט מען איהם: האט איהר געלד פאר אן אנדערען בילעט?

— נע, זאגט ער, ווען איך זאל האבען געלד! ווער האט עס היינטיגע צייטען געלד? סיידען א מלמד!

קריגען יודען רחמנות אויף דעם פערצווייפעלטען פראפעסאר און זיי טרייסטען איהם: שא, שא, חבר, בערוהיגט אייך... איהר וועט נישט פערפאלען ווערען; איהר געפינט זיך צווישען יודען און יודען וועלען א צווייטען נישט לאזען פאלען... מיר וועלען אייך קויפען אן אנדערען בילעט.

און עטליכע יודען מאכען שוין צווישען זיך א זאמלונג פאר א בילעט.

זעהט אונזער פראפעסאר, וואס דא טוט זיך, גיט ער זיך א קרום און א מאך מיט דער האנד נאך מעהר פערצווייפעלט.

— יודען, וואס טוט איהר? וואס וועט מיר טויגען אייער בילעט, אז איך ווייס נישט וואו איך פאהר. אויף יענעם בילעט וואס איך האב פערלוירען איז געווען אנגעשריבען, וואו איך פאהר: אהן דעם בילעט ווייס איך נישט...

האבען די יודען געבעטען דעם קאנדוקטאר, אז ער זאל דערווייל איינמאהנען די בילעטען ביי די אנדערע רייזענדע, טאמער וועט זיך דער פראפעסאר דערווייל דערמאנען, וואו ער וויל פאהרען...

אבער דער פראפעסאר וואס האט א הויכען שטערען און איז א לעהרער פון פאלק און ער האלט זעהר אפט לעקציעס וועגען „זכרון", האט זיך נישט געקענט דערמאנען אין וואס פאר א שטעטעל ער פאהרט.

ווילט איהר דאך וויסען דעם סוף? וועל איך אייך זאגען:

דער סוף איז געווען, אז מען האט איהם געקויפט א בילעט צוריק קיין לאדז און ער איז צוריקגעפאהרען...

— .2 —

מאטעל דער צוזאגער

פערהאן א מאטעל צווישען אלע היגע מאטעלס וואס פערדינט זיך מען זאל איהם בעשרייבען.

זיין אויסזעהן איז נישט אזוי וויכטיג, ער זעהט אויס ווי א מאטעל דארף אויסזעהען; מיטעלמעסיג, מאגערליך, הייזעריג, א רונדע פלייצע און פעך שווארצע האר און נישט קיין באר.

נישט מעהר, אנדערע מאטעלס הייסען נישט אויפ'ן צווייטען נאמען לאפיצוס און דער מאטעל רייסט יא לאפיצות.

וואס-זשע פאר א סארט מענש איז ער, דער מאטעל לאפיצוס? וואס פאר א כאראקטער האט ער? אט וועגען דעם וועלען מיר באלד א שמועס טון:

אונזערע אינטערוויאוען

פון „קונדס" מיט די דירעקטארען פון די היגע דריי יודישע טעאטערן

וועלענדיג האבען א בעגריף, ווי ס'זעהען אויס די געשעפטען פון די דריי היגע יודישע טעאטערן, האט דער „קונדס" אדורכגעפיהרט אינטערוויאוען מיט די דירעקטארען.

אויף אונזער פראגע: ווי זעהען אויס די ביזנעס, האבען געענטפערט:

דירעקטאר מזא"ה: די געשעפטען ווי די געשעפטען, נאר „פרנסה" איז ב"ה דא.

דיר. אס, (פון „סקאלא"): וואס דער אמת איז, זעהט מיך א דירעקטאר האט „אועף" פראוואצירט „ראספוטיצען" אויב „מירעלע אפרת" האט נישט גענומען, וועלען מיר איצט דעם עולם בינדען מיט „קייטען".

דיר. איסר בעזמאן: כאטיא „אהן א מאמען" איז נישט גוט, ווסיא טאקי, האבען מיר נחת פון אונזער „בעקעו'ס טעכטע'ל", איזוויביטיע פאזאשאלוסטא, קומט סזעהען ווי אזוי אונזער „בעקערס טעכטערל" באקט אפ א לידעל, — מלא חן, ווי איהר

שטיקלעך און ברעקלעך

געפונען אין רעדאקציע-קארב

ווען דער אויסערן-מיניסטער זאלעסקי האט זיך דערוואוסט פון דעם א נט-געשריבענעם נישט אנגריף-אפמאך, צווישען פוילען מיט די סאוויעטען, האט ער זיך געפרעגט:

—פארוואס האט מען עס מיר פריהער נישט מיטגעטיילט?

— דאס האט איך פאטעק געוואלט מאכען א „ביעספאדזשאנקע" — האט מען איהם געענטפערט.

ווען וועט אין דייטשלאנד זיין א ווירקליכער אויסנאהם-צושטאנד?

ווען די היטלעריסטען וועלען אויפהערען צו בעפאלען די יודען.

ווי מ'שמועסט האט הינדענבורג זיך געוואלט אזוי אויסדריקען:

„אינ'ם טאג פון 31-טען יולי, וועלען די דייטשען קענען אויסקלייבען: אדער היטלער'ס היטלעריסטען, אדער מיינע היטלעריסטען".

אזוי זאגט

מענדעל נאוואמיעסקער צו בערעל ווילקער

דו הערסט, בערי'ל, אין דעם קריזיס, האב איך אלעס פערלוירען, א חוץ די שילד, וואס כ'האב נאך געדאנקשעט איבערצושרייבען אויף מיין ווייב'ס נאמען.

פארוואס איז ער נישט געפארען אויף קיין דאטשע?

טא זייט מוחל, און הערט פארוואס!

ערקלער'ט מיר, יאנקעלע, פארוואס זענט איהר היי-יאהר נישט געפאהרען אויף קיין זומער-וואוינונג?

— כ'על אייך זאגען דעם אמת: מיינע בעל-חובות זענען אלע געפאהרען אויף דאטשעס. נישטא איין דאטשע זיי זאלען זיך נישט געפונען א חוץ אין לאדז וואו זיי זענען נישטא — זיץ איך מיר טאקע אין לאדז ספאקאינע.

א „געטרייער" איידעם

דערצעהלט פון א לאדזער דענטיסט

צום דענטיסט זשיטניצקי קומט אריינצולויפען א יוד און זאגט:

— זייט אזוי גוט פאניע זשיטניצקי, רייסט מיר ארויס דריי צייהן נאר אהן פערסמען, איך האב פיינד צערעמאניעס, אז רייסען — זאל זיין גערי סען — ס'געהט מיך נישט אן.

— א, איהר האט מוט — האט זשיטניצקי געענטפערט — ביטע זעצט זיך.

— נישט מיר — האט דער יוד געענטפער'ט — די דריי ציין דארף מען ארויסרייסען מיין שוויגער. זי ווארט ביי אייך אין דער „פאטשעקאלניע".

ס'איז גארנישט געווען

א שכן פרעגט דעם צווייטען:

— וואס איז דאס די היינטיגע נאכט פארגעקומען ביי אייך אין דער וואוינונג? א סקאנדאל, און געשרייען, — די שכנים האבען דאך געציטערט!

— ע, גארנישט — האט דער צווייטער געענטפער'ט — מיין ווייב האט מיך נאר געפרעגט, וואו כ'בין געווען בין צוויי ביינאכט...

מאטעל לאפיצוס איז שטארק בעוואוסט אין די ליטעראר'ישע קרייזען. נישט דערפאר וואס ער איז חלילה, א פיעה, א שרייבער, אדער א געבילדעטער מדער א רעדנער, נאר ער איז בעוואוסט דערמיט, וואס ער איז א צוזאגער.

למשל:

ער געהט אויף אלע פערזאמלונגען וואו עס ווערען געמאכט זאמלונגען פאר געלד. זאגט מאטעל צו די ערשטע הונדערט זלאטעס, ער זאגט צו, אבער אפגעבען, גיט ער קיין מאל נישט אפ. ער זאגט אבער, אז מיט זיין צוזאגען אליין טוט ער שוין דער פערזאמלונג א גרויסע טובה, דאס, זאגט ער, מאכט, אז אנדערע זאלען טאקע געבען מזומן.

בארגט מאטעל ביי אייך הונדערט זלאטעס אויף א חודש צייט, און ער בעצאהלט אייך נישט און איהר מאהנט איהם, זאגט ער אייך צו, אז ער וועט אייך בעצאהלען אין א חודש ארום... סטייטש, מאטעל, עס איז דאך שוין איין חודש אריבער?

שמייכעלט מאטעל מיט זיין אריגינעלען שמייכעל און ער ענטפערט: ווען איך האב אייך צוגעזאגט צו בעצאהלען אין א חודש צייט, האב איך נישט געמיינט דווקא דעם ערשטען חודש, דאס יאהר האט 12 חדשים און אמאל 13 אויך. וועל איך אייך בעצאהלען, וועט עס אלץ זיין אין א חודש ארום.

מאטעל מיינה'ט, אז אין צוזאגען אליין ליגט שוין א טרייסט. אנדערע בעהמען און זאגען אפילו נישט צו.

דאס אייבעגע איז אויך ווען מאטעל געהט ארום מיט א מיידעל (ער איז נאך, זאגט ער, א בחור), ווען מיידעל זאגט ער צו, אז ער וועט מיט איהר חתונה האבען. ער געדענקט שוין אליין נישט ויפיל מיידלעך ער האט צוגעזאגט, מחמת אלע פאר וואכען געהט ער ארום מיט אן אנדער מיידעל.

פערגאנגענעם זונטאג האב איך געהאט א געשפרעך מיט מא[illegible]:

— מאטעל ברודער, האב איך איהם געפרעגט וואס וועט זיין דער סוף מיט דיין צוזאגען? א מענש דארף דאך אמאל האלטען א צוזאג אויך?

זאגט מאטעל:

— איך זאג דיר צו, אז אי דו וועל דיך פאלגען, און אנהויבען האלטען דאס, וואס איך זאג צו.

ב. קאוונער.

— .3 —

א בריף

(פון א גנוו. בעל-עגלה און איצטיגען ביזנעס-מאן אין אמעריקא, צו זיין כלה אין פוילען)

טייער געליבטע לאשאקעל!

צום ערשטען אנפאנג פון מיין אנזאטלען זיך און ארויספאהרען דיר אפקאווען א לעטער, מוז איך דיר שרייבען, אז איך בין אויף דיר געווען בייז, אזוי בייז, אז אט-אט האב איך זיך געהאלטען ביים צובריקעווען, דיר אפשיקען די „שוויאדעסטווא" און וויא! — אין שטאל אריין... נאר ווען איך האב ערהאלטען פון דיר דיין לעטעריל, האב איך זיך דערמאנט אן דיינע בלישטשענדיגע אויגען און איך בין ווי א פרישע פאדקאווע אפגעקאוועט געווארען...

א, טייער לאשאקעל מיינס! מיין גאנץ שטרעבעניש פון מיין שטרעבען איז, אז איך זאל דיר „איבערגרוועווען" אהער קיין אמעריקע און דו זאלסט דא זיין מיין „דראגזשיק"... דאס הייסט, אז אונז אלעביידע זאלען אויף דעם גאנצען לעבען זיין געשפאנט...

ווייטער קען איך דיר שרייבען, אז דאס לעבעדיגע לעבען לעבט זיך מיר אין אמעריקע גאנץ לעבעדיג — נישט ערגער ווי מיט א שליטען אויף א נאר וואס אנגעפאלענעם שניי... צייט האב איך ווי א פאטשטאווע פער'ד אום חגא, ווייל היינט, מוזטו וויסען, איז ביי אונז אין אמעריקע א שטיקעל קריזיס, און די ביזנעס לאזען זיך נישט צאמען...

טו איך טאקע נישט קיין האנד אין קאלטען וואסער און רוה זיך אויס ווי א קעלבעדיגע „גניאדע"... דערפאר בין איך א מעמבער אין אלע סאסייטיס אין אמעריקע, אומעטום בין איך דער גאנצער „שמייסטער" מען גיט מיר אפ כבוד ווי אן אלטען „קאשטאן", צווישען יונגע „גניאדקעס"... אין די גרעסטע טייל סאסייטיס בין איך זאגאר „פרעזידענט". זיץ אויף דער „קעלנע" פיהר אלעמען פאר'ן צוימעל און קיינער קוקט מיר נישט אין די ציין...

ווי עס ווינשט דיר דיין חתן, וואס האפט שוין די מינוט, אז מיר ביידע זאלען ביי איין „קאריטע" שטעהען און צוזאמען עסען האבער...

ב. קאטשער.

—:0:—

אין די שטראמען פון דער יוד. געשיכטע

צו די טרויער-טעג, וועלכע זענען איינגעוואקסען אין די חדשים פון תמוז און אב

פון א. צ. ראמאנאווסקי

שבעה עשר בתמוז טראגט זעהר א שווערען יאך אויף זיך.

קוקט אויף די לוח-סמנים אין איהר וועט זעהן אז אין דעם טאג זענען צובראכען געווארען די ערשטע לוחות, אין דעם טאג האט דער גריכישער טיראן אנטיוכוס אריינגעשטעלט א צלם אין היכל; אין דעם טאג איז בטל געווארען דער קרבן תמיד; אין דעם טאג איז די שטאט ירושלים צושפאלטען געווארען. אין איהם איז געווען דער אנהויב פון סוף ביים חורבן בית שני, ווייל טיטוס הרשע האט בעלאגערט ירושלים פאר נבוכדנאצר איז אויך ירושלים געשפאלטען געווארען אין חודש תמוז.

קען נאך זיין א צווייפעל אין דער וויכטיגקייט פון דעם טאג? ער האט דאך אזוי פיל שווערע זכרונות, ווער קען זיי אלע אויסרעכנען? נישט אומזיסט טראגען מיר זיך מיט איהם ארום אין פייער און וואסער!

וועגען די ערשטע לוחות האבען מיר נישט קיין צו שווערע ארבייט בעגרייפען וואס פאר א בעדייטונג זיי האבען געהאט פאר אונזער לעבען. פיליכט וואלטען מיר אנדערש אויסגעקוקט פאר זיך אליין און פאר אנדערע ווען די ערשטע לוחות וואלטען גאנץ געבליבען, דאס האט נאך געקענט זיין, דאן ווען אונזער כאראקטער וואלט זיך גלייך ארויס געוויזען פאר פעסט, געניג נישט צו ווערען פערפיהרט פון אלע פוסטע קלאנגען, אויב א פאלק, קען גלייך אין אנהויב בעווייזען, אז היינט דערהויבט ער זיך צו גאט, און מארגען מאכט ער זיך באריש ווי א קינד, מוז מען ערווארטען, אז זיין לעבענס-וועג זאל האבען עליות און ירידות, מיט דעם פאקט פון דער גרויסער פאלקס-שוואכקייט האט זיך אנגעהויבען אונזער גרויסער מארש אויפ'ן וועג פון פאלקאמענהייט.

און גלייך ווי מיר האבען אומגעביטען דעם אלוקי ישראל אויף א גאלדענעם קאלב האבען זיך אנגעהויבען נאכשלעפען נאך אונז צלמים, וועלכע שרעקען אונז מיט זייער פערגיפטעטען אטעם, דער טיראן אנטיוכוס האט אונז אפגעשטעלט א ירושה, וועלכע האט פינסטער געמאכט דעם יודישען הימעל נישט איין מאל.

דאן האט געהאלטען דער ברענענדיגער קאמף צווישען די פערגריכישטע יודען און די יודישע יודען.

אט שפריצען אריין די געוואלצענע טרעהרען פון צער: אנטיוכוס שיקט זיין הויפט-קאמאנדיר ער זאל בעפאלען יהודה, און ירושלים. ער איז אריין אין די טויערען פון דער הויפט-שטאט ירושלים. ער איז בעפאלען די פרידליכע יודען, צוראבירט די שטאט און אויסגעהרגעט פיל פון איהרע איינוואוינער, א תל געמאכט פון איהרע הייזער, און איהרע פאלאצען, פערברענט. דו'ד'ס שטאט אין מיטען פון ירושלים האט ער פאר א פעסטונג געמאכט און בעזעצט דארט די פערדרעטערישע יודען, וועלכע האבען זיך געזוכט צו אסימילירען מיט די גריכען. דאס איז נאך ווענ־ג געווען, ער האט א סוף געוואלט מאכען פון דער יודישער אמונה און פון אלע יודען מא־כען גריכען. ער האט אויך זיך גענומען צו מטמא זיין דעם בית-המקדש, און דארטען אריינשטעלען א צלם, דעם גריכישען אפגאט, ער האט אויך געהייסען פראקלאמירען אין אלע יודישע גרעניצען: אויב עס וועט זיך געפינען א יוד וואס וועט מל זיין דעם זוהן זייגעם און היטען שבת, איז פערהאן פאר איהם איין שטראף, און דאס איז דער טויט, אפילו צו רעדען זיין שפראך העברעאיש האט מען דעם יודען געשטערט. דער טיראן האט געוואלט, אז די יודען זאלען זיך צונויפמישען מיט זייערע שכנים די גריכען, און ווער'ען אין פאלק, די גרי־כען זענען אריין אי(דעם הייליגען ארט אין דאר־טען אפגעטון אלע אומווירדיגקייטען. זיי האבען אפילו א חזיר געבראכט אויף דעם מזבח פון גאט'ס הויז.

מיר לויפען הין און צוריק מיט אויסגעשפריי־טע הענט, מיר ווערען געיאגט פון טויזענטער שדים און רוחות. אט קומען מיר צום שבעה עשר בתמוז פון 70-טען יאהר. מיר הער'ען ווי דר. יוסף קלויז־נער דערצעהלט: „אין שבעה עשר בתמוז פון 70־טען יאהר איז געשעהען א זאך וואס האט אויפ'ן פאלק געמאכט דעם שרעקליכסטען איינדרוק. דער תמיד איז בטל געווארען. דאס מיינט מען אז מען האט אויפגעהערט צו ברענגען אין בית-המקדש די שטענדיגע קרבנות, אין דער פריה און אין אווענד. ס'זענען קיין בהמות פאר דעם נישט געווען, ווייל האבען דער היסטאריקער גרעץ, איך האלט, אז עס האבען געפעהלט כהנים. ווייל מען האט זיך מיט זיי בע־נוצט אין דער צייט פון מלחמה. מען האט ארויסגע־נומען דאס האלץ, די ווייץ, די אייל, דאס גאלד און זילבער, קופער און אייזען פון בית-המקדש פאר די מלחמה - בעדערפענישען, עס איז זיכער, אז צוליב דער געשעהעניש האט מען בעשטימט דעם שבעה עשר פון תמוז פאר א טאג פון טרויער און פאסטען. נישט בלויז דאס פאלק אין ירושלים האט זעהר שטארק געפיהלט די געוואל־דיגע בעדייטונג פון אפשטעלען די קרבנות, נאר אפילו טיטוס האט דאס זעהר גוט בעגריפען. ער האט אויך געוואוסט, אז דער גאנצער כוח פון דער אומה בעשטעהט אין איהר דת, און איהר גאנצע האפנונג אין איהר גאט, ווי א נישט - יוד איז פאר איהם איין זאך געווען דער בית-המקדש, די

און דער היסטאריקער זאב יעבץ דערציילט:

קרבנות און דער גאט פון דער אומה.

און געווען איז אזוי: כל זמן דער געטליכער מקדש איז פערבליבען א פעסטונג פאר די מלחמה גבורים האבען די כהנים פון דער ארבייט נישט אויפגעהערט אפילו ווען די מלחמה האט אריבערגעטרעטען דעם גרעניץ פון די אויסערליכע מקדש-גרעניצען האבען נאך די כהנים נישט אויפגעהערט פון זייער ארבייט. זיי האבען זיך צוריקגעצויגען צום היכל און דארטען געטון די עבודת המקדש. אבער די געדולד און דער רמוט פון די גבורים האט לאנג נישט אנגעהאלטען, אז זיי זאלען קענען אנגעהן מיט זייער בית-המקדש דינסט או... אפשטעל, ווייל ... בעפעסטיגונג און די אפשליסונג וואס די רוימער האבען געמאכט ארום שטאט זענען געווען געוואל־דיג שטארק, און די בני ישראל האבען נישט געקענט אריינברענגען קיין ברויט און קיין בהמות אין שטאט. עס האבען זיך אויך געענדיגט די שעפסען פון „לשכת הטלאים", וואס איז געווען אין בית-המקדש און די כהנים האבען אויפגעהערט צו ברענגען דעם עולת התמיד אין שבעה עשר לחודש תמוז. הא־בען אלע יודען געהאט גרויס צער, פון דעם, טיטוס האט זיך געוואלט אויסנוצען מיט דער געשעהעניש האט ער געשיקט יוסיפוס, אז יענער זאל רעדען מיט דעם יודישען הויפט-קאמאנדיר און זיך בעטען ביי איהם, אז יענער זאל רחמנות האבען אויף דעם בית המקדש און אז ער זאל ארויסגעהן אויסער'ן שטאט און פיהרען מלחמה, וואו נאר ער וועט ווילען. און דאן וועט טיטוס געבען די בעסטע מעגליכקייט די כהנים, אז זיי זאלען ברענגען דעם תמיד פון די שאף, וואס ער וועט צושיקען פאר די יודען. דער ראש פון די יודישע שוץ-מחנות האט גלייך פער־שטאנען ווענען וואס דא האנדעלט זיך און נישט איינגעגאנגען אויף די תנאים...

פון יודישען הומאר-אוצר

פון דער איבערגעבליבענער זאמלונג פון אונזער פערשטארבענעם מיטארבייטער שר של אש

נישט קיין עוולה

מ'האט פאר צוויי מענשען געגעבען צו עסען א הערינג, האט גענומען איינער און האט דעם הערינג איבערגעשניטען, די גרעסערע העלפט האט ער זיך גענומען און די קלענערע דעם צווייטען געגעבען.

— איך, ווען איך וואלט געטיילט — האט זיך דער בע'ע'לה'שמ'ר אנגערופען, — וואלט איך נישט אזוי געטון, איך וואלט די גרעסערע העלפט דיר געגעבען און די קלענערע, וואלט איך פאר מיר געלאזען.

— נו, איז וואס פאר א עילה האסטו, דא? האסטו דאך סיי-ווי-סיי קלענערע...

ער וויל נישט צוויי מאל בעצאהלען...

א קליינשטעטלדיגער יוד איז געקומען אין דער גרויסער שטאט, איז ער אריין אין א קאוואר־ניע און האט זיך געהייסען דערלאנגען א גלאז טיי, ווען ער האט אויסגעטרונקען, האט ער צוגע־רופען דעם קעלנער און האט איהם דערלאנגט 20 קאפיקעס, האט דער קעלנער צוגענומען די 20 קאפיקעס און האט געפרעגט ביים גאסט וואס וויל ער נאך בעשטעלען?

— מעהר וויל איך גאר נישט בעשטעלען — האט ער געענטפערט — נאר איך ווארט אויפ'ן רעשט, וואס דו דארפסט מיר געבען פון די צוואנ־ציג קאפיקעס.

— רעשט? — קיין רעשט איז גאר נישטא צו געבען — האט דער קעלנער געענטפערט — ווייל א גלאז טיי קאסט צוואנציג קאפיקעס

— צוואנציג קאפיקעס קאסט א גלאז טיי?

— האט דער אורח זיך שטארק פערוואונדערט וואס עפעס אזוי טייער?

— אזוי קאסט עס — האט דער קעלנער געענטפערט — דו טרינקסט דעם טיי אין א גרויסען זאל, מיר האבען דא גרויסע הוצאות, אויף די ווענד הענגען שעהנע בילדער, אט דו זעהסט יע־נער בילד וואס הענגט פון דער רעכטער זייט, קאסט 200 רובעל און דער בילד וואס הענגט פון דער לינקער זייט, קאסט אויך עטליכע הונדערט רובעל.

— האט דער אורח א ווײלע אפגעווארט און האט בעשטעלט נאך א גלאז טיי, ווען ס'איז געקומען צום בעצאהלען, האט ער דערלאנגט דעם קעל־נער 10 קאפיקעס.

— דו ביזט גאנץ גערעכט — האט דער אורח גלאז טיי קאסט צוואנציג קאפיקעס?

— דו ביזט גאנץ גערעכט — האט דער אורח געענטפערט — דו האסט געזאגט, אז דו מוזט בע־מען צוואנציג קאפיקעס ווייל די בילדער, וואס הענגען אויף דער וואנד קאסטען פיל געלד, האב איך דאך דיר שוין איינמאל בעצאהלט פאר די ביל־דער, וואס זשע ווילסטו ווידער?...

געפונען

אינ'ם רעסטאראן האט מען דעם אורח דער־לאנגט א טעלער זופ — טפו מבוולים — האט ער אויסגעשריען — אויסגוס וואסער גיבען זיי דא. אט האב איך געפינען אין דעם זופ א שטיק שמאטע.

— נו, און וואס וואלט איהר געוואלט ר' אורח, אז פאר אייערע פאר קאפיקעס, זאלט איהר אינ'ם זופ א זיידענעם טלית געפינען?..

קאמה געגען געצענדינסט

(פון רמב"ם'ס לעבען און שאפען)

פון ה. קרוגער

די געצענדינער פלעגען ארונטערנעהמען די ערשטע פירות פון א בוים און זיי עסען אין זייער טעמפעל מיט גרויס צערעמאניע, דערפאר האט די תורה גע'אסרט „ערלה", — די ערשטע דריי יאהר פירות, נישט צו עסען און נישט הנאה האבען. פאר־וואס דריי יאהר? ווייל פלאנצען א בוים קאן מען דורך נטיעה, הברכה און הרכבה, מאנכע גיבען א־רויס די ערשטע פרוכט צום ערשטען יאהר, מאנכע צום ענד פון צווייטען, און אנדערע — ענדע דריי־טען. דערפאר האט די תורה גע'אסרט די גאנצע דריי יאהר, כאטש די וואס פלאנצען נישט, נאר פער־זייען דעם קערענדעל, געדויערט מעהר ווי דריי יאהר. נארדאס רוב פלאנצען בוימער, קוקט די תורה נישט אויף די איינצעלנע קערנער־וויער: צו איבערצייגען אז עס איז נישט אמת, וואס געצענ־דינערישע פריסטער סטראשען, אז אויב מען טוט נישט אזוי ווי די געצענדינסט פאדערט, וועט דער בוים אפדארען ענדע ערשטען יאהר, דעמאנסטרירען מיר געגען זייער שקר מיט נטע רבעי „צו עסען די פרוכט פאר גאט" — נישט פאר עבודה זרה.

א צווייטע אורזאך פאר איסור ערלה: די ער־שטע עבודה זרה פריסטער פלעגען הייסען זייערע אנהענגער צונויפזאמלען געוויסע זאכען, זיי לאזען פער'עפושט ווערען, און ביים פלאנצען א בוים, זאל מען אפווארטען א געוויסע מינוט, ווען די זון שטעהט אויף א בעשטימטען פונקט, און דורך א סך כשוף און שפרוכען דעם עפושדיגען מיסט בעשיטען ארום איהם. דערפון וואקסען די פרוכט זעהר גוט. כדי אפצוווענדען יודען דערפון האט מען אנגע־זאגט די ערשטע דריי יאהר די פרוכט נישט צו עסען, וועלען יודען נישט דארפען אונטער'איילען די פרוכט דורך יענע געצענדינערישע סגולות.

הרכבה, דאס הייסט אויפצופעגען איין מין בוים אין א צווייטען, פלעגט געטון ווערען דורך א הפסליכע צערעמאניע, ווען א שעהן מיידעל ווערט געשלעכטליך פערבונדען מיט א מאן, און בעת מעשה דארף זי אריינשטעלען דעם נייעם בוים אין אלטען ווארצעל. דערפאר איז עס פון דער תורה גע'אסרט געווארען. צוזאמען מיט כלאים פון זרעים — אויך מחמת די עבודה זרה צערעמאניעס וואס פריס־טער פלעגען טון, זייענדיג פינפעדליי זרעים, מאכענ־דיג בעת מעשה הקפות צום כבוד פון די פינף קלע־נערע פיקסשטערען. און אנדערע מאכענדיג זיבען הקפות צו אלע זיבען שטערען. דער איסור איז דער זעלבער געווען: צו דערווייטערען יודען פון די עבודה זרה צערעמאניעס.

3) מדות און דרך ארץ; אנהאלטען די מידות פון רחמנות, ליב צו האבען חברים, צו בעהאנדלען פריינדליך גרים, צו שטראפען (מיט גוטע רייד) חברים וואס פיהרען זיך אויף נישט אנשטענדיג, בע האנדלען מיט רחמנות אלמנות, יתומים — און נאך עהנליכע מידות טובות, וועלכע מען דארף נישט דערקלערען, ווייל יעדער מענש פערשטעהט זייער נוצליכקייט פאר דער מענשליכער געזעלשאפט.

4) די דינים פון מתנות כהונה: ווייל זיי הא־בען נישט קיין חלק אין ארץ-ישראל, מוז מען דעם גאנצען שבט לוי שטיצען מיט תרומות ומעשרות, ווערענדיג בעפרייט פון פיזישע ארבייט, וועלען זיי זיך קענען איבערגעבען צו הימלישע זאכען, צו ערקלערען די תורה, צו פסקנען דינים און „צו אונטערשיידען פון טמא און טהור".

דערפאר ווערט דער שבט לוי שטענדיג אר'יב גערעכענט צווישען יענע קלאסען, וואס מוזען אויס געהאלטען ווערען אויף קהלס חשבון (הליי, הגר, היתום והאלמנה).

אבער מעשר שני, ווייל מען קען עס נאר פער־ברויכען אויף שפייז, אדער פאר זייער אויסלייז־געלד נאר קויפען שפייז, וואס מען מעג עסען נאך אין ירושלים, וועט דער־פון שוין זיין גריגג צו געבען צו בויטבעדערפטיגע, וויסענדיג אז אזוי פיל קען ער סיי־ווי־נישט אויפעסען אין דער וואך זייענדיג דאר־טען. ממילא דארף ער נישט שפארען פון ארימע־לייט.

דער חיוב עולה לרגל צו זיין דריי מאל אין יאהר: פסח, שבועות און סכות, איז כדי צו פערזאמלען אלע יודען פון אלע קלאסען, שבטים און יחוס אין איין פלאץ; דערפון ווערט פערשטארקט די באַ־ציאנאלע איינהייט, און מענשען ווערען בעהנטער בעפריינדעט איינער מיט'ן צווייטען.

נטע רבעי (די פרוכט פון פערטען יאהר) וואס מען דארף פערברויכען נאר אין ירושלים, כאטש דאס קאן עהנליך זיין צום געצענדינערישען מנהג ווי פריהער ערקלערט ביים ענין פון ערלה — אבער די תורה האט עס פערהייליגט ווי תרומה, חלה און בכורים :ראשית הגז (די ערשטע אפגעשארענע וואל) וואס מען מוז אפגעבען צום כהן, כדי זיך איינ צוגעוואוינען אין דער מידה פון נדיבות, צו פער־קלענערען די תאווה פון אכילה און געלד-זאמלען, די מידה ווערט אויך אנגעוואונקען אין מתנות כהונה פון שלמים-קרבנות: זרוע, לחיים יקיבה ;די לחיים (באקען) — דער אנפאנג פונ'ם בהמה'ס גוף, זרוע (הער רעכטער ארים) דאס וואס שיילט זיך ארויס צוערשט פונ'ם קערפער, ווערענדיג פארמירט אין מו־טער'ס בויך. און קיבה (מאגען) דער ערשטער ארט פונ'ם פערדייאונגס-ארגאניזם, סימבאליסטיש מיינט עס: פריהער פון אלץ קומט הימעל, בעת דו אליין קומסט נאכדעם.

בכורים, אויסער דער פריהער דערמאנטער טענ־ה ענטהאלט אין זיך די מידה פון ענוה, נישט צו ווע־רדען פערריסען ביי זיך, זעהענדיג תבואה וואקסען און בוימער געבען פ... פרוכט אין אזא כמאמענט מוז יעדער זיך דערמאנען דעם אמאל. ווען זייגע עלטערען, ארימע היימלאזע אראמייער, קליין אין צאהל, און מאכט, זענען געקומען אין מצרים, וואו מען האט זיי געפייניגט דורך שווערע שקלאפישע ארבייט, און נאר א דאנק גאט, צו דעם וואס מען ברענגט איצט די ערשטע צייטיגע פרוכט (בכורים) זענען זיי אויסגעלייזט געווארען, א לאנד וואס פליסט מילך און האניג געקראגען, און איצט דאנקען אפ זייערע איייניקלעך דעם גוט-הארציגען בעשעפער פאר די געטאנענע גוטעס מיט'ן קערבעלע צייטיגע פרוכט אויף די פלייצעס, וואס אלע, רייך און ארים, אפילו אגריפוס דער מלך, מוז אליין טרא־גען אויפ'ן פלייצע, גלייך צום כהן.

די דינים פון שמיטה און יובל נויטיגען זיך נישט אין ערקלערונג. יעדער פערשטייט ווי נויטיג פאר א מדינה עס איז דאס עס זאלען זיך נישט קאנצענטרירן די נאטירליכע רייכטימער אין יחי־דישע הענט. איבערלאזענדיג די מעהרסטע אין שטענ־דיגע ארימקייט. וואס וועט זיי שפעטער צווינגען צו ווערען שקלאפען ביי דער מינאריטעט רייכע. זאל די וועלט צוקוקען צו די תורה פרינציפען: „באדען קען נישט פערקויפט ווערען אויף אייביג". „א קנעכט קען זיך פערקויפען נאר אויף א צאהל יאהרען", און „איין מאל אין זיבען יאהר מוזען אפגעווישט ווערען אלע הובות", — וואלט זי איצט געהאט גאר אנ'אנדער פנים.

מיין באָבע דערצעהלט...

אַ מעשה פון אימ"ז

עס איז געווען די יאָהרצייט נאָך רבי ישראלצי בעל-שם-טוב.

די יאָהר - צייט איז אויסגעפאַלען פרייטאָג צו-נאָכטס.

די באָבע, רחלע — אַ מליצה ישרה זאָל זי זיין — האָט געקאַנט אַלע יאָהרצייטען פון די גרוי-סע רביים און בעלי מופתים אויסענווייניג, אַ לע-בעדיגער לוח השנה.

אַ יעדעס יאָהר אין דער דאָזיגער יאָהרצייט, האָט אונז די באָבע דערצעהלט אַלערליי מעשיות פון דעם גרויסען בעל-שם, זיינע בגלות און נס-תרות, זיין הסתלקות. זיינע מופתים און וויכוחים, וואָס מען ווייזט — און וואָס מען ווייסט נישט.

אין שבת פון דער יאָהרצייט אַזוי בין-השמשות האָט די באָבע עליה השלום צוגעזאָגט:

„קינדערלעך טייערע מיינע, צוליב דער יאָהר-צייט פון דעם הייליגען בעל-שם-טוב וועל איך אייך דערצעהלען די מעשה פון "הירשעלע נביא", וואָס איהר האָט נאָך ביז היינט נישט געהער'ט. און גאָר יחידי סגולה ווייסען דערפון".

די דאָזיגע מעשה האָט זיך געטראָפען מיט אַ יונגעלע, וואָס זיין נאָמען איז געווען הירשעל, מען האָט איהם שוין אַלס יונגעלע גערופען: „הירשעלע נביא".

די מעשה איז געווען אַזוי:

אַמאָל איז דער בעל-שם הקדוש געזעסען מיט זיינע תלמידים ביים טיש, עס האָט זיך גע - שמועסט איבער דעם: „ווער איז מעכב די גאולה"? „פאַר וואָס קומט נישט משיח?" מען האָט געוואָלט הערען, וואָס רבי ישראלצי בעל-שם-טוב וועט זאָגען.

עס איז געווען אין יענע טעג. ווען רבי ישראלצי בעל-שם האָט זיך איינגעשפאַרט געהן קיין ארץ-ישראל און מן השמים האָט מען איהם מעכב גע-ווען מען האָט איהם מודיע געווען, אַז נאָך איז די צייט נישט פון דער גאולה שלימה. די וועלט איז נישט כולו זכאי און נישט כולו חייב:... בפרט דאַרף עפּעס געשעהען... אַ גרויסע נשמה דאַרף קומען אויף דער וועלט, וואָס דאַרף מתקן זיין תקנת המשיח.

אָבער דער בעל-שם הקדוש האָט גאָר נישט געזאָגט, גלייך גאָר נישט געהער'ט, אַווייל שפּעטער האָט זיך די צורה פון בעל-שם הקדוש אָנגעצונ-דען ווי אַ אש להבה, און דאָס פּנים האָט געלויכטען ווי דער נר העולם, ווי די זון...

די תלמידים האָבען פערשטאַנען עפּעס מוז זיין. עפּעס איז געשעהען...

מיט זיין לויכטענדיגער צורה האָט דער בעל-שם הקדוש בעטראַכט זיינע תלמידים, ער האָט זייער ביי'גערי'גקייט אַראָפּגעלעזען פון זייערע פּנימער און האָט אַזוי געזאָגט:

„איהר ווילט וויסען, ווען דער גואל - צדק וועט קומען? ניין! מען טאָר נישט מגלה זיין דעם קץ. איך קאָן אייך אָבער אָנזאָגען אַ גרויסע בשורה:

„איצט איז דער כוכב של משיח אַראָפּגעגלי'דערט אין עולם התחתון... און אין די עולמות העליונים איז אַ געוואַלדיגער רעש געוואָרען.

און ווען די תלמידים האָבען גאַפּענדיג אויף איהם געקוקט און נישט פערשטאַנען האָט דער בעל-שם הקדוש געזאָגט:

„איצט, בזו הרגע איז ביי ישראל וואַסער-טרעגער פון ניסכיזש געבוירען געוואָרען צום מזל אַ בן זכר. וואָס וועט זיין אַ אור-עולם, דער אור-התורה וועט פון איהם אַרויסשטראַהלען, ער וועט מצרף זיין דעם „כי יד על כס יה", מצרף זיין די אלף צום "כס", — און משלים זיין דעם שם הי'ה און ברענגען די גאולה שלימה"...

דער עולם איז געבליבען זיצען פערחידושט.

אָבער באַלד איז די צורה פון בעל-שם הקדוש געוואָר'ען בלייך ווי קריידע און זיין גאַנצער גוף האָט אָנגעהויבען ציטערען. די אָדערלעך ביי זיינע שלייפען זענען בולט אַרויסגעקומען און מיט אַ ציטערדי-גער אָבער שטאַרקער שטים האָט ער אויסגעשריי-גען: „הס קטיגור"!.

שוין איז דער שטן מקטרג... ערשט דערזעהען דעם עולם און שוין אַ גערודער אין די עולמות העל-יונים און עולמות התחתונים, שוין פּלאָנטער'ען זיך שאָטענס... עס וואַנדערען גלגולים... שוין וועבט די מרשעת לילית — תחבולות, סמאל — פּלעכט די נעץ... מי יודע?

— — — — — — — — — — —

אין שטעטעל ניסכיזש אין קרוין-פּוילען האָט געוואוינט אַ יונגער וואַסער-טרעגער ישראל, מיט זיין יונגען ווייבעל שיינע ציפּע גליקליך און צופרידען. זיך מפרנס געווען פון דעם, וואָס ישראל טראָגט וואַסער צו די בעלי-בתים פון שטעטעל.

יאָהר נאָך דער חתונה, האָט איהם זיין ווייבעל געבוירען אַ בן-זכר צום מזל.

אין שטעטעל האָט מען עס געוואוסט, קינדער אין די וויגען האָבען עס געוואוסט: אַ מקשה לילד נעבעך שיינע ציפּע... גראָד אַ ווייבעל אַ צנועה, אַ צדקת. כאָטש מען ווייסט נישט אויף געניי — אָ-בער מען ווייסט. חנה ציפּע, ישראלס ווייב איז נישט נהנה פון די ברויטלעך און חלות, וואָס ער, ישראל בעקומט פון די באַלעבאָסטעס אַ יעדען פרייטאַג, מען זאָגט: חנה ציפּע פערטיילט זיי — הסתר — פאַר נסתרים און פאַר די קינדער פון דער תלמוד תורה...

ישראל אַליין טראָגט — זייט יאָהרען — וואַ-סער פאַר דעם בית-המדרש און קלויז — בחנם און בסתר גיט ער אַוועק די העלפט פון זיינע פערדינ-סטען ביים וואַסער-טראָגען פאַר אלמנות און יתומים.

מען זאָגט נאָך מעהר:

מען זאָגט, אַז צוויי אַ זייגער אין דער נאַכט, ווערט ליכטיג ביי ישראל'ן, ער שטעהט אויף צו זיין עבודה...

אָבער וואָס טוט ישראל פאַר דער עבודה? זאָגט מען, אַז ער שטעלט אַוועק די קאַנען און די קראָמיסלעס לעבען טיש בעהמט פון פּאָליצע אַראָפּ אַ ספר, מען זאָגט, רזיאל המלאך און לערנט. שיינע ציפּע ליגט אין בעט און קוועלט.

ווער ישראל איז, און ווער שיינע ציפּע, ווייסט מען נישט. מיט יאָהרען צוריק, זייענדיג צוועלף יאָהר אַלט איז ער געקומען אין שטעטעל — פון ערגיץ-וואו פון דער פרעמד געקומען בעסטיגען אין קלויז און זיך גענומען צום וואַסער-טראָגען און אַזוי פערבליבען דער וואַסער-טרעגער פון שטעטעל

דאָס אייגענע מיט שיינע ציפּע, געקומען אין שטעטעל אַ יונגענקע מיידעל פון ערגיץ-וואו, אַ יתומה אַוודאי, געוואָרען אַ דינסט-מיידעל, ביי דער אַלטער רביצין פון שטעטעל און אַזוי איז געקומען צום שידוך...

און ווען מען האָט געזאָגט: „שיינע ציפּע איז בשלום איבערגעקומען און געבויר'ען צום מזל אַ בן זכר"— האָט דאָס גאַנצע שטעטעל זיך געפרעהט: „געלויבט איז גאָט ברוך הוא. זאָל זיין אין אַ גוטער שעה. אַזאַ צנועה, אַזאַ צדקת.

— — — — — — — — — — —

אין טאָג פון ברית מילה, האָט דער אַלטער ניסכיזשער — זכותו יגן עלינו — געזאָגט צו ישראל'ן:

„ישראל, איך וויל האָבען סנדקאות ביי דיין הערשעלע".

„ ישראל האָט דעם ווינק פערשטאַנען, אַז רבי וויל, אַז דאָס קינד זאָל הייסען „הערשעלע".

ווען דאָס שטעטעל האָט זיך דערוואוסט אַז דער ניסכיזשער אַליין האָט געבעטען ביי ישראל'ן סנדקאות, האָט מען פערשטאַנען, אַז דאָס איז נישט אַזוי פּראָסט, מען האָט געוואוסט, אַז דער אַלטער ניסכיזשער האָט אַ וויטען קוק און ווען ער וויל האָ-בען סנדקאות, האָט דער וואַסער-טרעגער מיט זיין שיינע ציפּע אַ גרויסע זכיה...

חידושים, סודות רזין...

זענען אויף דעם ברית מילה געקומען די שעהנסטע בעלי-בתים בעשיינען די שמחה, דער וואַ-סער-טרעגער מיט זיין שיינע ציפּע, זענען — פער-שטעהט זיך — געווען זעהר נתפעל. אָבער די בע-שייבער האָבען דעם בעל ברית און דער געוואינדיין אַזוי פיל כבוד אָנגעטון, אַז עס האָט זיך פּשוט אויס-געדאַכט, אַז דאָס שטעטעל איז זיך מתיחס מיט דעם וואַסער-טרעגער...

און זיין נאָמען איז געווען — ווי איהר ווייסט הירשעלע.

— — — — — — — — — — —

ויגדל הילד, האָט מען ערשט געזעהען דאָס, וואָס רבי ישראלצי בעל-שם הקדוש און וואָס דער גרויסער ניסכיזשער האָבען אין פאראויס געזעהן.

אַ נר עולם, אַ אור התורה, גילוי אילהו...

פינף יאָהר אַלט, האָט ער געקאָנט די חמשה חומשי תורה מיט אַלע פירושים אויף אַ יעדען פּסוק חומש געזאָגט, אַ פּסוק תרגום אונקלוס, געלייענט יעדע סדרה אויסענווייניג אהין — און פער - קעהרט — צוריק.

זעקס יאָהר אַלט. אַליין געלערנט אַ בלאַט גמרא געפרעגט האַרבע קשיות און אַליין זיי פערענטפערט. אַ ווילדער מוח.

אין שטעטעל האָט מען געזאָגט אַ עלוי שבּ-עלויים, אַזוינס ווערט געבוירען, איינמאָל אין טוי-זענדער יאָהרען...

שטעטעל געווען אַ רעש, די גאַנצע סביבה נעקומען

ווען ער איז אַריין אין זיבעטען יאָהר איז אין זעהען, הערען.

וואָס געשעהען?

הירשעלע האָט געזאָגט: עס וועט זיין אַ שלעכ-טער זומער. די וואָס וועלען זייען וועלען נישט שניי-ד'ען. עס וועט נישט זיין וואָס צו שניידען. דאָרט וואו עס וועט יאָ וואַקסען תבואה וועט דער האָגעל אויסשלאָגען. די וועלט איז זינדיג.

און אַזוי איז עס אויך געווען.

געקומען אַ יוד אַ פרעמדער פון מרחקים האָט הירשעלע געזאָגט:

פאָהרט אין דער גיך אַהיים אייער בן-יחיד איז מסוכן בעהמט גיך מיט אַ גרויסען דאָקטאָר...

און עס האָט זיך אַרויסגעוויזען אַז אַזוי איז עס טאַקע געווען.

האָט מען איהם גערופען: „הערשעלע נביא".

צום אַלטען ניסכיזשער — זכרונו לברכה — האָט הערשעלע אַמאָל געזאָגט:

„ווען די וועלט זאָל האָבען נאָך איין בעל-שם צו רבי ישראלצין און דריי ניסכיזשער, און ווען זיי וואָלטען זיך איינגעשפאַרט, וואָלט משיח זי-כער געקומען, אַ יעדער קטרוג, וואָלט בטל גע-וואָרען פאַר זייער כח"...

— — — — — — — — — — —

(סוף זונטאָג).

—=:)(:=—

זומערדיגע קראנקהייטען

(מעדיצינישע בעטראכטונגען)

פון ד"ר י. טען

שווייס-בלאזען

אין זומער שוויצט מען. די הענט, די פיס און דער גאַנצער קערפער.

פיס-שווייס איז נישט קיין בע'טעמטע זאַך, מחמת מען פיהלט איהם פון דערווייטענס, דעם שטעכעדיגען פוילען גערוך, וואָס פערכאַפט דעם אָטעם.

אויך הענט-שווייס, דער נאַסער, גליטשיגער, קאַלטער שווייס, איז נישט פון די אָנגענעהמסטע זאַכען. אַ חוץ דעם שווייס גופא, מאַכט זיך, אַז אין די זומער-חדשים טרעטען אַרויס בלאָזען פון דער האַנט, אויף די פינגער און אויך אויף די פיס.

די בלאָזען וואַקסען ווי אויף הייוען. ווערען אַלץ גרעסער און טוען וועה, ספּעציעל זענען אַזעלכע בלאָזען אויף די פיס זעהר שמער-צהאַפט און מען קאָן קיין טריט נישט מאַכען אָהן יסורים, מיט דער צייט פּלאַצען אָט די בלאָזען און לאָזען איבער אַ נאַסע הוילע הויט, וואָס טוט אָן גרויסע צרות.

פון די בלאָזען ווער'ען בלאָטערען און מכות און די גאַנצע פוס, אָדער האַנט ווערט געשוואָלען און אָנטצונדען, אויך די דריזען אין דעם דיך און אונטער די אָרעמס ווער'ען אייגעצויגען אין דעם פערפלאָנטערטען קנויל, זיי ווער'ען געשוואָל'ען און אָנגעלאָפען און מען ווייסט גאָר נישט פון וואַנען זיי נעהמען זיך.

מעהרסטענס פערקוקט מען דעם אמת'ן קוואַל, וואָס איז קיין אַנדער זאַך נישט, ווי אָט עפּעס אַ בלאָטערל, אַ בלאָז אָהער אַ טשיריק אויף די פאַדעשוועס פון די פיס, אָדער צווישען די פינגער, אָט פאַרוואָס מען מוז תמיד זוכען דעם אמת'ן קוואַל פון די אינפעקציעס.

און פון וואָס קומען די אומגעלומפּערטע בלאָ-זען? זיי זענען נישט מעהר ווי אויפגעהויבענע אוי-בערשטע הויט, וואָס ווערט צעצויגען פון שווייס, וואָס קאָן נישט פערדאַמפען. ווען מען ווייסט דאָס, וועט מען אויך פערשטעהן פאַרוואָס די מעהרסטע זאַלבען און פודערס העלפען ווי אַ טויטען באַנ-קעס. זיי פערדעקען נאָר דעם הויט-שטח און לאָזען די שווייס-טראָפּענס נאָך מעהר בושעווען. אויסער דעם עפענען זיי אויך טיר און טויער פאַר אינפעק-ציעס, מחמת אונטער זייער שוץ פראַווען די „ווייסע חברהניקעס" (די מיקראָ-אָרגאַניזמען, אויפ'ן ווייסען שאַפּטליכען לשון) אַ שוואַרצע חתונה, דער איינצי-גער מיטעל דערפאַר איז, צו בעשרענקען די טע-טיגקייט פון די שווייס-דריזען, דאָס קאָן מען טון מיט פערשידענע מיטלען און אויך מיט עקסטראַ בעהאַנדלונג. באַבסקע רפואות זענען מעהר באַב-סקע ווי רפואות, נאָך עפּעס:

דער עולם האָט ליב, וויבאַלד נאָר עס מאַכט זיך אַ בלאָז, טאַקע באַלד די בלאָז צו עפענען, דאָס דאַכט זיך, איז נישט אַזאַ נאַרישקייט, אָבער אָט וואו דער הונד ליגט בעגראָבען; עפענט מען אַזאַ בלאָז זיך איינהאַנדלען גאָר אַ מיאוסע גאָב. ספּעציעל מיט אַנ'אומריינע נאָדעל אָדער שפּילקע, קען מען זיך איינהאַנדלען גאָר אַ מיאוסע גאָב. ספּעציעל ווען די נאָדעל איז אַ פערזשאַווערטע — און יעדע נאָדעל איז פול מיט אַלערליי מיקראָ-אָרגאַניזמען — אַי זדאָס אַ געפעהרליכע אָפּעראַציע.

וויל מען שוין יאָ ווערען אַ „דאָקטאָר" מוז מען די נאָדעל אָנגליהען אָדער אויסקאָכען איידער מען בענוצט זיך מיט איהר. אויך די הויט מוז מען גוט אָפּוואַשען מיט זייף און וואַסער און דערנאָך בע-פּינזלען מיט יאָדינע אָדער מערקוראָכראָם.

אָבער, ווי געזאָגט, דאָס אַליין איז נישט קיין ראַדיקאַלער מיטעל, פאַר יעדען בלאָז, וואָס מען שטעכט אויף, מאַכען זיך צוויי, דריי נייע, אַפילו אַ פּראָפּעסיאָנעלען „שניידער" ווערט נמאס אָט די שניידער'שע מלאכה, דער איינציגער ריכטיגער וועג איז צו בעהאַנדלען די הויט אַליין און פערשפּאָ-רען די בלאָזען גאָר אינגאַנצען.

פּרישטשעס

פּרישטשיקעס אויפ'ן פּנים זענען זיכער נישט קיין נאָווינע, אויך טשיריקעס אויף דער הויט פונ'ם לייב, אונטער די אָרעמס, און אויף די טיילען, מיט וועלכע מען בעריהמט זיך נישט בפרהסיא, זענען נישט קיין זומער-חולאת. אָבער דאָס זומער-לעבען האָט אַ זול אויף די אָנשיקענישען דאָס קומט פון דעם, וואָס די דיעטע, מיט וועלכער די קראַנקהייטען האָבען אַ סך צו טון, איז אין זומער מעהר שעדליך ווי אין ווינטער.

אַ סך פלייש איז בכלל נישט געזונד אין די זו-מער-חדשים, ספּעציעל פאַר די, וואָס זענען גע-נייגט צו האָבען פּרישטשיקעס, אויך אַ סך זיסע מאַכלים, וואָס דער עולם עסט, זענען נאָר הענטע מחותנים מיט די פּרישטשיקעס. אויך דער שווייס, וואָס דערוויקט די הויט און טראָגט אַרי-בער די אינפעקציעס פון איין פּלאַץ צום אַנדערען, איז אַ שלעכטער שליח אין דעם פּרט. אין ווינטער קאָן מען, ווייניגסטענס, די פּרישטשיקעס אויפ'ן לייב פערדעקען, אין זומער אָבער קוקען זיי אַ-רויס מיט די ווייסלען פון חנעווודיגע אויגעלעך פון אונ-טער די לייכטע בגדים.

זומער זענען אויך די פּרישטשיקעס געפעה-ליכער, מחמת דורכ'ן באָדען און נאַקעטקייט קאָן מען זיי פערשלעפּען און פערגרעסערען די געפאַהר פון אינפעקציעס.

ווען אימיצער האָט פּרישטישקעס, איז נישט גענוג זיי צו בעשמירען מיט עפּעס אַ זאַלב, ווי אַני אָפּשפּרעכונג פאַר אַ גוט אויג, נאָר מען מוז אונטער-זוכען דעם גאַנצען קערפּער, כדי אויסצוגעפינען פון וואַנען זיי נעהמען זיך. ערשט דעמאָלט קאָן מען פערהיטען, אַז די פּרישטשיקעס זאָלען זיך נישט אויסשיטען אויפ'ן קערפּער, ווי אַרבעס, פון אַ לע-כערדיגען זאַק.

עס איז וויכטיג נישט צו פערלאָזען מחמת אַזאַ פּרישטישק האָט „וואַנדער-לוסט", וויבאַלד נאָר איי-נער פאַלט אָפּ, מאַכען זיך צוויי פאַר אייגעס אויף אַן אַנדער פּלאַץ. דאָס איז ספּעציעל נוגע די מכות אונ-טער די אָרעמס, די פּרישטשיקעס אויפ'ן האַלדז-אויף-נאַקען און אויך אויפ'ן פּנים.

פּרישטשיקעס אויפ'ן פּנים, הרגנען אַוועק דעם שעהנסטען פּנים.

הכלל, האָט אַ געזונטען זומער, און אַ געזונטע הויט דערצו.

—=:O:=—

אויפברויז פון הערפערס

(פון דער סעריע: „מענשעז פוז א גאנצ יאהר")

פון יוסף זעלקאוויטש

משה קישקע האט נישט גערוהט: ער האט זיך פערלייגט אין דער לענג און אין דער ברייט — ער האט דורכאויס געמוזט פערדינען דאס פעטע שדכנות־געלד פון ר׳ לייזער דעם קצב. טאג איין טאג אויס איז ער געגאנגען צום רב און איהם גע־פרובט פלאטשיג מאכען זיין עקשנות; ער האט איהם צו פערשטיין געגעבען די גאנצע נישטיגקייט, צוליב וועלכער עס איז ענטשטאנען דער גאנצער אויפריי־דער און די גאנצע עקשנות פונ׳ם רב.

— סוף־כל־סוף איז עס דאך נאר געווען א תמעוואטע בחוריש שפיצעל, וואס האט ער געטון? — ער האט גענומען פארב און אפגעמאליעוועט א פערדעל פון עפעס א רבילע! נו, באשר בכן, דארפען זיך דעריבער צווי שדוכים פונאנדערגיין? לאמיר אפילו אננעהמען, אז משה האט מיט דער מעשה געטון א שווערען חטא, א חטא אויף וועל־כען עס העלפט קיין שום תשובה נישט, נו, איז וואס געדרונגען דערפון, ווייל משה קען צוליב דעם חטא נישט קיין חתן ווערען מיט׳ן רבס טאכטער, זאל דע־ריבער ליפמאן נישט קענען קיין חתן ווערען פאר ר׳ לייזערס טאכטער? — לויט דעם שכל וואלט דאך אויסגעקומען, אז טוביה חטא יזיגיד מנגיד — משה האט געזינדיגט און ליפמאן וועט קריגען געשלא־גען און דאס איז דאך זיכער קיין שכל נישט! אלא וואס דען, מוז דער רב, זאל לעבען זאגען, אז פון ליפמאנס שידוך דארף און מוז ווערען, הייסט דאך דאס, אז צום עצם ענין — משדך צו זיין זיך מיט ר׳ לייזערן איז דער רב יא מסכים, ווייל קייגען דער בחולה, ר׳ לייזערס טאכטער האט דאך דער רב חס ושלום גארנישט אויסצוזעצען, איז דאך דא דערביי א קל יחומר: מה דאך ביי דער שנור, וואס עס איז א חוב צו זוכען א בת תלמוד־חכם, איז דער רב זאל לעבען נישט אזוי שטארק מדקדק, מכל־שכן נאך ביי דער טאכטער וועלכער ער וויל אויסגעבען אוקדווקא פאר א תלמוד־חכם, ווייל משה, צווישען אונז גערעדט איז דאך דאס אמת׳ע הדו״ל, דארף דאך דער רב אווראי נישט אזוי שטארק מדקדק זיין?! איי ער האט געזינדיגט, דער תלמוד־חכם? — ווייסעז מיר דאך שוין פון לאנג, אז תלמוד־חכם שסרח בלילה אז א תלמוד־חכם וואס האט געזינדיגט ביינאכט טאר מען אויף איהם אפילו שוין צומארגענס בייטאג נישט מהרהר זיין, ווייל ער האט זיכער תשובה געטון און אויב אזוי, וואסארע מניעה איז דא ווייטער פער־האנען?!... און צוריק געשמועסט וואסארע חטא מיר־שטיינס געזאגט ד אאיז געווען — ער האט זיך געעסקט מיט א פערדעל! — גאר א וואשנע מעשה!

— אדרבה דאס בעוויזט באר די שארפקייט פון דעם בחור, וואס ער האט זיך נישט געשראקען פאר א קללה פון עפעס א קרימאלאוער, א ווייבעריש רבילע, נאר האט איהם אפגעטון א שפיצעל פון שפיצעל־לאנד אנ׳עסט, עליש שפיצעל, אדרבה, זאל דער רב זאגען, צי אפילו דעם רב, זאל לעבען אליין וואלט עס איינגעפאלען אזא זאך, ווי נעהמען א פערדעל און עס אפמאליעווען מיט פערשידענע פארבען ווי א רענעבויגען —עט, א לאבזע מיט עסיג, א שישקע־פוליווער — באט איך א דרייער פאר די גאנצע מעשה!

און אזוי איינציגווייז און ביסלעכווייז, מיט שכל הישרס מיט קל־יחומרס און גמרא־ווערטלעך, האט משה קישקע בייגעקומען דעם רב׳ס עקשנות און אין א שיינעם נאכמיטאג, איז ער, ווי אנ׳אויסגעשא־סענער ארויסגעפלויגען פון רב׳ס שטוב און ווי א בליץ אדורכגעפלויגען דאס שוהל־געסעל און ווי א דונער אריינגעפאלען אין מיטען מארק אריין צו ר׳ לייזערען אין יאטקע:

— מסכים, מסכים, דער רב, זאל לעבען איז מסכים צו די שדוכים. נו ,וואס שטייט איהר, ר׳ לייזער? — גייט אהין צום רב אפשמועסען דעם זמן התנאים!

יענעם אווענט איז ר׳ לייזערס אריינקום אין שטוב געווען גאר אנ׳אנדערער. ווי יעדען טאג, אלע מאל פלעגט ער, קוים אריבערטרעטענדיג די שוועל ארפוואראפען פון זיך די שווערע שטיוועל מיט די פערשוויסטע שקארפעטקעס און אזוי מיט שווערע בארפיסע פיס פלעגט ער זיך אריינהוידען אין שלאפ־צימער אריין פון וואר־אויס ער פלעגט שיקען בע־פעהלען:

— ברכה, א קאלטען טרונק! ברכה, דערלאנג א קאלטע שיסעל וואסער מיט א האנטוך! ברכה, דער־לאנג די שטעקלאטשען.

היינטיגען מאל האט ער זיך ארומגעוואשען אין קוך, און נישט באלעבאסמעסיג בעפעהלעריש זיך געווענדעט צו ברכהן ,נאר:

— כ׳בעט דיך, ברכה, דערלאנג מיר, די שבת׳ דיגע שטיוועל, ער האט זיך אנגעטון שבת׳דיג און ארויפגעצויגען אויפ׳ן פיערעקיגען פנים א צופרידער־נעם שמייכעל:

— איז, ווי בליבט, זיסע, אויף ווען זאל איך אפשמועסען, אויף שבת־צו־נאכטס, צי אויף זונ־טאג?

— משוגע, מיינע שונאים, ווי קענסטו שבת־צו־נאכטס? — ביזט דאך פערנומען אין שחט־הויז!

— וואלט איך מיך פריהער אגעפערטיגט און וואלט געמאכט שבת־צו־נאכטס ביים רב מיט משהן און זונטאג ביי מיר מיט ברכה׳ן.

— ניין, ניין, כ׳וויל נישט מאכען קיין קנאה־שנאה,ביידע זענען מיינע קינדער, און ביידע וועט מען פטר׳ן מיט איינמאל און נישט ביי קיין שום רב, נאר ביי מיר — ס׳קאסט מיין געלד.

— און אז ער וועט זיך איינשפארען, דער רב?

— איך זעה שוין. לייזער, אז דו פאלסט איבער די הענט, איז זיי זשע מוחל ווארט צו ביז איך וועל זיך אנטון און וועל מיט דיר מיטגיין.

בעת דעם דערמאנטען שמועס איז משה׳ן גע־ווען ווי עפעס א פעסט אנגעדרייטע שפרינגפעדער, וואלט זיך איהם פלוצים אין הארץ פונאנדערגעלאזט; ער האט נישט געקענט ,נישט אהין נישט אהער,, נישט אטעמען, נישט רעדען, נישט וויינען, נישט לאכען, נישט זיצען און נישט שטיין — ס׳איז איהם ענג געווארען די היים, די שטאט, די גאנצע וועלט, די איי גענע הויט. ער וואלט געוואלט האקען, ברעכען, רעווען, שרייען, אנידערליגען זיך אויף דער ערד און האקען אזוי לאנג מיט די פיס, אן דער פאדלאגע, ביז עס וועט געשעהן איינס פון די ביידע, אדער די פיס וועלען פון איהם אראפפאלען האקענדיג, אדער דאס הויז וועט איינפאלען אויף איהם ארויף און וועט איהם דערדרוקען.

ברכה׳ן ווידער האט אנגעהויבען צו וויר־וואר־רעווען פאר די אויגען, די גאנצע שטוב האט זיך מיט איהר געדרייט, אלעס די קוך, דאס קוכען־געפעס איהר בעט, דאס שענקעל, מיט׳ן גלאזוואריג, די שלייפען האבען איהר, ווי מיט האמערס געהאקט, און דאס הארץ האט זיך אין איהר געווארפען, ווי א געקוילעט עוף מיט פערבונדענע פיס באלד נאך דער שחיטה. א געשריי האט זיך איהר געוואלט א־רויסרייסען פון האלז ארויס, — איז ער דארט גע־בליבען שטעקען, נישט אריין און נישט ארויס אין האט איהר גוואורגען, געשטיקט...

„דערציילען! אלעס דערציילען!" — איז געד ווען דער ערשטער געדאנק איהרער ,נאכדעם ווי זי איז אביסעל צו זיך געקומען — זאלען זיי נישט ניין, זאלען זיי נישט אפשמועסען קיין תנאים׳ס! נאר ב׳ין זי האט אויסגעפונען די פאסיגע ווערטער מיט וועלכע דעם שמועס אנצוהויבען, איז דערווייל ר׳ לייזער מיט זיסען ארויס פון שטוב, איז זי פון גרויס פערקלעמונג ארויפגעפאלען אויף משה׳ן מיט א ציטערדיג געוויין:

— ווא...אס וועט... איצט... זיין, משה ?!

מיט דערשראקענע און מאטע הענט האט ער אראפגענומען איהרע הענט פון זיינע פלייצעס און שטאמלענדיג זיך געבעטען:

— נישט איצט... נישט איצט, ברכה; זיי קענען אנקומען ! שפעטער, שפעטער, ווען זיי וועלען שלאפען... אזוי ווי דעמאלט.. .ווייסט שוין... וועל איך קומען צו דיר... שפעטער.

די פשוטע ערליכקייט פון זיין נשמה האט איהם שווייגען נישט געלאזט. פון איין זייט טאר ער ברכהן אזוי נישט לאזען, בפרט, אז ער האט איהר אזוי שטארק, אזוי גוט און אינגאנצען ליב, פון דער צווייטער זייט ווידער איז ליפמאן דעם רב׳ס זיינער א גוטער חבר, און ער קען גלאט נישט דערלאזען, אז ער זאל א חתן ווערען פאר א מיידעל, וועלכער משה, האט פאר אויס מיידעל געמאכט — ער טאר עס אזוי נישט לאזען. די שדוכים טארען נישט געשלא־סען ווערען, אבער ווי אזוי מאכט מען עס? זאל ער זאגען, ער וויל נישט? — ער׳שטענס האט איהם קיי נער קיין דעה נישט געפרעגט, צי ער וויל יא, צי נישט. צווייטענס, מוז ער דאך זאגען א טעם פאר־וואס ער וויל נישט און וואס וועט ער זאגען? און זי? זי וועט אויך זאגען, זי וויל נישט? — פארוואס? — וואלט זי דאך געמוזט אלעס דערציילען, אלעס פאר זיין מאמען, זיסען, פאר זיין טאטען ר׳ לייזערן....

— ניין, שטארבען, שוין שטארבען, און זיי טארען זיך דערפון נישט דערוואוסען. דער איינציגער און ריכטיגער אויסוועג וואלט געווען, ער זאל זיך מיט דער מוטער אדורכריידען אט פראסט־פשוט:

„מאמע, מיט ברכה׳ן בין איך אויסגעוואקסען , מיר האבען זיך צוזאמען געשפילט מיר זענען צוזא מען מענשען געווארען, ווילען מיר ווייטער צוזאמען זיין — ווילען מיר חתונה האבען!"

דאס וואלט זיכער געווען דער איינציגער אויסוועג, אבער, ערשטענס, וואלט ער קיינמאל נישט געקענט אזוי שיין און אזוי הארציג רעדען צו דער מוטער, ער האט געוואוסט אז קוים וועט ער אנ־הויבען רעדען, וועט ער שטאמל׳, וועט ער נישט דער־ריידען און ס׳וועט ארויסקומען גאר עפעס אנדערש און אנשטאט איינצונעהמען איהר, וועט ער איהר נאך מעהר דערביייזער׳ן און דער כעס קען נאך אר־מאל פאלען אויף ברכה׳ס קאפ. און צווייטענס. האט ער צו גוט געקענט די סביבה זייערע און די נישט פערשטענדניש פאר דברים שבלב, פאר הארץ־ענינים און אפילו ער וואלט גאנץ קלאר גערעדט און נאך מיט שענערע ווערטער, ווי ער האט זיך דאס אין דער מחשבה אויסגעלייגט, וואלט איהם קיינער נישט פערשטאנען.

אט אזוי וואנדערענדיג אין דער גאסענפינסטער

ניש פון דער שטאט אן א ציל און וואהפענדיג זיך מיט זיינע געדאנקען ווי א קונצענמאכער מיט פייער־פלאקערס, איז ער א מידער, א פערשוויצטער שפעט ביינאכט געקומען אהיים.

אינדערהיים זענען שוין אלע געשלאפען. די פינסטערניש פון שטוב האט אויף איהם געקוקט מיט פערשווארצטע פערזאושטע אויגען, בעגלייטע פון דעם אומהיימליכען סאפען און שנארכען, וואס האט זיך דערטראגען פון טאטע־מאמע צימער.

ברכה, א האלב־אויסגעטועגע, איז האלב אנגע־לעהנט געלעגען אויף איהר בעט אין קוך און גע־ווארט אויף איהם.

באלד ביי זיין אריינקום האט איהר פערוויינט געמ׳ט איהם אקעגען געהעשעט:

וואס וועט איצט זיין משה?

משה האט זיך א מידער אראפגעלאזט אויף איהר בעט:

— זיי דרינען, שלאפען?

— זיי שלאפען, זיי האבען דאס זייעריגע געטון, זונטאג וועט זיין תנאים.

— און דו ווילסט איהם נישט, ליפמאנען?

ברכה, וועלכע האט די גאנצע צייט געגארט נאך אנ׳אנלעהן פאר איהר מידען קאפ אויף א נאהענט הארץ, האט איצט מעהר אויסגעהאלטען נישט געקענט, איהר קאפ איז ארויפגעפאלען אויף משה׳ן. ער האט זיך נישט געקענט אפרוקען. איהר קאפ האט איהם געבריהט, איהרע פערוויינטע אוי־גען, האט דאס קלאפען פון זיין הארץ פערשטארקט מיט ביידע הענד האט ער איהר קאפ צוגעדריקט.

— ניין, משה, איך וויל נישט! איך קען איהם נישט ווילען!

כליפענדיג און קושענדיג האט זי זיינע דעצ־ב־דענע באקען מיט איהרע פערטרעהרטע הענד גע־גלעט:

— איך וויל נישט קיינעם, קיינעם, משה. אוי־סער דיר, וויל איך קיינעם נישט! דיך! דיך וויל איך! דיך האב איך ליב, ביז צום שטארבען, ביז ווייט, ווייט נאך מיין טויט! — — —

און אט איז געקומען יענער בליץ, וועלכער האט אויפסניי צעצינדען יענעם נאכנישט אויסגע־שטורעמטען נאכמיטאג אין משה׳ס הארץ. און אט אזוי איז עס געשעהען, וואס ווערטער, וועלכע האבען געדארפט געזאגט ווערען זענען נישט דערזאגט גע־ווארען, געדאנקען, וועלכע האבען געדארפט דער־טראכט ווערען, זענען נישט דערטראכט געווארען — די ארומהאלזונג אין וועלכע ער האט ביז איצט געהאט זיין הארץ און זיין נשמה אויסגעגעבען , האט דעם בליץ בעקומען, דער בליץ האט אויפגע מרייסעלט די יסודות פון זייערע קערפערס — דער שטורם האט אויסגעבראכען און אין איהם זענען פערטויבט געווארען ווערטער, פערטעמפט געווארען מחשבות און פערוו׳שט געווארען אלע שפורען פון פשוטסטען שכל — — —

DR. MED. J. ŁUBICZ
כירורג-ארטאפעד
פאלודניאווא 9, טעל. 183-17
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
אייגענע פראצאוונים פון זעמטליכע ארטאפעדישע
אפאראטען ווי: הקלארטעם אויף פלאטפוסען, קינסטליכע
הענד און פיס, גארטעלן א. א. וו.
נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

ר. אייזראעל

דאס בופעט־מיידעל

א סענסאציאנעל־עראטישער ראמאן
פון דער לאדזער וויר הליכ היים

87)

נאך עטליכע אזעלכע געשפרעכען האט ארנאלד זיך געלאזען צורעדען און איבערגענומען געזעצליך דאס גאנצע פערמעגען, וואס איז גע־בליבען נאך פראנקענשטיינען און ארנאלד האט שוין אנגעהויבען צו טראכטען, ווי אזוי אלץ צו מאכען צו געלד און פטור ווערען פון אידא׳ן מיט איהרע קינדער.

— — — — — — — — — —

דאס ליבעס־געפיהל צווישען אלא און ראָ־בערט׳ן האט זיך וואסאמאל שטארקער ענטוויקעלט. אלא האט נישט געלעבט מיט איהר רעאלען לעבען, נאר געשוועבט אין די לופטען. עפיס איז אינגאנצען איבערגעאנדערשט געווארען, איהר גאנג וועזען איז געווען אנגעזאפט און אנגעפילט מיט דעם נייעם געפיהל איהרען, מיט דעם געפיהל וואס מאכט בלינד אויף אלע אנדערע זאכען, וואס מאכט טויב, וואס מאכט נישט זעהען און נישט הערען, נאר פיהלען שטארקער און שטארקער, אלץ פעסטער און פעסטער, דאס הארץ זאל שטאר־קער קלאפען, אזוי ווי דער געליבטער זאל דאס הארץ מיט דער ווייכער האנד צודריקען. זי האט וועגען גארנישט מעהר געטראכט, נאר וועגען איהר ראבערט׳ן, וועגען דעם איינציגען מענשען,

וועלכער האט פאר איהר געהאט אנ׳אינטערעס אין איצטיגען מאמענט.

ראבערט איז געווען ארומגענומען מיט דעם זעלבען ליבעסגעפיהל וואס אלא. זיין פערברעכע־רישע נאטור האט נאך שטארק געקעמפט מיט דעם נייעם געפיהל און דער זיג האט זיך געוואויגען דא אויף איין זייט, דא אויף דער צווייטער. פיל מאל האט זיך ראבערט׳ן אויסגעדוכט, אז זיגען וועט סוף כל סוף זיין פערגאנגענהייט און ער וועט אוועקווארפען אלע זיינע סענטימענטאלע געפילען און ווערען צוריק דער אלטער ראבערט, אהן א פליכט און אהן א היים, אהן א געוויסען און אה׳ א פעראנטווארטליכקייט, אהן ריקזיכט און אהן רחמנות, אבער באלד האבען אויף איהם א קוק געטון אלאס גרויסע שווארצע אויגען, מיט איהר גאנצער אונבעהאלפענקייט, מיט די בעטענדיגע אויגען, מיט דעם גאנצען צוטרוי צו איהם און ס׳האט ווידער געזיגט דאס צווייטע געפיהל — זיין ליבע צו אלא׳ן, אבער צוליב וואס זיצט ער נאך דא? וואס האט ער נאך צו טון אין בערלין? ער מוז דאך מאכען א סוף צו דער דאפעלט־אונאנגע־נעהמער לאגע אין וועלכער ער געפינט זיך. ער מוז זיך ארויסרייסען אדער פון דער חברה אלפאנ־סען און פרויענהענדלער. אדער זיך אונטערגעבען

זיין גורל. און א געוויסער טאג האט אלא אנגע־הויבען דאס געשפרעך.

— ראבערט, ווילען מיר נאך לאנג בלייבען אין בערלין?

ראבערט איז אינגאנצען צומישט געווארען ער האט נישט געוואוסט וואס צו ענטפערען, דאך האט ער געמוזט עפיס זאגען.

— נישט לאנג, ליבע אלא, נישט לאנג. נאך עטליכע טעג וועל איך זיין אינגאנצען ערלעדיגט.

פון קובא׳ן האט ראבערט שוין געהאט אלע ידיעות וועגען אירא פראנקענשטיינען און ער האט אליין נישט געוואוסט, וואס ער זאל מיט זיי טוען, צי ער זאל די דאזיגע ידיעות איבערשיקען קיין פאריז צו קארלען, אדער ער זאל שוין פון אלעם רעזיגנירען, איהם איז דאס אלץ שוין נמאס געווארען און זיין געוויסען האט זיך געצאפעלט ווי אין א פיבער, נישט וויסענדיג, וואס צו טון. דעצידירענדיג זיך האט ראבערט קורץ אהן שום פירושים מיטגעטיילט קארלען קיין פאריז, אז אידא פראנקענשטיין געפינט זיך אין בערלין און אז ער האט זי אויסגעפינען.

בערגער אין לאדז האט אויך נישט גערוהט, דאס ענטלויפען פון אידא פראנקענשטיין האט איהם שטארק דענערווירט, ער האט זיך נישט געקענט שענקען דאס, וואס ער איז אזוי וועניג אויפמערקזאם געווען. אז ער האט אפילו נישט גע׳אהנט, אז זי גרייט זיך צו ענטלויפען.

— און צו וועמען? האט בערגער אין די מינוטען ווען זיין משוגעת האט איהם אנגעכאפט, צו זיך אליין געזאגט. ווער האט דאס געהאט א אינטערעס זי ארויסצונארען פון דאנען? אדער האט זי געוואלט אפשר ענטלויפען פון איהר פער־גאנגענהייט? ניין, דאס איז נישט מעגליך געווען,

אזא שטארקען ווילען האט זי נישט, אזוי ענט־שלאסען איז זי נישט. ס׳איז מעהר ווי זיכער, אז אימיצער האט זי פון דאנען ארויסגענארט און דאס מיט בעשטימטע צילען. ער האט דאס נישט געקענט איבערוועהטיגען און ער האט דעריבער כסדר באמבארדירט דעם מיטגליד פון זיין באנדע קארל אין פאריז, אז ער זאל אנווענדען אלע מיטלען אויסצוגעפינען אידא פראנקענשטיין, דערביי זאל מען איהם נישט שטעלען קיין שום בעדינגונגען, ווייל ער וועט פון גארנישט ווילען וויסען, ער מוז אויסגעפינען אידא׳ן און מיט דעם איז געענדיגט, אלע בעפעהלען בער־גער׳ס זענען געווען אין דעם טאן און זיינע מיט־ארבייטער האבען שוין געוואוסט, אז זיך אקעגע־שטעלען אדער איבערשפארען ענדערט קיינמאל נישט דעם ענין׳ מיט דערזעלבער ענערגישקייט וואס בערגער האט געפאדערט פון קארלען אויס־צוגעפינען אידא׳ן, האט קארל פון זיין זייט דאס זעלבע געפאדערט פון ראבערט׳ן אין בערלין.

דעריבער האט ראבערט, כדי דעם ענין כאטש אפצושלעפען אויף עטליכע טעג קורץ גע־ענטפערט קארלען.

— „אידא פראנקענשטיין איז אין בערלין, איך האב זי אויסגעפונען, איך לאז זי נישט ארפ פון אויג".

ראבערט האט געוואוסט, אז דער סקאנדאל וועט איהם נישט אויסמיידען, אז סוף־כל־סוף וועט ער מוזען אננעהמען אנ׳ענטגילטיגען בעשלוס, ווי לאנג ס׳האט זיך איהם געלאזען אפשלעפען, האט ער דאס געטון.

(פארטזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאָס לאָדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
ג׳
5
אב תרצ״ב

אויגוסט

זון-אויפגאַנג 4.04
זון-אונטערגאַנג 7.21

ליכט-צינדען: 7,01

פון האנדעלס-געריכט

אָפּגעוואָרפען די אָנקלאגע פון מאַגיסטראַט געגען דער לאָדזער האנדעלס-באַנק. — אַקצ. געז. „אדאָלף קרעניניג" רעגולירט 40 פּראָצ.

אין יולי, איז אין האַנדעלס-געריכט אָנגעקומען אַן אָנקלאַגע פון מאַגיסטראַט געגען דער דעציזיע פון ריכטער-קאָמיסאַר פון דער באַנקראָטירטער לאָדזער האנדעלס-באַנק. דער סינדיק פון דער אופּאדלאָשטש-מאַסע האָט מיטגעטיילט דעם מאַגיסטראַט, אַז דער קאַנאַליזאַציע-אָפּצאָהל איז פּערעכענט געוואָרען צום קרעדיט אָהן פּריווילעגיעס. געגען דעם האָט דער מאַגיסטראַט אַריינגעטראָגען אַן אָנקלאַגע, אָנווייזענדיג, אַז די דאָזיגע טאַזיציע דאַרף לויטן אוסטאַוו פּריווילעגירט ווערען.

דאָס געריכט האָט די אָנקלאַגע פון מאַגיסטראַט אָפּגעוואָרפען.

* * *

אָנפאַנג מאַי ד. י. האָט די פירמע „אַדאָלף קרעניניג" (פּעטריק. 136) בעקומען אַ „נאַדזור" אויף 3 חדשים.

מיט עטליכע טאָג צוריק, האָט די פירמע זיך געווענדעט צום געריכט מיט אַ ביטע, אין וועלכער זי לעגט פאָר די קרעדיטאָרען אַ רעגולאַציע-פאָרשלאַג אויף 40 פּראָצ. אויסצוצאָהלען אין ראַטעס.

דאָס געריכט האָט דער פירמע דערלויבט צו שליסען אַן אָפּמאַך מיט די קרעדיטאָרען אויף די פאָרגעלעגטע בעדינגונגען.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופּאדלאָשטש פון דער „אַקצ. געז. קאַראָל שטיינערט", האָט דער סינדיק זיך געווענדעט צום געריכט, צו דערלויבען דער אופּאדלאָשטש-מאַסע צו פאַרפאַכטען די פאַבריק.

דאָס געריכט, האָט אין הסכם מיטן ריכטער-קאָמיסאַר און קרעדיטאָרען דערלויבט די פאַבריק צו פאַרפאַכטען.

ווענען הנחות ביים אויסקויפען פּאַטענטען

(אַג) דער פעבאַנד פון די האַנדעלס-און אינדוסטריע-קאַמערן האָט אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג אין פינאַנץ-מיניסטעריום, אַז דער צירקולאַר ווענען הנחות ביים אויסקויפען פּאַטענטען ביז׳ן 1 יולי זאָל פּראָלאָנגירט ווערען אויף נאָך 6 חדשים, מחמת די דאָזיגע הנחות, (פאַר די וואָס פאַרגרעסערן די צאָהל אַרבייטער) זענען צוליב דער פּערשידענאַרטיגער אינטערפּרעטאַציע מצד די פינאַנץ-אַמטען בישט-ווי-געהעריג אויסגענוצט געוואָרען.

פערבאָטען דעם גאַסען-האַנדעל מיט קויהלען

(2) אַזוי ווי דער גאַסען-פערקויף פון קויהלען איז אַ שטאַרקע קאָנקורענץ פאַר די אינהאַבער פון גרעסערע און קלענערע קויהלען-סקלאַדניקעס, האָבען די לעצטע אינטערווענירט דורך דעם צענטראַלען קליינהענדלער-פעראיין ביי דער לאָדזער מאַכט און אין וואַרשאַ, און געבעטען צו פערווערען דעם דאָזיגען קויהלען-האַנדעל פון די פוהרלעך.

אינ׳ם פּראָטעסט-מעמאָראַנדום זענען אָנגעגעבען געוואָרען סיבות פון פערזענליכען און אַלגעמיינעם כאַראַקטער.

איצט איז אָנגעקומען אַ תשובה אינ׳ם צענטראַלען קליינהענדלער-פעראיין, אַז דער גאַסען-האַנדעל פון קויהלען וועט פערבאָטען, און אַז אין די נאָהענטסטע טעג ווערען שוין די בעזונדערע פּאָליציי-קאָמיסאַריאַטען בעקומען ווענען דעם ענין בעזונדערע אינסטרוקציעס.

פאַר תורה, חכמה ומעשים טובים

נייע בוי-אַרבייטען פון דער יודישער גמינע אין ראדאמסק

(2) די ראַדאָמסקער יודישע גמינע איז צוגעטראָטען צו בויען אַ רייה בנינים, ווי דהיינו: אַן אייגענעם בנין פאַר דער גמינע, (אויף מיצקיעוויטש-גאַס), אַ האַנדווערקער-שולע, אַ שחט-הויז.

אויך די דאָרטיגע מקוה וועט איבערגעבויט לויט אַלע כללים פון מאָדערנער טעכניק.

די דאָזיגע בוי-אַרבייט גיט אַ מעגליכקייט צו בעשעפטיגען אַ לענגערע צייט אַ גרעסערע צאָהל יודישע און קריסטליכע האַנדווערקער און אַרבייטער.

שוידערליכע טראַגעדיע פון א יונגער יודישער מוטער אויף גלובנע גאס

טאַכטער קומט צוריק פון קליניק מיט א פּיצעלע קינד. — אָהן א היים. — דער מאַן אַוועק. — טאַטע-מאַמע פערשליסען די טיר. — וואַרגעלט זיך מיטן קינד אַ גאַנצע נאַכט אויף די טרעפּען. — ס׳קינד געשטאַרבען. — מוטער אין שפּיטאַל

אומדערהערטע אכזריות פון עלטערן און ברודער

אויף גלובנע-גאַס, האָט זיך נעכטען אָפּגעשפּילט א טראַגעדיע פון אַ יונגער יודישער פרוי, וואָס ס׳האָט זיך פערענדיגט מיט׳ן לעבען פון אַ נייגעבוירען קינד.

אויף גלובנאַ 50 וואוינט אַן אָנגעזעהענער יוד יחיאל קאָן מיט זיין פאַמיליע. די טעכטער זענען מאָדיסטקעס, צוויי יונגערע מעדלעך פיהרען אַ היט-געשעפט אויף גלובנאַ 39, און די עלטסטע טאָכטער איטקע, האָט אַליין געפיהרט אַזאַ געשעפט אויף קאָנסטאַנטינער 79.

מיט אַנ׳ערך 10 חדשים צוריק, האָט איטקע חתונה געהאַט מיט א שניידער א געוויסען אנשעל וויוויעצקי. דער פאָטער האָט זיך ווייניג וואָס אינטערעסירט מיט דער חתונה, דעם צוגעזאָגטען נדן האָט ער נישט געגעבען, און בכלל האָט ער זיך אויפגעפיהרט ווי צו א שטיף-קינד. באין ברירה האָט דער חתן חתונה געהאַט מיט דעם צוזאָג, אַז דער מחותן וועט נאָך דער חתונה צאָהלען דירה-געלד, און פון דעם געלד, וואָס ער וועט פערדינען, וועט ער זיך שפּעטער איינאָרדענען.

פערשטעהט זיך, אַז דער מחותן האָט „פּאַכופּיצ" זיך אויסגעלאַכט פון דעם איידעם. דאָס פּאָרפאָלק האָט געוואוינט אין דעם געוועלבעל אויף קאָנסטאַנטינער 79, אָהן אַ בעטגעוואַנט, אָהן אַ קושען צוקאָפּענס. קיין אַרבייט איז נישטאָ. ס׳דירה-געלד וואַקסט. מ׳שפּאָרט אָפּ פון מויל, און מ׳צאָהלט איינציגווייז דירה-געלד. די נויט וואַקסט פון טאָג צו טאָג אַלץ גרעסער, מ׳בלייבט אונטערשטעליג מיט׳ן דירה-געלד. מ׳איז שוין שולדיג פאַר צוויי קוואַרטאַלען, דער ווירט האָט אָפּגעגעבען אין געריכט אויף אַן עקסמיסיע. די טאָכטער קלאַפּט אין די טירען פון איהר פערמעגליכען פאָטער און ברודער, וועלכער אַרבייט אויף אַ גרויסען פּאָסטען אין א היגער אַקציען-געזעלשאַפט. זי וויינט און בעט זיך רחמים: העלפט מיר, כ׳וועל בלייבען אָהן א דאַך איבערן קאָפּ, און אַט, אַט ריכט איך מיך צו ווערען אַ מוטער, וואו וועל איך מיך אַהינטון — ס׳האָט אָבער גאָרנישט געהאָלפען. די טירען פון דער פערצווייפעלטער טאָכטער און שוועסטער, האָט זיי נישט גערירט.

מיט אַנ׳ערך 10 טעג צוריק, דערפיהלענדיג געבורט-ווייען, האָט זי דער מאַן אָפּגעפיהרט אין וועכנערין-קליניק פון „לינת החולים", וואו זי האָט געבוירען א מיידעלע.

נעהרנעכטען האָט מען זי צוזאַמען מיט׳ן קינד אויסגעשריבען פון קליניק. אָבער ווי איבער־ראַשט איז די אומגליקליכע פרוי געוואָרען, צוקומענדיג צו איהר שטוב, אויף קאָנסטאַנטינער 79, בעת זי האָט זיך איבערצייגט, אַז אין דער צייט ווען זי איז געווען אין קליניק, האָט דער ווירט דורכגעפיהרט אַן עקסמיסיע.

בלייבענדיג מיט׳ן פּיצעלע קינד אונטער׳ן פרייען הימעל, האָט זי זיך גענומען נאָכפרעגען אויפ׳ן מאַן. דאָ האָט זי זיך דערוואוסט, אַז דער מאַן, בלייבענדיג אָהן אַ היים, איז ער פון יאוש אַוועק, און מ׳ווייסט נישט וואו ער געפינט זיך.

א פערקלעמטע פון צרות, איז זי מיט׳ן קינד אַוועק צו איהר פאָטער, אויף גלובנא 50.

דער פאָטער, וועלכער איז גראָד געזעסען אויפ׳ן באַלקאָן, זעהענדיג די טאָכטער מיט׳ן קינד, האָט פערשלאָסען די טיר, און די טאָכטער נישט אריינגעלאָזען. זי האָט גענומען קלאַפּען אין דער טיר, ס׳האָט אָבער קיינער נישט געענטפערט. זי האָט געקלאַפּט א שעה, צוויי שעה, דאָס קינד האָט געוויינט, די מוטער איז נעפאַלען פון די פיס. ס׳איז צוגעפאַלען די נאַכט, די כוחות האָבען איהר גענומען אויסגעהען. מיט די לעצטע כוחות האָט זי געוויינט און געשריגען: טאַטעשי, מאַמעשי קרוין! האָט רחמנות אויף מיין פּיצעלע קינד! עפענט די טיר, איך שווער אייך, אַז באַלד אין דער פריה וועל איך דאָס הויז פערלאָזען — לאָזט מיך איין נאַכט איבערנעכטיגען. די הערצער פון טאַטע-מאַמע און ברודער זענען אָבער געבליבען פערשטיינערט — די טיר האָבען ווי אַלץ נישט געעפענט.

אַרום 12 ביינאַכט האָבען זיך די שכנים פון הויז מרחם געווען, מ׳האָט געשאַפען אַן אויסלעג-בעט, אַן אַנדערע שכנה האָט געבראַכט אַ קישען מיט אַ קאָלדרע, און די אומגליקליכע שוואַכע פרוי מיט׳ן קינד, האָבען זיך אויף די הויז-טרעפּען געלעגט שלאָפען.

ביינאַכט האָט געריסען אַ שטאַרקער ווינד, די מוטער האָט דאָס עופה׳לע צוגעדריקט צום האַרצען, איינגעטוליעט עס אין וואָס זי האָט געקענט, כדי עס צו בעשיצען פון דעם ווינד, וואָס האָט געריסען פון אַלע זייטען.

אַרום 7 אין דער פריה, זענען די שכנים אויפגעוועקט געוואָרען פון א מורא׳דיגען געשריי, וואָס האָט זיך געטראָגען פון די הויז-טרעפּען. ווען די שכנים זענען געקומען נעהנטער, האָבען זיי דערזעהן די פערצווייפעלטע מוטער מיט צופלאָשעטע האָר און ווילדע אויגען רייסענדיג דאָס קינד.

דאָס קינד איז געווען בלוי און געל אָהן שום סמנים פון לעבען. מ׳האָט באַלד אַרויסגערופען די פאָגאָטאָוויע. דער דאָקטאָר האָט אָבער נאָר געקענט פעסטשטעלען דעם טויט.

דערהערענדיג דאָס וואָרט „טויט", האָט די יונגע מוטער אַרויסגעלאָזט אַ פערצווייפעלט געשריי און איז אָוועקגעפאַלען. קוים דעם דאָקטאָר איז געלונגען זי אָפּצוטוגטערען. אין אַ שווערען צושטאַנד איז זי אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שטאָטישען זאַמעל-פּונקט, וואו זי האָט שפּעטער בעקומען שטאַרקע היץ — איהר צושטאַנד איז אַנ׳ערנסטער.

דאָס טויטע קינד איז אונטער א פּאָליציי־אישער שמירה איבערגעלאָזט געוואָרען אויפ׳ן הויף. ערשט נאָכמיטאָג האָט מען עס אָפּגעפיהרט אין פּראָזעקטאָריום, וואו דאָס קינד וועט געעפענט ווערען.

אויף דער גלובנאַ גאַס און אין דער גאַנצער אומגעגענד רעדט מען מיט גרויס אויפרעגונג ווענען די אַכזריות׳דיגע עלטערן און האַרצלאָזען ברודער.

היינט און פאלג. טעג!
שעהנער און מעלאָדישער פילם, וועלכער בעזינגט די ראָמאַנטישע אידיליע פון אַ ליבעס-פּאָרל אויף די הויכע אינזלען פון דרום-ים א. נ.

די געליבטע פון טאהיטי

רעזשי פון גענ יאלען שעפער פון „פּאַגאַניו", „ווייסע שאָטענס" —
S. Van Dyke
אין די הויפּט-ראָלען:
Conhita Montenegro, Leslie Homard

הנחה-בילעטן גילטיג אָהן בעגרענצונגען. דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט און געקיהלט. — אָנהויב 5.30 נאָכמ. שבת, און זונטאָג — 2.30 בייטאָג.

אלע וועגען פיהרען אין

פּאַרק „העלענאָוו"

וועט טאָקי גאַנץ לאָדז, פון גייער׳ס מאַרק ביז באַלוט, רייך — אָרים, יונג און אַלט, קינדער אין די וויגען, 100-יעהריגע זקנים, אָרטאָדאָקסען און נעאָ-אַסימילאַטאָרען, פּראָלעטאַריער און כתם האַנדווערקער, באַנקירען, יודען, וואָס זוכען אַ גמ״ח, אַלע שטרויענע אַלמן׳ס און שטרויענע אַלמנה׳ס — אַלע, אַלע וועלען זיך **מאָרגען, שבת, אָוונט** טרעפען אין „**העלענאָוו**" אויף דעם **צויבער-אָוונט.** ס׳וועט זיין

א נאַכט אָהן קריזיס, פון שענסטען און בעסטען, פון קאָנצערט, געזאַנג, באַלעט און הומאָר.

3 פאָרשטעלונגען אין 1 אָוונט 3

לויט אויפמערקזאַם און בעוואונדערט דעם אימפּאָזאַנטען פּראָגראַם.

נאָר 1 מאָל אין יאָהר אַזאַ גראַנדיעזער פערווילונגס-אָוונט.

1) דער בעריהמטער רוסישער אַרטיסט פון די מאָסקווער און פעטערסבורגער טעאַטערן, דער קאָנקורענצלאָזער ראָמאַנסען-זינגער, דער פּאָפּולערער און בעליבטער רעווי-אַרטיסט, דער פענאָמענאַלער אימפּראָוויזאַטאָר און הומאָריסט

סאַשא באַרוינסקי

אין זיין אָריגינעלען רעפּערטואַר אונטער זיין אייגענעם גיטאַרע-אַקאָמפּאַניאַמענט.

2) א גרויסע פרעהליכע סורפּריז-רעווי מיט אַנטייל פון יודישע אַרטיסטען

א קראַנץ פון אטראַקציעס און באַלעט.

3) א אויסערגעוועהנליכער סימפאָנישער **טריומף-קאָנצערט**

מיט אַנטייל פון גאַנצען לאָדזער סימפאָנישען אָרקעסטער אונטער לייטונג פון דיר. סעווערין פּעטרושקע מיט אַ גאַנץ נייעם פּראָגראַם פון די שענסטע קאָמפּאָזיציעס ווי אויך יוד. מוזיק.

אָנהויב פון דעם גראַנדיעזען פּראָגראַם פון 5 נאָכמיטאָג ביז 12 ביינאַכט און דאָס אַלץ צוזאַמען אין „העלענאָוו".
4650

בילעטען צו בעקומען פון 3 נאָכמיטאָג אין קאַסע פון „העלענאָוו.

כמעט בחנם פאַר 1 זלאָטע א בילעט.

בעפאלען א נאכט-וועכטער

און איהם שווער פערוואונדעט אין קאפ

(2) דער 29-יאָהריגער יאַן יארמולאָוויטש (שיקאָווסקא 12) איז א נאכט-וועכטער אויף וועסעלנא 2, וואו ער היט א האָלץ-פּלאַץ.

נעכטען ביינאַכט האָט ער בעמערקט, ווי גנבים פאָרען זיך ביי די ברעטער, איז ער צוגעיאָגען נאָהענט, און זיי געוואָלט שטערען.

ער האָט אָבער פּלוצים פון הינטען בעקומען מיט א שווערען געגענשטאַנד איבערן קאָפּ און איז געבליבען ליגען אויף דר'ערד א פערחלשטער אין א קאַלוזשע בלוט.

די גנבים האָבען זיך משמעות דערשראָקען פאר דעם, וואָס זיי האָבען אָפּגעטון, האָבען זיי איבערגעלאָזט האָק און פּאָק, און זענען ענטלאָפען.

יארמולאָוויטש'ן האָט מען געפונען אינדערפריה אָנ'אָפּגעגאַנגענעם מיט בלוט און אין א שווערען צושטאַנד האָט איהם פּאָגאָטאָוויע אָפּגעפיהרט אין דעם ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל.

ביידע צדדים גיבען נישט נאָך

דער סכסוך אין דער טריקאטאזש-בראַנזשע ריהרט זיך נישט פון ארט

(2) די נעכטיגע קאָנפערענץ אין אַרבייטס-קאָמיסאַריאַט צווישען די אַרבייטס-געבער און די שטרייקענדע אַרבייטער אין דער קלייבער און מיטעלער טריקאָטאַזש-אינדוסטריע האָט נישט געבראַכט צו קיין רעזולטאַט.

ביידע צדדים האַלטען זיך פער'עקשנט ביי זייערע בעשלוסען: די פאַבריקאַנטען ביים וועלען רייסען די לויגען, און די אַרבייטער - פאַרשטעהער — ביים נישט לאָזען זיך אויף א האָר.

דער סכסוך, אַלזאָ, געפינט זיך אויף א טויטען פונקט.

קיין טערמין אויף א נייער קאָנפערענץ האָט מען נישט בעשטימט.

צי נישט היטלער'דיג?

א נייע פּאָליטישע אָרגאַניזאַציע אין לאָדז

(2) לעצטענס איז אין לאָדז פאָרגעקומען אַן אָרגאַניזאַציאָנס-פער'זאַמלונג פון א נייער פּאָליטישער און פּראָפּעסיאָנעלער גרופּע א. נ. „נאַציאָנאַלע אַרבייטער-פער'באַנד" („נאַראָדאָווי זוויאָנזעק ראָבאָטניטשי").

אויף דער דאָזיגער פערזאַמלונג איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַן אָרגאַניזאַציע-קאָמיסיע מיט אינעם פון די לייטערס פון „פּראַצאַ", זובערט בראש. גלייכצייטיג זענען ענהליכע אָרגאַניזאַציעס ענטשטאַנען אין וואַרשאָ, קילץ, טשענסטאָכאָוו און סאָסנאָוויעץ.

אין מיטען פונ'ם חודש סעפּטעמבער וועט פאָר קומען א צוזאַמענפאָהר פון דער דאָזיגער אָרגאַניזאַציע אין טאָמאַשאָוו-מאַזאָוויעצקי.

דער-עיקר פּאָליטיק פון דער דאָזיגער אָרגאַניזאַציע איז געווענדט געגען דער רייכט-ליניע, וואָס פּיכנאָ און וואָיעוואָדזקי פיהרען אין ב.פ.ר.

א „מעקלער פון דירות"

האָט אַליין בעקומען אַנ'אומזיסטען צימער אהן בעקוועמליכקייטן

(2) איינער סטאַניסלאַוו זעמאַנסקי האָט מיט א צייט צוריק פערלוירען זיין פּאָסטען אין א קאַנצלישער מיהל.

אין ער מיט'ן ביסעל געלד, וואָס ער האָט פערמאָגט אַראָפּגעקומען קיין לאָדז זוכען גליק.

די זאַצטיגע לאָדזער גליקען, ווייסען מיר דאָך, אָבער, ליגען א „ביסעל טיפער" — האָט דער יונגערמאַן שנעל געשטריט זיינע פּאָר גילדען, און ער האָט זיך גענומען צו דעם ריכטיגען פאַך — מעקלען דירות...

אַזוי ביסלעכווייז, ביסלעכווייז האָט ער ביי פערשידענע אָרימעלט אָנגענומען קליינע אַדרעסיף'ן אויפ'ן צוקונפטיגען מעקעל-געלד, אָין נישט מ'האָט זיך מיט דירות געזעהען, און נישט מיט די פּאָר גראָשען.

דער סוף דערפון איז געווען, אַז דאָס געריכט האָט איהם, נעכטען פערזאָרגט מיט א בחנם'דיגען צימער און עסען אויף — ווי זאָגט מען עס — אויף קאַזשאַני סטשאָט...

ער וועט זיצען אַ חודש צייט!

PRYWATNE POGOTOWIE LEKARSKIE
TEL. 12-333 ZIELONA № 6.
Szybka pomoc lekarska.–PRZEWÓZ CHORYCH

פריהער רעהאַביליטירט

איז איצט—שוין ווידער אריינגעזעצט אין טורמע

(א) אין אנהויב פאָריגען יאָהר האָט זיך אין שטאָט א ביסעל געקאָכט מיט די ענטדעקטע מיסברויכען, וואָס עס זענען בעגאַנגען די בעאַמטע פון קרייז-געריכט: דער סעקרעטאַר בראָניסלאַוו וועגזיקער, שימאָן שטשעשניא און דער קאַנצעלאַריכט פּראַנצישעק יאַקובאָווסקי. דורך געפעלשטע דאָקומענטען האָבען זיי געהאַט אַרויסגעקריגען פון דער געריכטס-קאַסע און פון דער פינאַנץ-קאַסע פערשידענע סומען, וואָס האָבען אין אַלגעמיין געגרייכט ביז צו 12 טויזענד זלאָטעס. די שולדיגע זענען גע-משפט געוואָרען און מ'האָט די דריי אַריינגעזעצט אין תפיסה אויף פערשידענע טערמינען. דאָס אַפּעלאַציע געריכט האָט שפּעטער איינעם פון זיי, שטשעשניאַן בעפרייט פון דעם אורטייל און רייבגעוואַשען, אַזוי אַז ער האָט צוריק בעקומען זיין פּאָסטען אין געריכט.

מ'האָט אָבער ווייטער גענ'שטערט און קאָנטראָלירט, און איצט האָט זיך בפועל ממש אַרויסגעוויזען אַז שטשעשניאַ איז ווייט פון צו זיין אַ כשר לעמעלע, און ער איז שוין ווידער אַרעסטירט געוואָרען. איצט וועט ער ווידער שטיין פאַר אַ געריכט.

קליינע אנאנסען
אין „נייעם פאלקסבלאט"
זענען א גוט און ביליג מיטעל
צו שטעלען זיך אין פערבינדונג מיט די פעראינטערעסירטע!
ווער עס וויל: 1) געפינען א לאָקאַטאָר אָדער א סובלאָקאַטאָר
2) געפינען א וואוינונג אָדער אַנ'ענצעל צימער
3) געפינען אַנ'אַרבייטער, אַנ'אַנגעשטעלטען
4) פערקויפען א הויז אָדער א געגענשטאַנד
5) קויפען עפּעס געלעגענהייטליך
6) בעקומען א פּאָסטען —
זאל אויפגעבען א קליינע אנאנס אין „נ' פאלקסבלאט"

טעאַטער „סקאַלאַ" 15 שרודמיעסקאַ 15
קינסטלער-! אַנסאַמבל !
טעאַטער „סקאַלאַ" 15 שרודמיעסקאַ 15
פון ווילנער און וואַרשעווער אַרטיסטען
אונטער דער קינסטלערישער לייטונג פון מארק ארנשטיין.
היינט, פרייטאג דעם 5-טען און מארגען, שבת, דעם 6-טען
4 בייטאג און 9 אָווענד
גרויסע פייערליכע פּרעמיערע!
צום ערשטען מאָל אויף דער יודישער ביהנע!
„קייטען"
ה. לייוויק'ס גרויסע ווערק אין 3 אקטען, רעזשי: ה. בוזגאַן.
1-טער אַקט: קאַטאָרגע-רעזשים, און דאָס אַנטלויפען פון תפיסה.
2-טער „ : הונגער-שטרייק און אויסברוך פון רעוואָלוציע.
3-טער „ : ברודער-קאַמף און די נקמה פון צאַרס דינער.
פּערזאָנען: גריגאָרי, לאָווינע, פּרץ, מאַלאַמען, פּעטער, נויקי, יאָסיף, דניאל — פּאָליטישע אַרעסטירטע
קאָווערזיניקאָוו, זאַזולי, דער ציידע — קרימינעלע פערברעכער
1) דרושינין—גענעראַל 2) דאָקטאָר
וועכטער, אַרבייטער, רעוואָלוציאָנערן, פּאָליציי, סאָלדאַטען א. א.
סיבירער קאטארגע-לידער.
ספּעציעלע תפיסה-דעקאָראַציע און קאָסטיומירונג
בילעטען אויף אלע פאָרשטעלונגען אין קאַסע פון טעאַטער „סקאַלאַ"
אכטונג: אַרבייטער-אָרגאַניזאַציעס, געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס און פעראיינען, קענען זיך ווענדען טעגליך פון 11—1 אין קאַנצעלאַריע וועגען פאָרשטעלונגען און הנחות פאַר זייערע מיטגלידער.
דירעקציע.

געהיימנישפולע באנדיטעריי

איז ביידע פאַלען ווייסט מען נישט די סיבה

(2) אַזוי איז, למשל, נעכטען ביינאַכט בעפאַלען און מערדעריך צושלאָגען געוואָרען אויף באַרוטאָוויטשאַ 17 איינער מיט'ן נאָמען טשעסלאַוו סלאָמניצקי (פון באַרוטאָוויטשאַ 25), און ער ווייסט נישט פאַרוואָס דאָס האָט איהם געוואָלט קומען אַזוי, און נישט די דריי אַרעסטירטע שלעגער: העגריק קאָשענסקי (שענקעוויטשאַ 15), סטעפאַן מאַטושעוסקי (טראַוגוטאַ 8) און יוזעף יאַראַש (פּיעטרקאָווער 66) ווילען אָנגעבען די סיבה.

בעכטען ביינאַכט איז אויך בעפאַלען געוואָרען אַ געוויסער יוזעף ראַזגיעוויטש (פון אַביוואַטעלסקאַ 4).

די באַנדיטען, וואָס זענען שפּעטער ענטלאָפען, האָבען איהם צושטאָכען מיט מעסערס.

דריי צעיושעטע שיכורים

צוהרגענען א דורכגייער אין גאַס

5 (2) שלשה שיכורים — ד ידריי כוסה-מאַכערס: פעליקס און העגריק קוויאַטקאָווסקי (פון לימאַנאָווסקיעגאָ 25), און יוזעף מענדעל (שיערַאַקאָווסקיעגאָ 37) האָבען זיך נעכטען וואַזשנע „אונטערגעלעהנט" דאָס האַרץ און זענען אַרויס אויף לימאַנאָווסקיעגאָ גאַס אַביסעל סקאַנדאַלעווען.

זיי האָבען ממש יעהרען אין דער גאַס פער-טשעפּעט, און טאָמער האָט זיך געפונען איינער אַנ'אַדורכגייער, וואָס האָט זיי געענטפערט, האָבען זיי איהם מערדעריך צושלאָגען.

לסוף האָט זיך מיט דעם צודרייטען דרייליגע פעראינטערעסירט פּאָליציי, און דערווייל האָט מען זיי אַריינגעזעצט אין אַרעסט זיך אויסניכטערען.

משמעות, אַז גלעטען זיי איבער די קעפּלעך וועט מען נישט...

Świeżą młodzieńczą cerę tylko przez niedościgniony KREM HERBA
צו בעקומען שוין פון 90 גר. אָן

נייער מיליטערישער ראַבינער אין לאָדז איבערגענומען זיין אמט

(—) דעם 1 אויגוסט האָט איבערגענומען זיין אַמט אין לאָדז, דער מיליטערישער ראַבינער פון לאָדזער גאַרניזאָן הרב דוד גאָלדשטיין, וועלכער האָט די אויפגאַבע צו דערציהען די זעלנער אין רעליגיעזען און אין מלוכה'שען גייסט.

יעדען שבת וועט פאַר די יודישע זעלנער איינגעאָרדענט ווערען ספּעציעלע תפילות אין דער שוהל „אוהל יעקב", צווישען די תפילות וועט דער מיליטערישער ראַבינער האַלטען אַ דרשה.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען: אַ. פּאַטאַש (פּלאַץ קאָשטשעלני 10), אַ. כאַרעמזאַ (פּאָמאָרסקאַ 12), ע. מילער (פּיעטרקאָווער 46), מ. עפּשטיין (פּיעטרקאָווער 225), ז. גאַרטשינסקי (פּשעיאַזד 59) ג. אַנטאָניעוויטש (פּאַביאַניצער 50).

מארגען—דער „לעגיאָנען-טאָג"

(2) מאָרגען וועלען זיך אין לאָדז אָנהויבען די פייערונגען פון דעם 18-טען יאָהר-טאָג פון די פּוילישע לעגיאָנען.

עס וועלען פאָרקומען מאַניפעסטאַציעס אויף פּלאַץ דאָמבראָווסקי (פאַרן געריכט) און אויפ'ן פריי-הייטס-פּלאַץ (פאַרן קאָשטשושקאָ-דענקמאַל.))

איבערמאָרגען, זונטאָג וועט פאָרקומען אַ גרויסע ספּאָרט-אימפּרעזע, אָרגאַניזירט דורכ'ן לעגיאָניסטען-פערבאַנד, און אין סטעפאַנסקי-פּאַרק, אין רודע-פּאַביאַניץ — אַ גרויסע פאָלקס-פערוויילונג.

סדרה גנבות

(2) נעכטען ביינאַכט האָבען זיך גנבים מיט נאָכגעמאַכטע שליסלען אַריינגעקראָגען אין דער שלאָסעריי פון אַלעקסאַנדער פּאַנשיעוויטש אויף סקלאַדאָוואַ 19 און אַרויסגע'גנב'עט פון דאָרט פערשידענע שלאָסער-מכשירים אין דער ווערט פון 800 זלאָטעס.

פון דער כעמישער וועשעריי פון לייזער זילבערבערג באַפּורקאָווסקיעגאָ 7), האָבען גנבים אַרויסגענומען פערשידענע מלבושים אין דעם ווערט פון 4000 זלאָטעס.

(א) ביי אַ געוויסען יוזעף בזשוסטקאָווסקי (אויף קשעמיעניעצקא 43 האָט מען צוגעגנב'עט היהנער, קרוליקעס און טויבען אויף דעם אַלגעמיינעם ווערט פון 400 זלאָטעס.

פון בענעדיקט ראַוויצקי'ס געשעפט (קיליגסקיעגאָ 31) האָט מען אַרויסגע'גנב'עט עטליכע פּאַלטענס אין דעם ווערט פון אַנ'ערך 1000 זלאָטעס.

ערב אַנ'אָרגאַניזירטן טעקסטיל-שטרייק אין טאָמאַשאָוו

(2) שוין אַ לענגערע צייט דויערט אין טאָמאַשאָוו, אין דער אַקציען-געזעלשאַפט „ה. לאַנדסבערג און קאָמפּ“. אַ שטרייק פון די אַרבעטער, מחמת די פירמע וויל רייסן די לוינען אויף 20—30 פּראָצענט.

היינט דאַרף פאָרקומען אַ דעצידירנדע קאָנפערענץ ביים אַרבייטס-אינספּעקטאָר, און אויב זי וועט נישט ברענגען צו קיין פּאָזיטיווען אויסגלייך, וועלן אַלע טעקסטיל-אַרבעטער אין גאַנץ טאָמאַשאָוו סאָלידאַריש פאַרשטרייקן שוין דעם קומענדיקן מאָנטאָג.

איבערגעפאָהרען

(א) אויף זגערזשער גאַס איז נעכטען איבערגעפאָהרען געוואָרען דורך אַן אויטאָ דער 43-יאָהריגער אריה קאַלמאַנאָוויטש פון זגערזש. פון דער קאַטאַסטראָפע איז ער אַרויס מיט אַ צושעדיגטען קערפּער און אַ צובראָכענער האַנד. פּאַגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל. דער שאָפער אהרן בראָדאָווסקי פון לענטשיץ ווערט צוגעצויגען צו געריכטליכער פאַראַנטוואָרטליכקייט פאַר'ן אומפאָרזיכטיגען פאָהרען.

דאָס אָבפאָהר פון דער לאָדזער עקסקורסיע קיין א"י

די לאָדזער עקסקורסיע קיין ארץ-ישראל פאָהרט אָפּ דעם קומענדיגען דינסטאג. מיט דער עקסקורסיע פאָהרען מיט די פאָרשטעהער פון „אוצרות ארץ-ישראל“ די ה"ה: אינוש, יצחק זשעלינסקי און גרשון ליכטענשטיין.

פּלוצלינג געשטאָרבען

(2) נעכטען איז פּלוצים געשטאָרבען ה' איינער ביגעל-גאַס 15).

דער פּאָגאָטאָווי-דאָקטאָר האָט נישט געקאָנט פעסטשטעלען די סיבה פונם פּלוצלינגען טויט.

די 2 גרעסטע וועלט-חזנים אין לאָדז

מיטוואָך דעם 17 ד. ח. וועט אין פּאַרק העלענאָוו אויפטרעטען מיט איין קאָנצערט פאַר זיין אָפּפאָהרען קיין אַמעריקאַ דער בעריהמטער אָבער-קאַנטאָר ה' גרשון סיראָטאַ. אינ'ם קאָנצערט נעמט אויך אַנטייל באַך אַנ'ערפּאָלגרייכען טורנע איבער אויסלאַנד דער ה' ש. זשאַלודקאָווסקי. עס איז צו האָפען אַז דער קאָנצערט וועט ווערען צאָהלרייך בעזוכט, ווייל אַזאַ קאָנצערט האָט לאָדז נאָך נישט געהערט און נישט געזעהען.

צו וואָס דערלאָזען צו מאַגען-קראַנקהייטען?

צו וואָס ערשט דערלאָזען ביי די הייטיגע צייטען פון עפּידעמיעס צו מאָגען-פערדאַרבונג און מאָגען-קראַנקהייטען? צו וואָס ערשט זוכען מיטלען ווי אַזוי צו רעגולירען דעם מאָגען און זיך אויסהיטען פון פערשידענע חולאתן? ווען ס'איז פאַראַן אַנ'אַנגענעהם און זיכער מיטעל געגען אַלע מאָגען-קראַנקהייטען און פאַר פיהרען אַ נאָרמאַלען לעבען. דאָס איז בעקאַנטע פעפסין און ראַבאַרבאַרווייִן, וועלכע ווערען דורך אַלע עמפּפוילען, און וועלכע האָבען שטענדיג געווירקט מיט'ן גרעסטען ערפאָלג.

די הייל-קונסט אין דער היינטיגער מעדיצין בעשטעהט דערין, וואָס איידער צו היילען זיין קראַנק געוואָרענע דערלאָזט מען באַלד נישט צו דער קראַנקהייט גופא. פעפסין אין ראַבאַרבאַר-ווייִנען דערלאָזען נישט צו קיין מאָגען-קראַנקהייטען, די בעסטע הערמאָהנטע ווייִנען, געשמאַק און געזונד, בעקומט מען אין דער פירמע ע. שיקער, פּול נאָצנאַ 1.

גראַף קאַלי'ס יובילעי

היינטיגען חודש ווערט 25 יאָהר פון גראַף קאַלי'ס ליטעראַריש-זשורנאַליסטישער אַרבייט. שוין 25 יאָהר ווי גראַף קאַלי שרייבט ערנסטע און הומאָריסטישע לידער אין ביכער זשורנאַלען און אין דער טאָג-פּרעסע. אַ גרופּע פריינד האָבען דעריבער בעשלאָסען איינצואָרדנען דעם גראַף קאַלי'ן אַ יובילעאום. צו דעם צוועק איז אָפּגעריכטען געוואָרען דאָס טעאַטער „סקאַלאַ“ אויפ'ן 16-טען ה.ח. דער פּראָגראַם פון דער יובילעי-פייערונג זאָגט צו צו זייז זיכער אינטערעסאַנט.

Starszy Felczer
L. Tajchner
אַלטשטאָדט 12 טעל. 165-72
בעזיצט אַ 23-יעהריגע שפּיטאָל-פּראַקטיק אין וואַרשאַ און אין לאָדז.
נעהמט אָן קראַנקע פון אַלע ספּעציאַליטעטען אַ גאַנצען טאָג.
פאַר אָרימע אויפנאַהם פון 8—10 פּריה נור 1 זל.
פּאַקע-שטעלט מיט פרישע קראָוויאַנקע און גיט אָרויס בעשייניגונגען.

ביי העמאָראָידאַלע ליידען

פאַרשטאָפּונג, קישקע-ווערהטאָנגען, שליקען דוּפּען, לעבער-ליידע', שטערצען אין הערץ, קלעמונג אין ברוסט-קאַסטען, האַרץ-קלאַפּען, שווינדלען אין די אויגען — ברענגט דאָס געברויכען פון נאַטירליכען ביטער-וואַסער

Franciszka Józefa

שטענדיגע אונ'אנגענעהמע ווירקונג.

„פרנסה“ ביי דער ווילנער טרופּע

די פריילעכע מוזיקאַלישע קאָמעדיע „פרנסה“ פון ח. גאָטעספעלד ביי דער ווילנער טרופּע האָט אַ געוואַלדיגען ערפאָלג.

דאָס שטיק ווערט געשפּילט פריי, מיט פיל הומאָר, וואונדערפולע אַסטישע עפעקטען, שעהנע מוזיק (פון ה. קאָן) טענץ און דאָס גלענצענדע שפּילען פון גאַנצען אַנסאַמבל שאַפען צוזאַמען זעהר אַ געלונגענע פאָרשטעלונג.

היינט פרייטאָג און מאָרגען שבת אין אָוונד ווערט געשפּילט „פרנסה“.

שבת, 4 נאָכמיטאָג ווערט געשפּילט „אָזעה“.

לייוויק'ס „קייטען“ אין טעאַטער „סקאַלאַ“

די טעמע און סענסאַציע פון די איצטיגע געשפּרעכען אין אַלע היגע יודישע טעאַטער-קרייזען, איז די היינטיגע אור-אויפפיהרונג פון לייוויקס גלענצענדע דראַמע „קייטען“.

לייוויקס דראַמע שפּיגעלט אָפּ מיט אַ בעזונדערער בולטקייט איינעם פון די שאַרפסטע און טראַגישסטע ווינקלען אין דעם לעבען פון דער רוסיש יודישער אינטעליגענץ בעת'ן צאַרישען רעזשים, און פאַר די אויגען פון די צושויער גייט אַדורך, ווי אין אַ קאַלידעסקאָפּ אַ רייכע פּאַנאָראַמע פון בילדער, געשטאַלטען און מענשליכע גורלות אין דער גרויזאַמער סיבירער קאַטאָרגע.

לייוויקס „קייטען“ — ווערט אויך געשפּילט שבת 4 אַ זייגער בייטאָג און 9 אָוונד.

סענסאַציאָנעלע פאָרשטעלונג
מרים קאַראַלאָווא אין פילהאַרמאָניע

היינט פרייטאָג טרעט אויף די קינסטלערין מרים קאַראַלאָווא אין גאָלדפאַדענס אונשטערבליכער אָפּערעטע „שולמית“ אין דער טיטול ראָלע, וועלכע רעכענט זיך צו איהרע קרוין ראָלען ה' קאַמבאַראָוו וועט זיך בעווייזען אַלס ציינגיטאַנג. ווי ער וועט אויספיהרען עהזאָטישע נעגער טענץ. אַלס אבשלום טרעט אויף דער יוגענדליכער ליבהאָבער א. טעפּנער.

מאָרגען 4 נאָכמיטאָג און 9 אָוונד דאָפּעלטע פאָרשטעלונגען: 1) „אהן אַ מאַמע“ אין 3 אַקטען פון זאַלאַ-טאַרעווסקי מיט מרים קאַראַלאָווא אין דער הויפּט ראָלע 2) צום שלוס אַ גרויסער קאָנצערט מיט אַנטייל מ. קאַראַלאָווא, קאַמבאַראָוו, א. טעפּנער, און דער גאַנצער אַנסאַמבל פון פילהאַרמאָניע.

אַ סענסאַציאָנעלער פּרעמיירע-אווענד אין „העלענאָוו“

מאָרגען, שבת קומט פאָר אין העלענאָוו אַ זעהר אינטערעסאַנטער פערווילונגס-אָוונד אין וועלכען עס בעטייליגט זיך דער גאַנצער לאָדזער סימפאָנישער אָרקעסטער.

עס וועט אויך געוויזען ווערען אַ זעהר פּרעהליכע גרויסע רעוויע בראש מיט דעם רוסישען זינגער און הומאָריסט סאשא באַדיווסקי, וועלכער וועט אויספיהרען די שענסטע פּערעל פון ציגיינער-ראָמאַנסען.

עס נעהמט אויך אַנטייל אַ גרויסער באַלעט און בעוואוסטע יודישע אַרטיסטען.

דער פּראָגראַם הויבט זיך שוין אָן פון 5 פאַר מיטאָג.

גראָשטשינסקי אין „ספּלענדיט“

אין קינאָ-טעאַטער „ספּלענדיט“ טרעט אויף פון היינט אָן דער בעריהמטער טענאָר פון דער וואַרשאַווער אָפּערע גראָשטשינסקי אין דער רעוויו „נאָהם דעם בלום“ מיט'ן אַנטייל פון י. קאַינערא, דזשעט נעי, מאַכערסקי און אַנדערע. דער גאַסט איז געקומען נאָר אויף 3 אויפטריטען. די רעוויו איז אַ גלענצענדע און איז ווערט זי צו זעהען און הויפּטזעכליך צו הערען.

מעלדונג

איינשרייבונגען אויף פּראָפעסיאָנעלע פאַך-קורסען פון „אָרט“
וואָלטשאַנסקאַ 27, טעל. 111-23

עס ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען אויף פאָלגענדע קורסען און וואַרשטאַטען:

1. מעכאַנישע רונד-טריקאָטאַזש-אַרבייט
2. מעכאַנישע רוגדזאָקען אַרבייט
3. מעכאַנישע וועבעריי, ענגליש און קאָרט
4. מעכאַנישע קעטלען פון שטרימף און שקאַרפּעטען.
5. מעכאַניש שפּולען און פרייבען
6. סוויטער-שטריקעריי פון פאַרצייכנער
7. הענטשקע-אַרבייט אויף שליטען-מאַשינען
8. ראַדיאָ-טעכניק (טעאָריע און בוי פון אַפּאַראַט).
9. גאָרסעטען-אַרבייט מיט מאָדעלירען און צושניידען
10. פרויען-שניידעריי מיט צושניידען
11. מאַשין-האָפט מיט פערצייכנען
12. האַנד-שטיקעריי אַלע טעכניקען.
13. וועשניידעריי מיט צושניידען.
14. הוט-פוצעריי
15. אַנדולאַציע און האָר-פאַרבען
16. מאַניקיר.
17. צושניידער-קורסען פאַר הערען און דאַמען שניידער.

יודיש טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע“
פערבאַנד-טרופּע פון א.א.פ. אין פּוילען. אָנפיהרונג: א. בעזמאַן.
פרייטאָג, שבת נ"מ פּרייזן פון 50 גר. ביז 1.60 — דאָס איינציגע יודישע אָפּערעטען-טעאַטער אין לאָדז! אַ פּרעהליכער שבת אין פילהאַרמאָניע — שבת אָוונט-פּרייזען פון 50 גר. ביז 2 זל.
גאַנץ לאָדז איז ענטציקט פון דער בעריהמטער אָפּערעטען-שוישפּילערין
מרים קאַראַלאָווא
ערפאָלג איבער ערפאָלג! אַפּלאָדיסמענטן אָהן אַ סוף!
היינט, פרייטאָג, 9.30 אָוונט אויפ'ן פאַרלאַנג פון מ. קאַראַלאָוו'ס פילע פערעהרער ווערט געגעבען גאָלדפאַדען'ס היסטאָר. אָפּערעטע „שולמית“ מיט מרים קאַראַלאָווא אין איהר קרוין-ראָל „שולמית“
אין דער קאָמישער ראָלע אַלס „ציגיטאַנג“ דער פענאָמענאַלער אַרטיסט און טענצער ה' קאַמבאַראָוו, וועלכער וועט אויספיהרען אין 2-טען און 3-טען אַקט עקסצענטרישע נעגער-טענץ, ראָל „אבשלום“—אַדאָלף טעפּנער.
שבת 4 נאָכמ. און שבת 9 אָוונט 3-שעה'דיגע פערווילונג!
2 סענסאַציעס! 2 גרויסע פאָרשטעלונגען פאַר איין בילעט 2
1) בעריהמ. אַמעריקאַנער שלאַגער „אהן אַ מאַמע“ אין 3 אַקטען פון זאַלאַטאַרעווסקי. אין דער הויפּט-ראָל מ. קאַראַלאָווא
2) גרויסער קאָנצערט א. נ. „דאָס שענסטע - דאָס בעסטע“ אין 5 טיילען: 1) מרים קאַראַלאָווא—„אלי, אלי, למה עזבתני“; 2) ה' קאַמבאַראָוו—שענסטע קאָמפּאָזיציעס אויף אַ האַרמאָניע; 3) מ. קאַראַלאָווא-א. טעפּנער שפּאַנישער טאַנגאָ; 4) מרים קאַראַלאָווא און קאַמבאַראָוו—ציגיינער-ראָמאַנסען און עקזאָטישע טענץ; 5) פינאַל מיט'ן גאַנצען אַנסאַמבל.
אכטונג! זונטאָג אויפ'ן אַלג.פאַרלאַנג מיט קאַראַלאָווא די זעהר פריילעכע אָפּער. „מלכה'לע“
ס'בעטייליגען זיך פרויען: קאַראַלאָווא, אַמזעל, בעזמאַן, האָניגבוים, טופמאַן. מענער: קאַמבאַראָוו, טעפּנער, אַמזעל, באַלבירסקי, האַמבורגער, האָנ'גבוים, הערשקאָוויטש, טופמאַן. דיר.: ל. זעלמאַן. אדמ. ליט.: ש. הערשקאָוויטש. סופלאָר: וו. נייהויז. טעכנ.לייט.: ד. אַריעל.

ראַדיאָ-פּראָגראַם
פרייטאג, דעם 5 אויגוסט

11,58 צייט-סיגנאַל, 12,10 טעגליכער פּרעסע-איבערזיכט, 12,40 מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט. 12,45 גראַמאָפאָן-פּליטען, 3,35 גראַמאָפאָן-פּליטען, 4,35 קאָמוניקאַט פאַר פישער און שיפער, 4,40 רעפעראַט, 5,00 קאָנצערט, 6.00 פאָרלעזונג, 6,20 לייכטע און טאַנץ-מוזיק, 7,15 פערשידענעס, 7,35 ראַדיאָ-פּרעסע, 7,45 קאָמוניקאַט פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, 10,15 פעליעטאָן, 10,35 קאָמוניקאַט פאַר לופטפליה-קאָמוניקאַציע, 10,00 טאַנץ-מוזיק, 10,40 ספּאָרט-ידיעות, 10,50 טאַנץ-מוזיק.

אויסלאַנד

8,00 וויען—קאָנצערט, טר. פון זאַלצבורג, 8,30 שטראַסבורג—אָפּערעטע, 8,45 רוים—סימפאָנישער קאָנצערט.

שבת דעם 6 אויגוסט

11,58 צייט-סיגנאַל, 12,10 טעגליכער פּרעסע-איבערזיכט, 12,40 מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט, 12,45 גראַמאָפאָן-פּליטען, 3,40 אוידיציע פאַר קינדער, 4,05 גראַמאָפאָן-פּליטען, 4,35 קאָמוניקאַט פאַר פישער און שיפער, 4 40 רעפעראַט, 5 נאָכמיטאָג-קאָנצערט, 6 גאָטעס-דינסט, 7 רעליגיעזע מוזיק, 7,15 פערשידענעס, 7,35 ראַדיאָ-פּרעסע, 7,45 קאָמוניקאַט פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, 8,00 אוידיציע, 8.15 נייעסטע מוזיק, 9.20 אוידיציע פון קראָקאַ. 9.50 פּרעסע-בעריכט. 9,55 קאָמוניקאַט פאַר לופטפליה-קאָמוניקאַציע, 10,05 שאָפּין-קאָנצערט, 10,40 ספּאָרט-ידיעות. 10,50 טראַנסמיסיע פון קראָקאַ, 10,55 טאַנץ-מוזיק.

אויסלאַנד

7,30 ריגא – סימפאָנישער קאָנצערט, 7.40 בוקאַרעשט—אָפּערע „ריגאָלעטאָ“. 8 קרולעוויעץ—סימפאָנישער קאָנצערט, טר. פון צאָפּאָט, 8.45 רוים—אָפּערע, 9 ברימעל—סימפאָנישער קאָנצערט, טר. פון קור-זאַל אין אָסטענדע.

משי-ליזכער
ווערן אָנגענומען אויסצושייען ביי ג. נאָרדמאַן, שרודמיעסקאַ 8

יודיש-פּוילישע געז.
ל"ה-ביבליאָטעק
אויפ'ן נאָמען פון
א. אליזעבשלאָס
לימאַנאָווסקי (אַלעקסאַנדראָווסקאַ) 15
די ביבליאָטעק איז אָפען פרייטאָג, שבת און זונטאָג פון 5 ביז 9 אָוונד. מאָנטאָג, דינסטאָג, מיטוואָך און דאָנערשטאָג פון 7 ביז 10 אין אָוונד.
מיטגליד ער-אָפּצאָהל 80 גראָשען א חודש
פאַר אַרבייטסלאָזע 60 גראָשען א חודש

„אין דער צייט, ווען מ'בויט דעם סאָציאַליזם“...

(ענדע פון דער 6-טער זייט)

לאַנגווייליג. דו ביסט שוין צו שטאַרק געוואוינט געוואָרען צום אייראָפּעאישען קאָמפאָרט און צו די איבעריגע שעהנע זאַכען. אָבער מיר זענען נישט געוואוינט געוואָרען דערצו און עס ווילט זיך אונז גאָרנישט געוואוינט ווערען, דערפאַר ווערסטו פערשטעהן, פאַרוואָס איך וויל נישט פון דאַנען אַנטלויפען.

לאָמיר זיך אָפּרעדען: נישט רעדען וועגען פערזענליכע זאַכען און נישט וועגען „טעגליכען ברויט“. און מיין נישט, מיין טייערער, אז איך ווייס נישט פאָראויס, וואָס דו וועסט מיר ענטפערען. איך זעה פאָראויס. איך ווייס פאָראויס, איך הער דיין שטים און איך וויל דיר ענטפערן, אז מיר וועלען דאָך בלייבען ביים אונזעריגען. מען האָט אונז, אַט וואָס דו מאַכסט זיך נישט זעהען, און פאַרוואָס האָט מען אונז? פאַרוואָס וואָלט מען געוואָלט אונז אַלע אויסשטיקען? דערפאַר, וואָס מיר האָבען זיך אויסגעלערנט אַרבייטען. אין אָנהייב האָבען מיר מיט דער סאָוויעטישער מאַכט געהאַט גרויסע חשבונות. אין אָנהויב זענען צו זיי צוגעטרעטען בלויז די, וועלכע האָבען ליב אַ פעטען ביסען. אַזעלכע זענען, ווי דו געדענקסט, געווען זעהר פילאיצט זענען געבליבען אַ סך מינוסען. עס האָבען זיך אָבער אַרויסגעוויזען אַזעלכע פּלוסען, וועלכע מיר האָבען פריהער נישט פאָראויסגעזעהן.

רוסלאַנד אַרבייט, אַ פעסטער, געזונטער גייסט פון אַרבייט שוועבט איבער'ן לאַנד, און די פרעמדע אַרבייט לאָזט איהר נישט רוהען. אין דער אַרבייט בייט זיך די וועלט-אַנשויאונג. די וועלט-אַנשויאונג פון אונזער לאַנד האָט זיך געביטען. מיר זענען געוואָרען פערגרעסערטער און איינפאַכער, אָבער אין דער דאָזיגער איינפאַכקייט און פערגרעסערקייט איז פאַראַן אַ סאַטיספאַקציע, וועלכע עס איז אוממעגליך ערגיץ-וואו צו געפינען.

דאָס וויכטיגסטע איז, וואָס עס האָט זיך געביטען דער אידעאַל. דו פערשטעהסט? פריהער איז דער אידעאַל געווען גאָרנישט צו טהון, אַלע בעמיהונגען זענען געווען געווענדט צו שאַפען פאַר זיך אַ לאַגע, ביי וועלכער מען זאָל גאָרנישט דאַרפען טאָן, אָבער איצט אַרבייט מען ביי אונז און מען ווייסט, אז קיין ליידיג-געהן וועט שוין מעהר נישט זיין. אָבער מיר דאַרפען דאָס שוין נישט צו האָבען. דאָס הייסט נישט, אז מיר האָבען זיך אריינגעצויגען אין דעם יאָך אריין, מיר האָבען זיך פשוט געענדערט. איהר וועט רוסלאַנד נישט דערקענען, ווען איהר וועט צוריקקומען, דאָס זאָג איך אייך גאַנץ ערנסט. און אויב איהר וועט פרובען ציהען דאָס לאַנד צוריק, וועט איהר דאָס נישט קענען ריהרען פון אָרט. און דו זאָגסט — די מאַכט. עס לוינט נישט רעדען וועגען נאַרישקייטען, צי זי איז אַ גוטע צי אַ שלעכטע. איבעריגענס האָבען מיר דאָ קיין צייט נישט צו פיהרען לאַנגע שמועסען. מיר שטעהען אויף און אַרבייטען, מיר עסען און אַרבייטען און איך פערזיכער דיך, מיין פריינד, אַז דאָס הייסט לעבען“.

(נעפּ)

Zapisy do wszystkich klas

7 kl. koedukacyjnej prywatnej Szkoły Powszechnej
oraz do powstającego
Gimnazjum Męskiego Humanistycznego
Zenona Poznera
przyjmuje kancelarja przy ul. ZAWADZKIEJ Nr. 1
III p. tel. 237-27
od dnia 1 sierpnia w godz. 10—12 rano i 16—18 po poł.

Czesne w przedszkolu:	— 20.—	Zł. miesięcznie
Oddziały I. II,	— 25.—	" "
" III. IV.	— 30.—	" "
" V. VI. VII.	— 35.—	" "
Klasy: IV. V.	— 40.—	" "
" VI. VII.	— 45.—	" "

Dzieci urzędników komunalnych i państwowych korzystają z zniżki.
4620

אלע דארפען וויסען

אז די פירמע
פערדער זגערזשער 7
לוטאמיערסקא 2 און זגערזשער 20
איז די איינציגע קוועלע, וואו מען קריגט
אמביליגסטען צו קויפען
דאמען- און מענער-היטען
פון די נייעסטע פאסאנען און מאדערנסטע
קאלירען, און גלייכצייטיג ווערט אנגענומען צו
איבערפאסאנירען מענער- און דאמען-היטען
פון גאר אלט אויף געגצליך ניי און אלעס צו
ביליגע פרייזען און רעעלע בעהאנדלונג.
געדענקט די אדרעסען!

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע

גרויסער אויסוואהל
שפאצירוואגענס
אייזען - ניקעל-
בעטען
מאטראצען
"Patent" ספרענזינאווע
ווילזשימאטשקעס אמעריקאנער
צו בעקומען אין פאבריקס-לאגער
„DOBROPOL", Łódź
Piotrkowska 73 (אין הויף)

- DUBIED שטריקמאשינען

זענען ערשטקלאסיג און אונאיבערשטייגבאר
אין קוואליטעט און פרעציזקייט.
פאדערט ביי בעדארף דירעקט ביים פערטרעטער:
EMIL HENKE, ŁÓDŹ
ŚW. ANNY 21. TELEFON 213-94.

חדר „תורה ודת"

עם גן-ילדים
פל. וואלבאשטשי (נייע שטאט) **6**
מאכט בעקאנט דאס נאך א גרינדליכען רעמאנט
ווערט דאס חדר צום נייעם שול-יאהר פולשטענדיג
רעארגאניזירט און פערפולקאמט אויף אלע געביטען
פון למודי קודש און למודי חול.
איינשרייבונגען פון נייע תלמידים אויפ'ן
קומענדיגען שול-יאהר 1932/33 אין אלע מחלקות
ווי אויך אין גן-ילדים (פרעבעל-שול) קומען פאר
יעדען טאג פון 9—1 בייטאג.
עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר
„תורה ודת", וואו סווערט געלייגט
גרויס אכט אויף דער ערציהונג און דרך-ארץ'דיגע
אויפפיהרונג און ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים
ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס,
וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען!
קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיים
געפיהרט דורך א ספעציעלען מענש.
צוליב'ן קריזיס — הנחה-פרייזען.

ווירקליכע ניייעס

— פאר —
סוועטער- און טריקאטאזש-
פאבריקאנטען!
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזערע
רייז-פערשלוסן
זענען נאר צו בעקומען ביי אונזער
אויסשליסליכען פערטרעטער
הורט-גאלאנטעריע-געשעפט
ה. אפפעלבוים
לאדז, פולנאצנא 2
טעלעפאן 142-92
בעמערקונג: פון 1-טען יולי
זענען די פרייזען בעדייטענד
רעדוצירט.
„REOR" מיט אכטונג
sp. z ogr. odp.

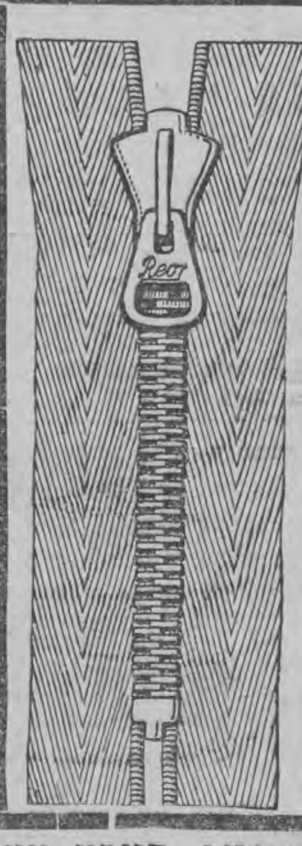

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און
אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף סילעס
פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע
קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, וויל
דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס
אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי
ווי א וואסער-קאי און עס פאלט אריין
אין דעם פים און דער קראנקער איז
אין א גרויסער סכנת דורך פערדריייען
די קישקעס ווערט ער בראנדיג און
שטארבליך. ספעציעל נאענע הייל-
באנדאושען אויסגעצייכענט נגם דורך
גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בע-
האנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר

דאקטאר בראכירעווינר בעזייטיגען זיכער דעם שווערסטען און געפעהר-
ליכסטען בראך. אויך פאר הויקערס, לייטונגען מיט הייל-גארסעטען און פעס-
ראפען פאר פערקרומטע פיס און פלאטס-פיס, ספעציעלע איינלאגען אין די שיך
קינסטליכע גוטע פיס אין הענד, גוטע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע
שוירן. עמפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבע-
דינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע איניווערזיטעטס-
פראפעסארען: פראפ. ד"ר בעראנעש, פראפ. ד"ר י. מאריש-
לער, פראפ. ד"ר בר. קינלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מור נעהמען אויף אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אוים מיין בעסטען דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט
ה' ד"ר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10
פאר זיין געגליך אויסקורירען מיך פון א שווערען בראך-קראנקהיים.
היינט פיהל איך מיך גאנצליך געזונד.
א קראהן, רב.

SANATORJUM „PALACE"

פאר דערוואקסענע און קינדער
אין בעלמי (הינטער לאדז)
נעמט אן אלעראַרט קראנקע און רעקאנוואלעסצענטן.
אויפזיכט פון דאקטוירים-ספעציאליסטען.
הייל-בעדער. טעראסען צו זון-לופט-באד'ער ווערענדעס פאר
לעזשעקעס. הייל- און אטעם-גימנאסטיק. טעניס-שפיל און
אנדערע פערווילונגען. — לויטער וואסער און די צימערן,
שעהנע געגענד און סאסנאווע וואלד.
אידעאלע אברוה-בעדינגונגען.
Dyrektor
Dr. RAKOWSKI. 3057

אמביליגסטע און רעעלסטע קויפט מען

מעטאל-בעטען, מאטראצן אלערארט
קינדער-וועגעלעך
אין א גרויסען אויסוואהל ווילזשימאטשקעס,
איי. אסטענס, פעלד-בעטען-פאטענט Perfekt
א. ד. גל. ביי דער עלטסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
פאבריקס-לאגער:
Łódź, Narutowicza 11, tel. 137-70.
בעמערקונג: ס'ווערען אויסגעבארגט בעטען אויף זומערוואוינונגען.
עקזיסטירט פון 1896.

PROSZEK OD BÓLU GŁOWY DLA DOROSŁYCH
„KOWALSKINA"
USUWA NAJSILNIEJSZE
BÓLE GŁOWY
FABRYKA CHEM.-FARMACEUTYCZNA
„AP. KOWALSKI" WARSZAWA
ŻĄDAJCIE „KOWALSKINY" ZE ZNAKIEM FABRYCZNYM — SERCE W PIERŚCIENIU
A·K·
ZNAK FABR.

ערפינדונג.

פאווידלע פון קרייטעכצער געגען אסטמא, שווינד זוכט און סוכאטעס
ערפינדען דורך סט. שליוואנסקי אין
1902 י. איז דאס איינציגע מיטעל,
וואס פערהיט געגען די דאזיגע קראנק-
הייטען. וועגען זייער ווירקזאמקייט
און ערפאלג בעשטעטיגען א רייה פון
איבער 3 טויזענד דאנק-בריף, וועלכע
מ'קען צו יעדער צייט נאכזעהן.
Wytwórnia „POWIDEŁ ZIOŁOWYCH"
געפינט זיך אין לאדז
בזשעזשינער 33
Stanisław SLIWAŃSKI.

א פאבריקס-זאל

גרויס 12 X 32 מיט עלעקטרישער איינריכטונג
אויף זאכאדניא 16, 2. שט. זאפארט צו פער-
דינגען ביים ווירט. צו ערפאהרען:
THEMELIS, Piotrkowska 41. 4642

ביליגער ווי איבעראל

אויפ'ן זומער-סעזאן פעלד-
בעטלעך פון אייגענער אויסאר-
בייטונג. לעזשאקעס, האמאקעס
קינדער-בענקעלעך, אייזערנע צו-
לייג-בעטלעך, מאטראצען. ספארט-
וועגעלעך צו פאבר קס - פרייזען
עמפפעהלט

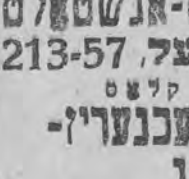

KRAJOWA CENTRALA ŁOZEK
66 Piotrkowska 66
פאדערט איבעראל די בעוואוסטע פעלד-בעטען מיט
דער פירמע „CENTRA"
בעמ.: כ'בארג אויס בעטלעך אויף זומער-וואוינונגען

Doktór Łagunowski

Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choróby skórne, weneryczne i moczopłciowe
(Naświetlania promeniami Roentgena.
Przyjmuje od 8^{30} do $9^{1}/_{2}$ rano, od 1-ej do 2^{30} pp od 6 do 8^{30} w., w niedzielę i święta od 9 do 11^{30} rano.

די עלעגאנטסטע

דאמען-טאשן
וואליזען אין פערשי-
דענע סארטען
צו די ביליגסטע פרייזען בעקומט מען נור ביי די בעקאנטע פירמע
L. Herszfinger
לאדז, פילסודסקיעגא 44
געדענקט די אדרעס! רעעלע בעהאנדלונג!

דר. מעד. בערמאן

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07.
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקה.
מענער-שוועכע בעהאנדלונג.
נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—8 אווענד.
זונטאג פון 9—1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

Samochody

i motocykle używane
Kupno, sprzedaż, komis
zamiana.
Auto-Agencja
Gdańska 82 tel. 189-28

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה,
און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט
און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-
לאגישע און נערוועז-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער
הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
— — פעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען.
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
- בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען
וויזיט 3 זל.

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאסע
גינעקאלאגיש-וועכנעריז-
אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. אייגער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מע
רייטלער-סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאסאוו
כירורגישע אבטיילונגפון ד"ר מעד. מ. סאנטאר.

Dr. med. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
קינדערלאזיגקייט און סעקסועלע בעראטונגען
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אן פון 8 — 11 פריה און פון 5 — 8 אווענט
זונטאג און יום-טובים פון 9 — 1 בייטאג.

Dr. HELLER

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע
קראנקהייטען און מענער-שוועכע
האט זיך איבערגעצויגען אויף
טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 10 פריה און פון 4—8 אווענד, פאר פרויען
פון 4—5 נאכמ. אין א ספעציעלען ווארטע-זאל.
זונטאג און חגאות פון 11—2.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

קלאַנג־קינא
Grand-Kino
Western Electric אַפּאַראַטור
אָנהייב פון די סעאַנסן 4.30 נאָכמיטאָג
שבת און זונטאָג — 12 בײַטאָג.

ה יי נ ט
אוז פאלגענדע טעג!
ריהרענדע לעבענס־דראַמע א. נ.

„דער אורטייל פון ים"

אויסערגעוויינהליכער אינהאַלט! די גרעסטע סענסאַציע! אַ ליבעס־טראַגעדיע פון אַ פֿאָטער מיט אַ זוהן צו איין פרוי. צושטורמטע ליידענשאַפטען, ברוטאַלקייט. דאָס שפּילען און די רעזשי איז קאָנצענטרירטע בעזעצט.

קלאַנג־קינא־טעאַטער
„CORSO"
זשעראָנאַ 2/4
אנהויב 4.30 שבת, זונטאָג, יו"ט 1 נ.מ.
דער זאַל איז ווענטילירט און געקיהלט.
פרייזען פון די בילעטען פּאָפּולערע.

היינט און פאלגענדע טעג!

1) **די פליטה פון דער פירמע קאָן**

הערליכע פול מיט לעבען דראַמע. —׃׃— אין די הויפּטראָלען די ליבלינגע
Charlie Murray **Cohn i Celly** Georg Sidney

●●● גרויסע דאָפּעלטע קלאַנג־באַמבע פון געלעכטער!

2) **סיד זוכט ארבייט**

„אַרבייט־זוכענדע" לוסטיגע לעבענס־קאָמעדיע פון דער סעריע
SID SAYLOR אין דער הויפּטראָל דער בעקאַנטער הומאָריסט
א. פּראָגראַם: הערליכער קלאַנג־פּאַרס קאָן און קעלי אויף אורלויב און אַקטועל.

קלאַנג־קינא־טעאַטער
RAKIETA
שענקעוויטשאַ 40 טעל. 141-22
אנהויב טעגליך 4 נאָכמ. שבת 2 נאָכמ. זונטאָג 12
אויפ'ן ערשטען סעאַנס אַלע פּלעצער צו 50 גר.

דאָס איינציגע זומער־קלאַנג־קינא־טעאַטער אין גאָרטען || דאָס קאַפּע־הויז איז גאָרטען איז טעטיג א גאַנצען טאָג

היינט און פאלגענדע טעג

דאס געשפענסט פון פאריז

אין דער הויפּטראָל JOHN GILBERT מיט'ן אַנטייל פון LIA HYAM און LEWIS STONE

די לוקסוס־געביידע פון אונזער טעאַטער איז פערזכערט געגען שלעכטע וועטערן און קעלט און איז איינגעאָרדנעט צו שפּילען ביי טאָג־ליכט אין גאָרטען.

קלאַנג־קינא־טעאַטער
ADRIA
1 גלובנאַ 1

קלאַנג־קינא־טעאַטער ● היינט פּרעמיערע ● קלאַנג־קינא־טעאַטער

דאָס אידעאַלע ליבעס־פּאָר
GRETA GARBO — JONN GILBERT
אין דעם ראָמאַנטישסטען קלאַנג־פילם א. נאָמען
— לויט דעם ראָמאַן פון —
לעוו טאָלסטאָי

„אננא קארענינא"

אויסערן פּראָגראַם: אַ קלאַנג־ביילאַגע. ▲▲▲ דער זאַל איז ספּעציעל ווענטילירט. ▲▲▲ די פּרייזען זענען פּאָפּולערע.

METRO
2 פּשעיאַזד 2

קינא־טעאַטער
SPLENDID
נאַרוטאָוויטש 20

היינט פּרעמיערע!
נאָר 3 אויפטריטע!

„נעהם דעם בלום"

Stanisław Gruszczyński

ערשטער טענאָר פון דער וואַרשאַווער אָפּערע, פּרעמיער פון „מאַרסקיע אָקאָ", אין דער נייער רעוויע א. נ.
אַנטייל נעהמען: I. Carnero, Duet Ney, Macherski, Pilarski, Sempolinski א. א.
קאַפּעלמייסטער Z. Wichler אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 8 און 10.15 די פּרייזען נישט געהעכערט.
אויפ'ן עקראַן פון קינאָ: א קלאַנג־פילם א. נ. „דער רוף פון דער ערד". אָנהויב פון די קינא־סעאַנסן 6 אָוו. שבת און זונטאָג 12 מיטאָג.

רעווי־טעאַטער
„GONG"
אין גאָרטען „SCALA"
17 שרודמיעסקאַ 17

קום זעהען אונזערע
Ida Ernestówna, Maks Boczkowski i H. Wróblewski
אין דער רעווי א. נ.

„ראנדעוואו פאר שטרויענע אלמנס"

מיט דער בעטייליגונג פון: **N. Tomska, Nia Carra, W. Sadowski, K. Ostrowski T. Gajewski, M. Popławski, 8 girls i inn.**
אָנהויב 8 און 10 אָוונט, שבת, זונטאָג און יו"ט 6, 8, 10 אָוו. פאָרפערקויף פון בילעטען אין קאַסע פון „גאָנג".

וויכטיג פאַר לאָדז און פּראָווינץ!

מצבות פון 30 זל. און

ביז צו די טייערסטע גראַניט־דענקמאַלען
איהר איך אויס ב י ל י ג און סאָליד. אויף וואונש בעזוך איך די ג' קונדשאַפט אויך אויף דער פּראָווינץ קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אַכטונג פירמע „GRANIT"
לאָדז, פּאָמאָרסקאַ 39.
8138

אלקאהאל

אין צענטרום שטאָט.
געאייגנעט פאַר א באַנק ווערט געזוכט.
שריפטליכע אָפערטען אונטער „Bank" אָפּצוגעבען אין אַנאָנסען־ביוראָ ס. סוקס, לאָדז, פּיעטריקאָווער 50.
4673

SZKOŁA PRZEMYSŁOWA
Towarzystwa Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi
Pomorska 46/48, tel. 163-80
אָפּטיילונגען: מעכאַנישער, עלעקטראָטעכנישער און וועבעריי.
אָנמעלדונגען פון קאַנדידאַטען אויפ'ן ערשטען קורס נעהמט אָן די קאַנצעלאַריע פון דער שולע יעדען טאָג פון 10 פריה ביז 2 נאָכמ. 4667

לעדהערערס
מיט רעגירונגס־רעכט 18 יאָהר פּראַקטיק, ערטיילען פּויליש, יודיש, פראַנצויזיש, עספּעראַנטאָ, דייטש, בוכהאַלטעריע און מאַטעמאַטיק.
שוו. יאַקובאַ 12
רעכטע אָפיצינע, 1־טער שטאָק וו. 30. שיף

ENGLISH
פּראָגנאָפענגער און פאָרט־געשריטענע. קאָנווערסאַציע, ליטעראַטור
ערטיילט אַ פעהיגער פּע־דאַגאָג. — אָפערטען אין אַדמיניסטר. פאַר "Mir"

ר־עטשניצע

פון דאקטוירים־ספעציאַליסטען
17 זגיערזשער 17,
טעלעפאָן 33־116
ס'נעהמען אָן דאָקטוירים פון אַלע ספּעציאַליטעטע
ד"ר גאָלדשטיין־פּאָלאַס, ד"ר יוסטמאַן, ד"ר מ. קאַנטאָר, ד"ר ציגנע, ד"ר ראַקאָווסקי, ד"ר ראָזענצווייג, ד"ר רוזשאַנער, ד"ר וויינבערג, ד"ר סטופעל, צאָהן־אַרצט גראַדזיענטשיק־קאַראַשיאָוואַ
ווי אויך וויזיטען אין שטאָט.
רענטגען־בעשטראַלונגען, קוואַרץ, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע און ערצטליכע אַנאַליזן.

שייטלען

מיט פאריזער שרינדען
ווי אויך פּ ע ר מ י נ ע ש י י ט ל ע ן
ווערען ערשטקלאַסיג און רעעל אויסגעאַרבייט
צו ביליגע פּרייזען
— און אַ נ ד ו ל אַ צ י ע —
ביי קערש, סקווערנאָווא 15
לינקע אָפיצינע, 1־טער שטאָק.

פרייז פון אַנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אַנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

קויף און פערקויף

אַ קירזשנער־מאַשין פּרייזווירדיג צו פערקויפען אָפערטען אונטער „מאַשין" אין אַדמיניסטראַציע פון דער צייטונג. 4650

צו פערקויפען געלעגענהייטליך זינגערס אַנ'אַזשור־מאַשין ביליג אין גוטען צושטאַנד אָפערטען אונטער „120" אין אַדמיג. 4646

צו פערקויפען 2 „אידעאַל"־מאַשינען אויף סקאַרפּעטען, 1 רענדער־מאַשין, 1 קעטעל־מאַשין, 1 אַבערלאַק־מאַשין. אָפערטען אונטער „זאָפאָרט" אין אַדמ. פון דער צייטונג 4659

וויכטיג פאַר פּענסיאָנאַטען, געוועלבער און פאַר לעטניקעס. אַ זעהר גאַנגבאַר אַרטיקעל צו בעקומען, פּילסודסקיעגאָ 17, ביי לאַנדוי. 4664

Okazyjnie do sprzedania prawie nowa maszyna swetrowa Nr. 10, szerokość 90 cm., tel. 246-38 od 5–7 4679

איך זוך צו קויפען 2 סוויטער־מאַשינען 10 אָדער 12 און 8, עווענטועל אַרויסצוגעבען אַרבייט אויך ווערט פערקויפט סוויטערס צו ביליגע פּרייזן. גאַדלודקאַ 12, פּראָנט, פּאַרטער. 4681

א סוויטער־מאַשין נ' 10 .cm 80 פּאַסט ניי צו פערקויפען. ווי אויך 2 האַנטשוה שטריק־מאַשינען 8־טער און 9ער פירמע Zajtert i Donet 4686

לאקאלען

צו דינגען און פערדינגען פערשידענע וואוינונגען אין אַלטע און אין נייע הייזער מיט אַלע בעקוועמליכקייטען אויף מאָנאַטליכע דירה געלד, געוועלבער, געשעפטס־און פאַבריקס־לאָקאַלען, מעבלירטע צימערן, הייזער ווילאַס, פּלעצער פון פערשידענע פּרייזען. יעדער קויפט און פערקויפט נאָר דורך דער ביוראָ „לאָקום" פּיעטרקאָווער 79 פּראָנט, 2 שטאָק, טעל. 164-29 וואָס ערלעדיגט פּינקטליך און סאָליד, דאָס ביוראָ איז טעטיג פון 8 פריה ביז 8 אָוונט, אינפאָרמאַציעס אָהן בעצאָהלונג 4686

אַ צימער אויף נאָוואָמיעסקאַ צו פערדינגען אויף אַ פּראַצאָווניע געווינשען טריקאָ־וועש אויף חודש־געלד צו ערפאַהרען אין אדמ. 4684

איין צוויי פענסטערדיג צימער פון זאָפאָרט אָפּצוגעבען. ערשטער שטאָק, ערשטער איינגאַנג. גיט פאַר א ווערקשטעל אָדער לאַגער, פּלאַץ וואָלנאַטשי, ביי גראָס. 4647

איבערצוגעבען א שעהנע ליכטיגע זוניגע שטוב מיט 1 פענסטער, ערשטער שטאָק ביים גרינעם מאַרק. ביליג דירה־געלד ביי פערצאָוויטש זשעלאָנאַ 34. 3687

אַ צימער פאַר סובלאָקאַטאָר אָדער פּראַצאָווניע זאָפאָרט אָפּצוגעבען פאַר דאַמען אָדער הערן, פּאָדזשעטשנאַ 29 1 שט. בלאָשטיין. 4662

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר 1 אָדער 2 יונגעלייט בעזונדער איינגאַנג פּאָלודניאָווא 20, וו. 72, 2 הויף לינקס איינגאַנג.

ביליג צו פערמיטען א געוועלב מיט א שטוב צוזאַמען אָדער בעזונדער אויף פראַנציסקאַנסקאַ גאַס 56 ערפאַהרען ביי גאָלבאַך. 4585

פערשידענעס

כ'האָב ביי אַ שידוך, כ'בעזיץ 4000 דאָלאַר נדן, כ'בעזיץ אַ גאַלאַנטעריע־געשעפט, כ'זוך אַנ'אינטעליגענטען געשעפטס־פעהיגען מענש. כ'ווינש מיר אַז די שדכנות־ביוראָ אויף פּאָלודניאָוואַ 94 וו. 9 זאָל זיך אויך דערין בעטייליגען. 4649

סטאַרשי פעלדשער נ. ניימאַן, לאָדז, נעמט אָן 8 פריה ביז 10 אָוו. וואוינט 6־טער שיערפּיניע (בענעדיקטאַ) 43. 4666

קראַנקע עפּילעפּטיקער ווערען ראַדיקאַל אויסגעהיילט. איינצעלהייטען צו ערפאַהרען קילינסקי 77 ביי בערנהיים. פּראָווינצער דורך א דאָפּעלט קאַרטעל. דיסקרעציע געזיכערט. 4688

פרייז פאסטענס

ס'איז נויטיג א האַנט־נייהערין, צו ערפאַהרען קאָנסטאַנטינער 50 וו. 6 4682

ס'ווערט געזוכט א גוטער קוואַליפיצירטער קירזשנער־צושניידער און א מאַשינער ביי שוואַרצמאַן נאַרוטאָוויטשאַ 42: 4680

ס'ווערט געזוכט א יונגעל וואָס זאָל קענען נייען אויף זינגערס לעכער־מאַשין, עווענטועל אויסצולערנען, צו ערפאַהרען זיעלאָנאַ 53 וואוינונג נ' 17. 4658

מ'זוכט ארבייט

אַ יונגערמאַן בעקאַנט אין ליכט־פאַבריקאַציע זוכט א פּאָסטען עווענטועל צו אנדערע אַרבייט קען אויך בוכהאַלטערונג. אָפערטען אין אַדמ. פאַר „S"

Za Wydawnictwo „Nejer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustewski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Nejer Folksblat", Piotrkowska 21.